

సాగరసంగీతం

6 309
మ

కవి

విహరి శాలివాహన

విశాలంధ్ర ప్రచురణాలయం

విజయవాడ

2

ప్రచురణ నెం 555
డిశంబరు, 1964

వెల: రు. 3-00

ముద్రణ : 'వెంకటరత్నా' విజయవాడ-2.

ఈ రచనలన్నీ భారతి, ఆంధ్రపత్రిక, జ్యోతి,
 మురళి మొదలైన పత్రికలలో లోగడ ప్రచురింప
 బడినవే. ఆ యా పత్రికా సంపాదకుల సౌజన్యా
 నికే నమస్సులు.

—విహారి శాలివాహన.

ఇందులో

నీలినీడలు

మామూలుకథ

అంతరాంతరం

అభాగ్యుని అంతిమయాత్ర

చేదునిజం

ఎత్తుపల్లాలు

5

11/1/19

శ్రీమదాచార్య
శ్రీమదాచార్య
శ్రీమదాచార్య

సాగరసంగీతం

అడ్రో అతన్నెరుగనివా శ్చేవమా లేరు.

ఆ డ్రోవాళ్ళనే ఏమిటి?— ఆ డ్రోరి మీదుగా ప్రయాణం చేసిన ఎంతోమంది రైలు ప్రయాణీకుల్లో కొందరికైనా అతను గుర్తుండి ఉంటాడు. చింపిరి జుట్టు, గుబురు గడ్డం, లోతుకు పీక్కుపోయిన కళ్ళు, మోకాళ్ళ పైకి ఎగకట్టిన చింకి ధోవతి, భుజంమీద వో చిన్న ముక్కి తుండు— కుప్తంగా చెప్పాలంటే యిదీ అతని ఆకారం. డ్రోచల్లాంటి చేతుల్ని అస్తమానం గాలిలోకి డ్రోపుతూ, ఎండుటాకుల్లాంటి పెదవుల్ని కదలిస్తూ ఏదోగొణుక్కుంటూ అడుగులో అడుగునుగుంటూ తిరిగే అతని లక్షణాన్ని గమనించిన వాళ్ళకి తప్పకుండా అనిపిస్తుంది— “అతను ‘అదో తరహా’ మనిషి” అని.

శ్రీమదాచార్య కూసిన కొన్ని నిమిషాలకి “బండికి గంట కట్టరా పిచ్చీ” అనే పెద్ద మాష్టరు పిలువే ప్రతిరోజూ

అతనికి మేలుకొలుపు. ఒళ్లు విరుచుకుంటూ లేచి, క్రింద పరచుకు పడుకున్న తుండును దులిపి పైనవేసుకొని వెళ్ళి గంట కొట్టేవాడు. పెద్ద మాష్టరు గదిలోకి పోయి, చేతి లాంతరు తీసుకుని ప్లాట్ ఫారం చివరదాకా వెళ్ళి, దాన్ని చేత్తో ఎత్తి పట్టుకుని నాలుగైదుసార్లు అటూ యిటూ ఊపేవాడు. ఎర్ర సిగ్గులు పచ్చదిగా మారంగానే వెనక్కు తిరిగి వచ్చేవాడు. లాంతరు గదిలో పెట్టి పంపు దగ్గరకు పోయి దాని ప్రక్కనే ఉన్న వేపచెట్టు మండ విరిచి పళ్లు తోమటం మొదలెట్టేవాడు. అతని దంతధావనం పూర్తయే సరికి రైలు వచ్చేది. రైలు దిగిన ప్రయాణీకు లెవరైనా ఏ పెట్టో బెడ్డింగో ఊళ్లోకి తీసుకుపోవాలంటే ఆపని చేసే వాడు. లేకుంటే స్టేషనుకు ఎదురుగా ఉన్న అచ్చాయమ్మ హోటలుకు పోయి పప్పు రోటిలో పోసుకొని కూర్చునేవాడు. ఆపని పూర్తయేసరికి మళ్ళీ రైలు వేళయ్యేది. ఇలా ఆస్టేషనులో పగటిపూట ఆగే ఆరు రైళ్ళలోనుంచీ దిగే ప్యాసింజర్ల బరువులు మోసిగాని, లేకపోతే హోటల్లో ఆపని యీపని చేస్తూనో రాత్రిదాకా గడిపేవాడు. కూర్చుండి డబ్బుల్లో పొట్ట పోసుకుంటూ ఉండేవాడు. చీకటి పడగానే మాత్రం ఆ ఊరికి రెండు మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న ఏటి ఒడ్డుకు పోయేవాడు. అక్కడ ప్రొద్దుపోయేదాకా కూర్చుని ఎప్పుడో వచ్చి స్టేషన్లో పడుకునేవాడు. 'మాయా ప్రపంచము తమ్ముడూ' అని ఏవేవో పాడుకుంటూ.

గడచిన పదేళ్ళనుంచీ యిలా సాగిన అతని దినచర్య ఈనాటికీ అంతమైంది. అతని రోజున లేడు.

అతన్నెరిగినవాళ్ళంతా “పాపం, పిచ్చోడుపోయాడు” అన్నారు. అంతకంటే ఆపు లనబడే అచ్చాయమ్మ, పెద్ద మాష్టరువంటి వాళ్ళు ఏవో మంతనాలు జరిపి ఆ అభాగ్యుని అంతిమయాత్ర కనసరమైన ఏర్పాట్లు చేయటంలో నిమగ్నులైనారు.

*

*

*

గణపతి వ్రాసిన ఉత్తరాన్ని, మళ్ళీ చదువుకున్నాడు చిరంజీవి.

“నేనీ ఊరు షేమంగానే చేరేను. పల్లెటూరు వాతావరణం ఆహ్లాదకరంగా ఉంది. కాని ప్రకృతికంటే విభిన్న ప్రకృతులు కలిగినవాళ్ళుగా కనపడుతున్నారు. ఈ ఊళ్లో నాకు తారసపడ్డ మనుష్యులు. నా రాకకోసం ఊళ్లో పెద్ద మనుష్యు లనబడవాళ్ళంతా వేచి చూస్తున్నారు. నేనీ ఊరుకు వచ్చిన రోజున అంతా ఘనమైన స్వాగతం పలికారు. ఆ రోజు హాయిగానే గడిచిపోయింది. మర్నాడు బడిలో ప్రవేశించాను. పిల్లల్లోకూడా ఉత్సాహం గోచరించింది కాని, ఆ ఉత్సాహాన్ని మలినపరుస్తూ “రెక్ లెస్ నెస్” అంటారే అది కొట్టొచ్చినట్లు కనపడుతున్నది. బహుశా నా నిర్ణయం తప్పే కావచ్చు కాని కాలం నిర్ణయిస్తుంది గదా తప్పొప్పుల్ని.

“ఇక పోతే యీ ఊళ్లో నీకు తెలియజేయవలసిన విశేషాలు కొన్ని ఉన్నాయి. ఊరంతా రాజకీయాల మయం. ఉన్న జనాభా పది వేలయినా పార్టీలు చూస్తే తల కొ

ఉంది. పల్లెపట్టుల బొన్నత్యాన్నే విని, చదివి ఊహించుకుని ఉస్సంగిసోయిన నావంటి వాడికి యీ యథార్థాలన్నీ ఆశాభంగం కలిగించక మానవనుకో. అయినా మనిషిమీద మనిషికి యింతింత పగ ఉందంటే శాధపడకుండా ఉండలేం. మునసబు కరణాల మధ్య పచ్చగడ్డి వేస్తే భగ్గున మండుతుంది. అలాగే ప్రెసిడెంటు— మోతుబరి మాధవయ్య— నీరింటిమీది కాకి వారింటిమీద వాలదు. చివరికి చాకలి వాళ్ళ దగ్గర్నుంచీ యింతే. ఒక పార్టీ వాడు మరో పార్టీకి సంబంధించిన మనుషులకు గుడ్డలు ఉతకడు. ఇలా ఉన్నాయి రాజకీయాలు. నేనీ వూళ్లో అడుగు పెట్టగానే అందరూ శాగానే పలుకరించారు. కాని మాధవయ్యగారు, కరణంగారు కలిసి నన్ను వాళ్ళ దారిపట్టించి, మాధవయ్యగారింట్లో మకాం వేయించటంతో మొదలైంది గొడవ. మర్నాటి నుంచీ నేను యీ 'జట్టు' మనిషిని పోయాను. ప్రెసిడెంటు గారికీ, ఆయన పార్టీ వారికీ, నేనొక శత్రువుగా కనపడుతున్నాను. మాటల్లో చేతల్లో యీ విషయాన్ని వన్నెచిన్నెలుగా వెలువరిస్తూ ఏదో 'తెలివి'గా ప్రవర్తిస్తున్నారు. అర్థం లేని కక్షలకు లోనై ఊరును నాశనం చేస్తున్నారు. ఇవన్నీ చూసి శాధగా ఉండి, ఇలా అని మాధవయ్యగారితో హెచ్చరించి చూశాను. ఆయన నా మాటను తేలిగ్గా తీసుకుని నన్నొక అర్భకుడిలా భావించాడు. నేనా మాట అన్నప్పుడు ఆయన నవ్వి నవ్వునుబట్టి నాకు తెలిసిందిది. నేనీ విషయంలో గట్టిగా జోక్యం కలుగజేసుకోవా లనిపించే నేనే మరో తాజా పరిణామం సంభవించింది.

“నిన్న సాయంత్రం ఊరి బయటకు పికారుకు పోయి వస్తుంటే ముచసలు కనిపించి పలుకరించాడు. మాటల మధ్యలో “మీ రా మాధవయ్యగారిని నమ్ముకుంటే బొందన పడతారు. నామాట విని ప్రెసిడెంటుగారి వైపు మొగ్గమని” ఉచిత సలహా ఇచ్చాడు.

“నాకీ మొగ్గటాలు, తగ్గటాలు పనికిరావనీ, నాకు ఆయనంటే అభిమానం గాని, ఈయనంటే కోపంగానీలేవనీ” విడమర్చి చెప్పాను. “ఊఁ... ఊఁ...” అని తల ఊపుకుంటూ వెళ్లిపోయేడు. వెళ్తూ వెళ్తూ సొచ్చరించి పోయాడు. “జాగ్రత్త పంతులూ, ఊరికి కొత్తోడివి. చీకటిపడి యిలా ఊరెలుపల తిరగమాక” అంటూ. ఇదీ వరస. ఈ ద్వేషాల నన్నిటినీ పోగొట్టి వీళ్ళందర్నీ ఓ త్రాటిమీదకు లాగాలనే కోరిక మాత్రం ఉంది. ఏం చేయగలనో. చూద్దాం... మరి... ఇక ఉంటా...

నీ గణపతి.”

చిరంజీవి సన్నగా నవ్వుకున్నాడు. ఏ విషయాన్న యినా ‘సీరియస్’గా తీసుకుని ఆలోచిస్తూ కూర్చునే గణపతి రూపం అతని కళ్ళముందు నిలిచింది.

గణపతి స్వరూప స్వభావాలు చిరంజీవికి తెలిసినంతగా మరొకరికి తెలియవు. వాళ్ళిద్దరూ నాలుగేళ్ళపాటు కలిసి బ్రతినవాళ్లు. ఏమండీతో ప్రారంభమై, ఏమోయ్తో మరో మెట్టు పైకెక్కి ‘ఏరా’ తో పరిపక్వ స్థితిని పొందింది శృ స్నేహం.

“గణపతి మంచి ఊళ్ళో పడ్డాడు. సంస్కారానికి, ఉత్తమాభిరుచులకూ ఈ రోజుల్లో ఉన్న విలువ ఏమిటో ఇకనైనా తెలుసానుందిలే వాడికి.” అనుకున్నాడే కాని అంతలోనే “ముక్కుకు నూటిగా పోయే కుత్రాడికి ఏ మన్యా యం జరుగుతుందో” నని తహతహలాడిం దతని మనస్సు.

గణపతి బొత్తిగా లాక్యం తెలియని మనిషి. ఎంత చిన్న విషయానికైనా ఊగిపోయే తత్వం అతనిది. పైగా ఆవేశం ఓపాలు హెచ్చు. దాంతో ఏ బెడద కొనితెచ్చు కుంటాడో ననిపించింది. ‘గణపతికి బెడద’ అనే ఊహ కలిగేసరికి మనస్సు మధనపడసాగింది. తమ సాహచర్య మధురోహాలు హృదయంలోనుంచీ పెల్లుబికినై.

కాలేజీ చదువు కోసం పట్నంలో అడుగుపెట్టిన గణ పతికి తొలిసారిగా తటస్థపడిన వ్యక్తి తాను. గణపతిగాకతో తన రూము కొక క్రొత్తదనం వచ్చింది. అతని ఆకారంలోనే ఏదో క్రొత్తదనం కనపడుతూ ఉండే దసలు. తలమీద మొదటి సగభాగం అర్ధచంద్రాకృతిలో తీసివేయబడి, రెండో సగాన్ని ఆక్రమించిన అతని గిరజాల జుట్టు, దానికి చివర తొకలా వ్రేలాడే ‘పిలక’, స్వచ్ఛమైన ఫాలభాగం మీద విభూతిరేఖలూ, నొసట కుంకుమ బొట్టు, రోడ్డు దుమ్మంతా ఊడుస్తూ ఉండే ఖద్దరు పైజమా, దానిమీద అటు పొడుగు చేతులూ, ఇటు పొట్టి చేతులూ కాని ఖద్దరు లాల్చీ—కాలేజీ విద్యార్థుల కాలక్షేపానికి చక్కని ముడి సగుకుగా ఉపయోగపడినై యివన్నీ. ఈ ఆకారానికి తో సృభావంలో కూడా ఒక ప్రత్యేకతని ఆపాదించుకున

గణపతి—ఆ రోజుల్లో. తోటి విద్యార్థులు పరోక్షంగాగానీ, ప్రత్యక్షంగాగాని ఏమని గేలి చేసినా ఎదురు మాట్లాడేవాడు కాదు. ఎప్పుడూ ఏదో తన భావనా ప్రపంచంలో తను తేలి పోతున్నట్లు కనిపించేవాడు.

ఫస్టియర్ పూర్తయేసరికి గణపతిలో చెప్పుకోదగిన మార్పు కలిగింది. నలుగురిలో కలిసి తిరగటం, పదిమందితో ఉత్సాహంగా మాట్లాడటం అలవాటు చేసుకున్నాడు. వీటన్నిటినీ మించి పుస్తక పఠనం ఒకటి అబ్బింది. తద్వారా అత నెంతో జ్ఞానాన్ని, సంస్కారాన్నీ నేర్చుకున్నాడు. శుద్ధ ఛాందసుని యింట పెరిగి ఊడలు దిగిన సంకుచిత స్వభావాన్ని టినీ కూకటివేళ్ళతో ఛేదించివేశాడు. దాంతో అతనిలో అంతర్నిగూఢమై ఉన్న కరుణ, జాలి, సానుభూతి, మంచిదనం వెలుపలిచూపు చూడసాగినై. బాధావ్యధలతో సతమతమైపోయే ప్రజల్ని చూసి అతని హృదయం ఆరాట పడేది. వాళ్ళందరినీ ఆ విష వలయంలోనుంచి తప్పించాలనీ, ఆ కార్య సాధనకు తన జీవితాన్ని పణమొడ్డాలనీ— ఎన్నెన్నో భావాలు చెలరేగినై. వీటన్నిటినీ తన ఎదుట మహదావేశంతో చెప్తూ పొంగిపోయేవాడు గణపతి. అతన్ని చూసి తనకు గర్వంలాంటి దేదో కలుగుతూండేది. ఆశ్చర్యమూ కలిగేది— ఎలాంటి వ్యక్తి ఎలాంటి మనిషిగా మారేడా అని...

కాలేజీలో రెండవ సంవత్సరమంతా ఎంతో కోలాహలం చేసేడు గణపతి. ఎప్పుడూ ఏవో సభలూ, ఉపన్యాసం, గాటకాలు, ప్రదర్శనలు— ఎందులో చూసినా గణ

పతే. ఏ బీద విద్యార్థి సహాయార్థమో, ఏ బీద కుటుంబీకుని పుత్రిక వివాహ సహాయానికో ప్రదర్శనలు ఏర్పాటుచేస్తూ ఉండేవాడు. ఇలా అనేక వ్యాపకాలతో 'బిజీ గా తిరిగే గణపతిని చూస్తే గుర్రుగా ఉండేది కొంతమందికి. కొన్నాళ్ళయ్యేసరికి ఆ గుర్రు బయటపడింది. గణపతి చేసే ప్రతి పనిలోను దోషాన్ని చూపటం మొదలెట్టారు కొందరు. అతనిమీద విషప్రచారం ప్రారంభమైంది. గణపతి ఎంతో ఆవేదన పొందేడు. తానేకో నలుగురి ముచికి ప్రయత్నిస్తుంటే వాళ్ళంతా ఎందు కలా అడ్డుపడతాలో తెలియక అల్లాడేవాడు. తనతో వాళ్ళందరి సంకుచిత స్వభావాలను గురించి పదేపదే చర్చిస్తూ ఉండేవాడు. అలా గెలుపు— ఓటముల మధ్య గడచిపోయింది ఆ యేడు.

గణపతి ఘస్టు క్లాసులో శ్వాసమీర్చాడు. ఇక్కడే అతని జీవితం మలుపు తిరిగింది. సెలవులకు యింటికి వెళ్ళిన గణపతి తనకున్న యావదాస్తి—తన తండ్రి—ని పోగొట్టుకుని అసహాయ స్థితిలో తిరిగి పట్నాని కొచ్చేడు. అప్పుడే గణపతి సర్వస్వం తానుగా భావించుకున్నాడు తను. ఆనాడు తనకీ భావన ఎందుకు కలిగింది— ఎలా కలిగిందీ అనేదానికి జవాబు లేదు.

గణపతి చదువు ఆపేయవలసిన పరిస్థితులు ఏర్పడినై. కాని, తన సలహా ప్రకారం అతను ట్రైనింగులో చేరాడు. ఆ రెండేళ్ళూ తనే అతన్ని ఆర్థికంగా కనిపెట్టుకు ఉన్నాడు. ట్రైనింగు పూర్తిచేయటం, పల్లెటూళ్ళో

మిడిల్ స్కూల్లో ఉద్యోగం రావటం వెంట వెంటనే జరిగినై.
వెళ్ళిన నాలుగు రోజులకు గణపతి ఉత్తరం వ్రాశాడు.

మిత్రుడికి త్వరలోనే జవాబు వ్రాయాలనుకున్నాడు
చిరంజీవి.

*

*

*

శివకామయ్యగారు గణపతిని దులిపేస్తున్నారు.

“మీరు చేసిన అవివేకపు పనికి ఆ పెద్దమనిషి నన్ను
నానా మాటలూ అన్నాడు మేష్టారూ. నేనిలా కరుకుగా
మాట్లాడటం మీకు కొంత బాధ కలిగించవచ్చు. కానీ,
ఈ స్కూలు హెడ్ మాష్టరుగా నాకు కొన్ని ప్రత్యేకమైన
బాధ్యత లున్నయ్. వాటిని నిర్వహించడం నా విధి.
అందుకే మిమ్మల్నింత గట్టిగా హెచ్చరిస్తున్నాను. మనలా
పొట్టకోసం ఆరాటపడే దురదృష్టవంతు లేవరూ ఈ ఉఱ్ఱో
లేను. వాళ్ళ పిల్లలకు చదువు రావటమన్నది అంత ముఖ్యం
కాదు గానీ, వాళ్ళ కేదైనా జరిగిందంటే, ఆ జరిపినవాళ్ళ
మీద కక్ష తీర్చుకోవట మన్నది అతి ముఖ్యమైన విషయం.
మీ రా కుర్రవాణ్ని సదుద్దేశంతోనే కొట్టి ఉండొచ్చు.
కానీ, చూశారా. ఆ చిన్న విషయం ఎంత గాలిదుమారం
లేవదీసిందో. ఐనా క్లాసులో అంతమంది పిల్లలుండగా వాడే
ఎందుకు దొరికాడండీ మీకు. నా ఖర్మ కాలి నా కిలా
రాసిపెట్టుంది. ఆఁ. అయిందేదో అయింది గానీ, ఇకనై నా
కాస్త జాగ్రత్తగా ఉండండి.”

తల వంచుకుని ఆయన చెప్పినదంతా విన్న గణపతి తలెత్తి “అయిందా” అన్నాడు సూటిగా శివకామయ్యగారి కళ్ళలోకి చూస్తూ.

శివకామయ్యగారు గతుక్కుమన్నారు. ఆశ్చర్యంగా గణపతిని తేరిపార చూడటం మొదలెట్టారు.

“మీరు చెప్పాల్సిన విషయం అయిందా అని...” గణపతి ఆయన ఆశ్చర్యాన్ని పారద్రోలుతూ అడిగేడు.

శివరామయ్యగారు రెచ్చిపోయారు. “వాట్ డూ యూ మీన్” అన్నారు గట్టిగా.

“ఐ మీన్ టు సే దట్ ఏయూమ్ నాట్ ఎట్ ఫాల్ట్.” అంటూ విసురుగా అక్కణ్ణుంచీ బయటి కొచ్చేశాడు గణపతి. శివరామయ్యగారి మొహం ఉడికిన బంగాళా దుంపలా మారటం గమనించకపోలేదు గణపతి.

టీచర్స్ రూములో కొచ్చి ఓ మూలగా కూర్చున్నాడు గణపతి. ఒంటరిగా అదే ప్రదేశంలో కూర్చుని కాంపోజిషన్ బుక్కు దిద్దుకుంటున్న తనను హెడ్ మాస్టరు ఉన్నపళాన రమ్మని కబురు పెట్టినప్పుడే అనుకున్నాడు గణపతి. “ఏదో జరిగిందిరా భగవంతుడా” అని. తీరా వెళ్తే జరిగిందిది.

ఆ క్రితంరోజు జరిగిన సంఘటనంతా గణపతి కళ్ళ ముందు తిరిగింది. తాను క్లాసుకు పోయేసరికి క్లాసు రూమంతా నానా హంగామాగా ఉంది. పిల్లలంతా అరుచు

మంటూ, ఎగురుమంటూ ఏదో ఘనకార్యం సాధించివస్తు
మొగ్గలేస్తున్నారు. తను లోపలికి పోవటంతో వాళ్ళ
ఆనందం చప్పన చల్లారింది. ఎక్కడివా శృక్కడ కూర్చో
గానే పాఠం మొదలెట్టబోయాడు తను. కానీ అంతలో ఒక
పిల్లవాడు వచ్చే నవ్వును నొక్కాలో దాచుకుంటూ
'ఇహిహి' అన్నాడు. విషయమేమిటని గద్దిస్తే బిక్కుబిక్కు-
మంటూ బోర్డువెపు చూపేశాడు. వికృతరూపంలో ఒక
బొమ్మ వేసి, క్రింద 'ఓ బొజ్జ గణపయ్య' అని వ్రాస్తే
రెవరో దానిమీద. తన కేసో ఆపుకోలేని ఆవేశం, కోపం
కలిగాయి. ఫలితంగా ఆ పనికి కారణభూతుడైన కుత్సాణి
చావ చిత్తక బాడేశాడు. చూసి కూడా పాఠం చదవలేని
మొద్దు వెధవ వాడు. తను కలగన్నాడా ఆ పిల్లాడు
ప్రెసిడెంటుగారి ముద్దులకొడుకని !

వాడు పోయి ఇంట్లో ఫిర్యాదు చేయటం, ప్రెసి
డెంటుగారు శివకామయ్యగారిని పిలిచి నాలుగు పెట్టట
మనేది తర్వాత జరిగిన తతంగం. రాత్రే తనకీ విషయం
తెలిసింది. తొలుగుమేష్టరు శ-కరశాస్త్రిగారు ఆ సమ
యంలో ప్రెసిడెంటుగా రింట్లోనే వున్నారట — వా
ళ్ళమ్మాయికి సంస్కృతం నేర్పుతా. ఆయనే తన కిదంతా
చెప్పి, ఓ పుల్లవిరుపుమాట అని పోయేశాడు.

“మన స్కూల్లో టీచర్లందరికీ ఆయనంటే అభిమాన
మోయ్. ఎందుకంటావా? — ఆయన గంగిగోవు. పూర్ణో
స్కూలు వెలవటానికి, దాని పోషణకూ అన్నిటికీ ఆయనే

గదా కారణం. పైగా తృణమో పణమో ముట్ట చెప్పే మంచితనం ఆయన కొక్కడికే ఉంది. అందుకని యికనైనా ఆ మాధవయ్య కొంప వదిలేసి ఇవతలికిరా. ప్రెసిడెంటు గారికి ఆగ్రహమొస్తే మనకీ ఊళ్ళో పుట్టగతులుండవోయ్” అని.

ఆయన చేసిన హితబోధలాంటి హెచ్చరికతో తన సట్టుదల ఒకింత పెరిగింది. “వీళ్ళు చేసేదేమిటో చూద్దాం” అనుకున్నాడు ధీమాగా.

గణపతి ఆలోచనలకు అంతరాయం కలిగిస్తూ అక్కడి కొచ్చేడు గోపాలం.

గోపాలం స్కూలు జవాను. అతను మాధవయ్య గారి పొలంలో కొంత సాగు కౌలుకు తీసుకుని కొడుకుచేత చేయించుకుంటూ ఉండటంవల్ల, అతనంటే ప్రెసిడెంటుకు పడదు. ఆ విధంగా అతను మాధవయ్యగారి పార్టీ మనిషిగా మారినవాడు. ఇప్పుడు గణపతి అదే గోవలో ఉండటం వలన గోపాలనికి. గణపతి అంటే కొంత అభిమానం ఏర్పడింది.

“ఏవిటోయ్” అన్నట్లు సాలోచనగా గోపాలంవైపు చూసేడు గణపతి.

గోపాలం ఏదో చీటీలాంటి కాగితాన్ని అతనికిస్తూ “అమ్మాయిగారు ఇవ్వమన్నారండీ” అన్నాడు.

గణపతి ఆ ఉత్తరాన్ని చదువుకుని “ఉహూ...” అని తల పంకించాడు.

*

*

*

మధ్యాహ్నం 12 గంటలైంది.

గణపతి ఇంటి కొచ్చేసరికి మాధవయ్యగారు తాపీగా చుట్ట కాల్చుకుంటూ వరండాలో కూర్చున్నారు. తన గొంతుకి వెళ్ళబోయాడు గణపతి.

వెళ్తున్న గణపతిని గంభీరంగా కేకేసేరు మాధవయ్యగారు, “మేష్టారూ...”

గణపతి అక్కడికొచ్చి నిలబడ్డాడు.

“కూర్చోండి” అన్నారు మాధవయ్యగారు. గణపతి ఆయన ప్రక్కనే ఉన్న కుర్చీని అవతలికి లాక్కుని కూర్చున్నాడు.

“నిన్న మీరు ఆ కుర్రవాణ్ణి కొట్టినందుకు మీకు శిక్ష పడబోతున్నది తెలుసా?” అన్నారు.

గణపతి నిర్విణ్ణుడైనాడు.

“ప్రెసిడెంటు పరిషతుకు పోయి మిమ్మల్ని ఏ శంకరగిరి నూన్యాలకో తోలించటానికి ఈవేళే బయల్దేరుతున్నాడు. ఇదంతా మీరు నా ఇంట్లో ఉండటంవలన జరుగుతున్నది కనుక, నాకు జరుగుతున్నట్లుగానే భావించటంలో తప్పులేదు. ఏమంటారు”

మాధవయ్యగారి ప్రశ్నకు గణపతి మానం
దాల్చాడు.

“అందుకనే నేనూ బయల్దేరుతున్నాను. వా డెంత
ప్రెసిడెంటుయినా, నామాత్రపు పలుకుబడి వాడి కెక్క-
ణించి ఏడుస్తుంది. మిమ్మల్ని ట్రాన్స్ఫరు చేసే మొనగా
డెవడో చూస్తా...” ఈ మాటలని తన బుంగ మీసాల
నొకసారి మువ్వుకున్నాడు మాధవయ్యగారు.

గణపతికి పరిస్థితి అర్థమైంది. ‘సుజాత తనను స్త్రీలు
నదలగానే రమ్మన్నది ఇందుకన్నమాట. ముందుగా తనకు
తెలియజేసి మంచిపని చేసింది’ అనుకున్నాడు. ఉన్న రాజ-
కీయాల నన్నింటినీ సమయింపజేసి, ఈ పెద్ద తలకాయల
నన్నింటినీ ఒకచోట చేర్చాలనే ఆశతో తానుంటే, దానికి
వ్యతిరేకంగా ఒకశ్శమిద ఒకళ్ళు కారాలూ, మిరియాలూ
నూరటం ఎక్కువౌతున్న దేమా అనే బాధ కలిగింది.

“మీ ఉద్దేశ్యమేమిటి?” అన్న మాధవయ్యగారి
ప్రశ్నతో ప్రస్తుతంలో పడి, చెప్పాడు గణపతి.

“నాకీ రాజకీయాలంటే గిట్టవండీ. మనుషులమీద
మనుషులు ఇంత ద్వేషం పెంచుకుని వినాశనాన్ని కొని
తెచ్చుకోవటం వివేకవంతుల లక్షణం కాదు. సమయ
మొచ్చింది కాబట్టి నా మనసులో నూట చెప్తున్నాను.
ప్రెసిడెంటుగారికీ, మీకూ రాజీచేసి మీ యిద్దర్నీ ఒక
టిగా చేయాలని నా కోరిక. దాంతో ఊళ్ళోవాళ్ళంతా
ఒకటై గ్రామాభివృద్ధికి పూనుకోవచ్చు. దానికి ప్రయత్నిస్తా-
నని ఇదివరకే మీతో అన్నానుకూడా.”

మాధవయ్యగారు నవ్వసాగేరు. ఆయ నెందుకు నవ్వుతున్నాడో తెలియకపోలేదు గణపతికి. “అదేం అంత తేలిగ్గా అయ్యేపనా?” అని ఆయన భావం. కొద్దిసేపయినతర్వాత అన్నారు మాధవయ్యగారు :

“మీరు చాలా అమాయకులండీ మాష్టామా, ఈ పని మీరు సాధించగలరనే మీ నమ్మకానికీ, సాధించాలనే ఆశకే నాకు నవ్వాస్తున్నది.”

గణపతి వెంటనే అనేశాడు. “సాధించటం సాధించలేకపోవటం అనేది ప్రయత్నంమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. అసలా ప్రయత్నం లేకుండానే, ఆ పని జరగదని కూర్చుంటే, ప్రపంచంలో జరిగిన మహత్కార్యా లేవీ జరిగి ఉండేవే కావు. అందుకని ప్రెసిడెంటు గారితో మాట్లాడాలని ఉంది నాకు.” ఆవేశంతో అతని కంఠం బరువెక్కింది.

కొద్ది క్షణాలు తటపటాయించి “సరే. మిమ్మల్నినే నెందుకు నిరుత్సాహపరచాలి. వెళ్లి మాట్లాడిరండి. అప్పుడుగాని మీకు ఆ ప్రెసిడెంటు సంగతి తెలీదు.” అన్నారు మాధవయ్యగారు. “ప్రెసిడెంటు అనే మాటను నొక్కి పలుకుతూ.

గణపతి సంతృప్తిగా ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు. చాలా మంది పెద్దల్లో సహజంగా గోచరించే లక్షణమే మాధవయ్యగారిలోనూ ఉందనిపించింది. పైకెంత బింకపు మాటలు మాట్లాడినా, ఒక్కొక్క సమయంలో ఎదటివాళ్ళ

చెప్పచేతలకు యిట్లే లోనవుతారు కొందరు. ఇదే లక్షణం ప్రెసిడెంటుకూ ఉంటే తన ఆశ నెరవేరకపోదనే ధైర్యం కలిగింది.

గణపతి ప్రెసిడెంటుగా రింటికి బయల్దేరబోతుండగా గది గుమ్మంలో నిలబడి ఉంది సుజాత. గణపతి ఉత్సాహంగా ఆమె ముఖంలోకి చూస్తూ “సుజాతా, నువ్వు చాలా తెలివైన పని చేశావ్. థాంక్స్” అన్నాడు. ఆమె తలవంచుకునే ఉండటంతో గణపతికేదో సందేహం కలిగింది.

“ఏమిటి సుజాతా? ఏమిటి సంగతి? ప్రశ్నించాడు.

ఆమె బదులుగా ఒక్కమాటే అంది “మేష్టారూ, నాకేదో భయంగా ఉందండీ. మీరు వెళ్లొదు. చూస్తూ, చూస్తూ ఆపదల్ని కొనితెచ్చుకోవట మెందుకు?”

గణపతి తేలిగ్గా నవ్వేశాడు. “పిచ్చి సుజాతా, నా మీది ప్రేమతో నీకింత భయంగా ఉంది కానీ, నాకేం ఫర్వాలేదు. అక్కడి కక్కడ నన్నే మాంత్రికుడు బంధించాడు. ఒకవేళ అలాంటి దేమైనా జరిగినా ఆదుకోవటానికి నువ్వున్నావుగా” అన్నాడు.

సుజాతకు కోప మొచ్చింది. “మంచేదో, చెడ్డేదో నిర్ణయించుకోలేనంత ఆవేశముంది మీకు. నా కెందుకు. మీ భాధ మీరు పడండి” అంటూ విసురుగా ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

సుజాతకు కోపం తెప్పించినందుకు బాధ కలిగింది గణపతికి. అంతలోనే 'సుజాతకు తనమీదున్న భక్తిశ్రద్ధల మూలంగా అంత భయపడుతున్నదిలే' అనిపించింది. సన్నగా యీల వేసుకుంటూ హుషారుగా బయల్దేరాడు.

* * *

గణపతికి ఉత్తరం రాసి పదిహేను రోజులైనా జవాబు లేకపోయేసరికి కాస్త బెంగ పట్టుకుంది చిరంజీవికి. ఆఫీసు నుంచి వచ్చి తన గదిలో పడుకున్న చిరంజీవి ఆలోచనలన్నీ గణపతిమీదనే లగ్నమై పోయినై. గణపతి ఎలా ఉన్నాడో ననే ఆవేదన పెరిగిందతని మనస్సులో.

“సిరంజీవిగోరూ...” అన్న పిలుపుతోపాటు గేటు తలుపు కొడుతున్న శబ్దం, తన నిశ్శబ్దాన్ని భంగపఱచటంతో లేచివెళ్ళి తలుపు తీసేడు చిరంజీవి.

మధ్య తరగతి రైతులాంటి ఒక వ్యక్తి ఎదురుగా నిలబడి ఉన్నాడు. “సిరంజీవిగోరుండేది యీడనేనా” అని అడిగాడు.

“అవును, నేనే ఏం కావాలి?” చిరంజీవి ప్రశ్నించాడు.

“మాది...పూరండీ. గణపతి పంతులుగారు పంపారు.”

ప్రాణం లేచివచ్చినట్లయింది చిరంజీవికి. “రా... రా...” అంటూ లోపలికి దారి తీశాడు.

గదిలోకొచ్చి కూర్చున్న తరువాత మొదలెట్టాడు.

ఆ వ్యక్తి. “గణపతి పంతులుగారు మా మంచి మనిషండి. నూటికీ, కోటికీ ఒక్కరు తగులారు అట్లాంటి మనుషులు.”

“అది సరేనయ్యా. మావాడెలా ఉన్నాడు? ఏం చెప్పమన్నాడు?” మధ్యలోనే కల్పించుకుని ఆతృతగా అడిగేడు చిరంజీవి.

“ఉండండయ్యగోరూ... అంత అట్లా గిదవుతారేం. ఆ అయ్యగారికేం. బాగానే ఉన్నారైండి” అన్నాడు ఆ వ్యక్తి.

“అమ్మయ్య” అని స్వేచ్ఛగా ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు చిరంజీవి.

అతను మళ్ళీ చెప్పటం మొదలెట్టేడు. “అయ్యగారు మా ఊరొచ్చి నెల గోజులే ఐనా, ఊళ్ళో మా మంచి పలుకుబడి సంపాదించినారైండి. మా మాధవయ్యగారికీ, ప్రెసిడెంటుగారికీ రాజీ చేయాలని ఆయనగారి తాపత్రయం. అయితే యేం ఎదవనాకొడుకులు సాగనిచ్చింను గాదు. అంతే బాబూ. అ సమానం కొట్టుకచచ్చే నాయాళ్ళకు మంచి చెప్పే బుర్ర కెట్లా గెక్కుతుంది. పాపం. బంగారం లాటి మడిసి వూసులు తీసెయ్యటానికి ఎనకా ముందూ చూడకుండా బాదారు.”

చిరంజీవి నిర్విణ్ణుడైనాడు. అతని హృదయంలో ఏదో దేవినట్లయింది. “ఆఁ. మా గణపతిని కొట్టేరా?” కంఠం బొంగురుపోయి, ఆవేదనా, దుఃఖం ధ్వనించాయి.

ఆ వ్యక్తి అవునన్నట్లు తలూపుతూ విషణ్ణ వదనంతో వివరాలు చెప్పసాగేడు. “అవును బాబూ. పెసిడెంటుగారినీ,

మాధవయ్యగారిని ఒక్క తాటిమీదకు లాగాలని వాపం బహు శ్రమపడ్డారు. మాధవయ్యగారిని అదో యిదిలెండి. పంతులుగారేదన్నా గట్టిగా నెప్తే “సరే. కానీ” అనేస్తారు. దీనికి అట్టాగనే అన్నారు. కాని ఆ కుళ్ళు మనిసి పెసిడెంటు గణపతిబాబుగా రెళ్ళి మాట్లాడేసరికి, “అట్టాగే. రేతిరికి రచ్చబండకాడ పదిమందీ పోగై, ఉన్న యిసయాలన్నీ తేల్చేచుకుందాం రండన్నాడు. రేతిరి కూడు తిన్నాక ఉల్లో వాళ్ళంతా ఆడికి చేరినాం. ఆ శిబ్దరి మద్దెన ఉన్న అను మానాలన్నీ యివరించుకుంటుంటే, మాటమీద మాట పెరిగి కర్రలు లేచినై. పెసిడెంటు ముఠా అసలా పనికి తయారై ఆడకొచ్చినారని మా కెవ్వరికీ తెలవదు. నలుగు రైదుగురు గర్హణ పడుతుంటే బరిసెలు తీసుకుని దొమ్మి కొచ్చారు రాడి ఎదవలు. దాంతో మావాళ్ళూ రెచ్చి పోయారు. రెండు పార్టీలవాళ్ళూ ‘ఏసెయ్యండహా, అంటే ఏసెయ్యండహా’ అని కొట్టుకున్నారు. పంతులుగారేమో “ఆగండి, ఆగండి” అని ఒకటే అరుపులు. గందరగోళంలో ఎవడేలాడో గానీ తలకాయకి మా గట్టి దెబ్బ తగిలింది పంతులుగారికి. ఆడిచేతు లిరగ” పళ్ళు పటపటలాడిస్తూ ముగించా డతను.

“గణపనీ” అంటూ చిన్నపిల్లాడిలా భోరున విలపింప సాగేడు చిరంజీవి.

చిరంజీవి వాలకం గమనించిన ఆ వ్యక్తికి బాధ కలిగింది. అనునయిస్తున్న ధోరణిలో అన్నాడు.

“వూరుకోండి బాబు. అయ్యగారికేం ఫర్వాలేదు. నూ మాధవయ్యగారు ఆరి పేణానికి పేణం అడ్డమేస్తారు. ఈ గోరం జరిగి మూడ్రోజు లయింది. ఇయ్యాలే పంతులు గారు కళ్ళు తెరిచారు. ఆరు మీకీ యిసయాలన్నీ చెప్పి రమ్మని పంపారు. మాధవయ్యగారు కేసు పెట్టారేండి. ఆళ్ళ అంతు తేలిపోయింది. పీడకుకాడ కూడా పోయి ఏదో కాయితా లిచ్చి రమ్మన్నారని నన్ను...”

చిరంజీవి ముంజేహో కళ్ళను తుడుచుకుంటూ అడిగేడు. “మావాడు నన్ను రమ్మన్నాడా?” అని.

“అవును బాబూ. చెప్పటం మరిచేపోయాను. ఇయ్యాలా రేపు కాకపోయినా, మీ సెలవు యీలునుబట్టి రమ్మన్నాడు. నే ఎల్లాస్తా బాబూ. పొద్దు పోతోంది.” అంటూ లేచాడతను.

అంగీకార సూచకంగా తల త్రిప్పేడు చిరంజీవి.

ఆ వ్యక్తి వెళ్ళిన తర్వాత గణపతిని గురించిన ఆలోచనలతో సతమత మవసాగేడు చిరంజీవి. ఆఫీసు టైమును చేరుప చేస్తూ ముందుకు సాగిపోతున్న కాలం అతన్ని ఆట్రేసేపు ఆపని చేయనీయ లేదు.

*

*

*

గణపతి ఆ దెబ్బచుంచీ కోలుకునేసరికి వారం రోజులు పట్టింది. చిరంజీవి వచ్చి చూసి వెళ్ళాడు. ఉన్న విషయాలన్నీ అతనికి వివరించాడు గణపతి. శరిస్థితుల వ్రాతకూల్యానికి చింతిస్తూనే మిత్రుడికి హితబోధ చేసి పోయాడు చిరంజీవి.

“ఆశయాలంటూ నీకీ లేనిపోని గొడవ లెందుకు ?
నీ పని నువ్వు చూసుకుని తిన్నగా ఉండమ”ని - నవ్వేసి
ఊరుకున్నాడు గణపతి.

గణపతి యిప్పుడిప్పుడే లేచి తిరగ కలుగుతున్నాడు.
తనకి సంభవించిన ప్రమాదంలో నుంచి అతను బ్రతికి
బయటపడటానికి కారణభూతులైన వ్యక్తులు ఇద్దరు ఒకరు
డాక్టరు వేణు. రెండవవారు సుజాత

సుజాత అతన్ని కంటికి రెప్పలా కాపాడిం దారోజులో.
అహరహమూ నిద్రాహారాలు మాని అతని సన్నిధిలోనే
కూర్చుని పరిచర్యలు చేసింది. డాక్టరు వేణు తన విజ్ఞానాన్ని,
శక్తిని వినియోగించి వైద్యం చేశాడు. తను చదువుకున్న
విద్యకూ, తన తెలివితేటలకే పరీక్షగా మారిన యీ కేసును
‘సక్సెస్’ చేసి అతనొక గొప్ప విజయాన్ని సాధించాడు.
ఎల్లప్పుడూ పెదవులపై చిరునవ్వుల వెన్నెలలు కురిపిస్తూ,
రోగుల్ని మురిపించే వేణు స్వరూపం, శాంతి విశ్రాంతిలు
లేకుండా కన్నుల్లో వత్తులు వేసుకుని, అతని క్షేమం కోసం
పరిచర్యలు చేసినా అలసట యెరుగని సుజాత స్వభావం—
ఈ రెండే గణపతిని మామూలు మనిషిని చేసినై.

ఈ వారం రోజుల్లోనూ ఊళ్లో మరికొన్ని ముఖ్య
మైన సంఘటనలు జరిగినై. గోపాలం కౌలుకు చేసే మాధ
వయ్యగారి పొలంలో కోసి ఉంచిన మినుమును సగానికి
సగం దొంగిలించుకు పోయారు. డాక్టరు వేణు సొంత డిస్పెన్సరీలో ఒక భాగాన్ని తగలబెట్టేశారు, మందులన్నీ అగ్నికి
ఆహుతై పోయినై. మొదటిదాని వలన ఐదారు వందల

రూపాయలు గోపాలానికి నష్టమైతే, రెండవదాని వలన సుమారు వెయ్యి రూపాయల వరకూ నష్టపోయాడు వేణు. వేణు తనకు వైద్యం చేసి ప్రెసిడెంటు పార్టీ వాళ్ళకు శత్రు వైనాడు. ఇలాగని అనుకున్న గణపతికి అసలు సంగతి తెలిస్తే సరికి పట్టరాని ఆవేశం కలిగింది.

సుజాత అతనికా విషయం చెప్పగానే నమ్మలేక పోయాడు. వేణును లోపాయకార్థి వ్యవహారానికి దిగమని ప్రోద్బలం చేసి, తనను అంతం చేయమని వత్తిడి చేశారట ప్రెసిడెంటూ వాళ్ళు. అతని కష్టానికి ప్రతిఫలంగా వెయ్యి రూపాయలు ఎర చూపారట. మనుషుల ప్రాణాలు తీస్తే డాక్టరా వేణు? కాదు కాబట్టే గణపతి పునర్జన్మ ఎత్తి ఈ రోజున ఊరిబయట పిక్కార్లు చెస్తూ తనలో తను ఆలోచించు కుంటున్నాడు.

‘హూ... తన ప్రాణం తీయటానికి వెయ్యి రూపాయల ఖర్చుకు వెనకాడలేదే. వాళ్ళకు తనేం ద్రోహం చేశాడు. తన ప్రాణాల్ని తీస్తే. వాళ్ళకి ఒరిగేదేమిటి? ఆ వెయ్యి రూపాయలూ ఏ గ్రామాభివృద్ధి కార్యానికో ఉపయోగించ గలిగితే, వాళ్ళకి వాళ్ళ తర్వాతి తరం వాళ్ళకి ఎంత ఉపయోగంగా ఉండేది? అలా కాకుండా అల్లకల్లోలంగా ఉన్న ఊరును ఓ దారికి తెద్దామనే తన మంచి ప్రయత్నానికి ప్రతిఫలంగా తన ప్రాణాన్నే బలిపెట్ట మన్నారు. ఏం మనుషులో, అనిపించింది గణపతికి.

కంకరాయిని తన్నుకుంటూ నడుస్తున్న గణపతి

మనస్సు వేణు, సుజాతల మంచితనాన్ని తలచుకుని ఆర్ద్రమైంది.

ప్రెసిడెంటు పార్టీవాళ్ళు వేణుకు డబ్బు ఆశ చూపటం, అతను నిరాకరించిన విషయం, యివేమీ ఊళ్ళో ఎవ్వరికీ తెలియవు. చివరికి మాధవయ్యగారికి కూడా తెలీదు. అందరూ అనుకోవటా, తనకు వైద్యం చేస్తున్నందుకే అతని కిలా జరిగిందని. కాని అసలు విషయం సుజాత కొక్కదానికే చెప్పేడట వేణు.

పరధ్యానంగా యింటికి చేరిన గణపతి మాధవయ్య గారి యింటి వసారాలోని దృశ్యాన్ని చూచి ఆశ్చర్య పోయాడు.

మాధవయ్యగారు మరో నలుగు రైదుగురు వ్యక్తులు కూర్చుని ఏదో ముచ్చటించుకుంటున్నారు.

గణపతి తలవంచుకుని తన గదిలోకి పోగోయేడు—
కాని, మాధవయ్యగారు పిలిచారు “మాష్టాకూ.”

గణపతి ఆయనవైపు ప్రశ్నార్థకంగా చూసేడు.

కూర్చోండని కుర్చీవైపు చేయి చూపుతూ చెప్పారు మాధవయ్యగారు. “వీరిది... వూరండి. వీరు పున్నయ్యగారు. ఇతను వాళ్ళల్లాంటి భుజంగం. మన సుజాతను చూడటానికని వచ్చాడు.”

ఆశించని ఈ సంఘటనకు గణపతి నివ్వెరపోయేడు. మాటవరసకై నా ఏనాడూ సుజాత పెళ్ళిని గురించి మాట్లాడి ఎరుగని మాధవయ్యగారు యింత త్వరగా పెళ్ళి ప్రయత్నాలు చేయటానికి గల కారణాన్ని వెదకసాగింది గణపతి మనస్సు.

“ఇత నెవరండీ?” భుజంగం ప్రశ్న కరుకుగా విని పించింది.

గణపతి అదోలా అతనివైపు చూశాడు. భుజంగం మాధవయ్యగారి జవాబుకు నిరీక్షిస్తున్నాడు.

“మా స్కూల్లో మేష్టారుగారండీ. మా యింట్లోనే ఉంటున్నారు.

మాధవయ్యగారి జవాబుకు ‘ఓహో’ అన్నారు. భుజంగం వాళ్లు.

గణపతి లేచి తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. భుజంగం ఆకార వికారాలను గురించి మననం చేసుకో సాగిందాతని మనస్సు.

ప్రాణికోటికి జోల పాడుతున్నది నిశాకాంత.

కోరిన కోర్కెలు తీరనివాళ్ళంతా కోపంతో నసుక్కుంటూ, తమ తమ కోర్కెల్ని తీర్చుకునేందుకు పూహాల్ని పన్నుతున్నారు.

గణపతి గదిలో సడుకుని తానా ఊరు వచ్చినప్పట్నుంచీ జరిగిన విషయాలను చర్చిత చర్చణం చేస్తున్నాడు.

నిశ్శబ్ద నిశీధిలో కాలి యడుగుల చప్పుడు, దాని సనుసరించి గది తలుపును నెమ్మదిగా తట్టిన శబ్దం, అతని ఆలోచనలకు అంతరాయం కలిగించినై. లేచి వెళ్ళి తలుపు తీశాడు.

గణపతి విస్తుపోయాడు!—

ఎదురుగా సుజాత!

అర్థరాత్రి... ఏకాంతంగా తన గదిలోకి సుజాత రాక గణపతిని నిస్సబ్దంగా చేసింది. శరీరం కంపించినట్లయి, అంత లోనే తెలివి తేచ్చకుని లైట్ వేశాడు.

సుజాత రాకకు నివ్వెరపోతున్న గణపతిని ఆమె ఆకారం భయవిహ్వంబుడి చేసింది.

సుజాత చెక్కిళ్ళపై కన్నీరు చారలు కట్టి, కళ్లు ఎర్రబడి వాచిపోయినై.

“సుజాతా!” గణపతి కంఠం వెలుగు రాచుకుంది.

“.... .”

“లోపలికి రా సుజీ.”

సుజాత తలెత్తి గణపతి వైపు చూసింది. గణపతి తాను తీసుకున్న చనువుకు సిగ్గుపడి తల దించుకున్నాడు. ఆమె ఉలుకూ, పలుకూ లేక అలాగే నిలబడిపోయింది.

గణపతికి ఏం చేయాలో పాలుపోలేదు. వెళ్ళి కుర్చీలో కూర్చున్నాడు — రెండు చేతుల్లో నుదుటిని పట్టుకుని. వారిద్దరి ఉచ్చాస్య నిశ్వాసలతో కొద్దిక్షణాలు గడచినై. సుజాత ఏడుపు వెక్కిళ్ళ స్థాయికి చేరింది. గణపతి బాధ పడ్డాడు.

“ఏం జరిగింది సుజాతా. చెప్పు.”

సుజాత వెక్కిళ్ళు దిగ్గమింగుకుంటూ అన్నది. “ఏం చెప్పేది, ఎలా చెప్పేది మేష్టారూ? ... నా పెళ్ళి ... నా కిష్టంలేదు...”

గణపతి కళ్లు పెద్దవిచేసి సుజాతను చూసేడు.

ఆమె కొంగుతో కళ్ళొత్తుకుంటూ అన్నది: “నాన్నకు ఎన్నోవిధాల చెప్పాను... కాని, ఆయన వినటంలేదు.”

“ఎందుకని యివ్వలేదు?” తన ప్రశ్నకు సుజాత చెప్పబోయే సమాధానం యిదై ఉంటుందనిపించింది గణపతికి. ఆమె జవాబు చెప్పేలోగా అలాంటి ‘ఇది’ లు పది గణపతి మనస్సులో ఒకదాని వెంట ఒకటి మెదలి కదలి పోయినై.

అతని ఊహల నన్నింటినీ పటాపంచలు చేస్తూ ఎదురు ప్రశ్న వేసింది సుజాత — “మీకు తెలిదా మాష్టారూ?”

“ఏమిటి?”

“అదే... ఆయన్ని గుఱించిన రకరకాల వార్తలు. నేను వారిని చూడకముందే గోపాలం ఆయనగారు లీలా విలాసాల నన్నిటినీ వర్ణించాడు. పెగా ఆ రూపాన్ని చూస్తే... అబ్బ...” అని రెండు చేతుల్లో ముహూన్ని దాచుకుని విలపింపసాగింది సుజాత.

గణపతి కళ్ళ ఎదుట భుజంగం ఆకారం గోచరించింది.

బట్టతల వచ్చే సూచనల్ని కనుపింపజేస్తూ తలపై రెండు వైపులా కోసుకుపోయి మధ్యలో మాత్రం కోడి యీకల్లా నాలుగైదు వెంట్రుకలు కలిగిన తల, కనుపాపలు బయటికి చొచ్చుకొచ్చి ఉబికిన కళ్లు, ఎడం చెంపమీద

గాటు, చివరలు మెలిపెట్టి పైకి నిలబెట్టిన మీసాలు, పీటన్నిటికీ తగినట్లున్న కాటుకరంగు మందపు చర్మం —

గణపతి తల ప్రక్కకు వంచి సుజాతను చూశాడు.

చిరుగాలికి ఊగిసలాడే అలిసీల కుంతలాలు, కోల మొహం, గండుమీనుల్లాంటి కళ్ళు, కమలాపండు తొనల్లాంటి పెదవులు, బంగారు వన్నె శరీరంతో సౌకుమార్యాన్ని పుణికి పుచ్చుకున్న కుందనపు బొమ్మ—

“కాకి ముక్కుకు దొండపండు” — అనిపించింది. పైగా భుజంగం లీలా కృష్ణుల అవతారమని చెప్పేడట గోపాలం.

గణపతి మనస్సు కలతచెందింది. ఊహలోకాన్నుంచి యిహలోకంలో పడి అడిగాడు.

“అయితే మీ నాన్నగారు అంతగా పట్టు పట్టటానికి కారణమేమిటి?”

“ఏదో ఉండట నాకు మాత్రం చెప్పటంలేదు. కాని— నువ్వీ పెళ్ళి చేసుకోక తప్పదని బలవంతం చేస్తున్నాడు.”

గణపతి చప్పున ఏదో స్ఫురించినవాడిలా కుర్చీలోంచి లేచి సుజాత దగ్గరగా వచ్చాడు. ఆమెను సరికించి చూస్తూ “ఒక్క విషయం అడుగుతాను, నిజం చెప్తావా?” అన్నాడు.

సుజాత తలవంచకునే అన్నది. “అడగండి సూప్తాహు!”

గణపతి క్షణంసేపు తటపటాయించి అడిగాడు. “భుజంగమంటే నీకు సదభిప్రాయం లేకపోవటం సరేగాని నువ్వు... నువ్వు...” అని అర్థోక్తిలో ఆపాడు.

సుజాత తలెత్తి అతనివైపు ఏవిటన్నట్లు చూసింది.

గణపతి తడపడుతూ “నువ్వు మరెవర్నయినా ప్రేమించావా, సుజాతా?” అన్నాడు సన్నగా.

సుజాత గణపతి కళ్ళల్లోకి సూటిగా చూసి, వెంటనే సిగ్గుపడుతున్నట్లు తల విలాసంగా వంచుకుంది.

గణపతిలో హృదయచలనం అధికం కాసాగింది. ఆమె నోటివెంట రాబోయే పలుకు కోసం ఆతృతగా నిరీక్షించ సాగింది దాతని మనస్సు.

• సుజాత మాటలు కూడబలుక్కుని “డాక్టరుగారు” అంది.

గణపతి నిర్ఘాంతపోయాడు. కొద్ది క్షణాలు అతని హృదయంలో భావ సంఘర్షణ రేగింది.

ఇంతలో సుజాత వేదనాపూరిత కంఠంతో అంది. “అన్నీ, తెలుసుకుని, నా క్షేమాన్ని కోరే మీరే యిక నాకు శరణ్యం మాట్టారూ. మా నాన్నతో మాట్లాడి ఆయనచేత యీ ప్రయత్నాన్ని విరమింపజేసే బాధ్యత మీదే. ఏం మాట్టారూ?”

సుజాత ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పలేకపోయాడు గణపతి.

మళ్ళీ ఆమె అంది. “మీకే నాలాంటి చెల్లెలుంటే యిలా జరగనిస్తారా మాట్టారూ...” ఆమె కంఠం గాఢదికమైంది. పైట కొంగుతో కళ్లు వత్తుకోసాగింది.

గణపతి ఆశ్చర్యంతో తలెత్తి చూసేడు. కాని ... సుజాత అప్పటికే గుమ్మందాటి వెళ్ళిపోయింది.

ఈ సాముటన కలవరపడిచి దతన్ని. వెనుదిరిగి భారంగా మంచుమీదకు చేరాడు. గణపతి.

తన కర్తవ్య మేమిటో బోధపడలే దాతనికి, మాధవయ్యగారికి చెప్పి వొప్పించినా, పల్లెపట్టులో పుట్టి పెరిగి పెద్దగా విద్యాగంధంలేని సుజాతను డాక్టరు వేణు భార్యగా స్వీకరిస్తాడా? అనే సందేహం అతన్ని పీడించసాగింది. ఆమె స్థితికి హృదయంలో కలిగిన బాధ; ఏమైనా సరే, సుజాతను ఇవ్వలేని పెండ్లికి బలి కానీయకూడదనే నిశ్చయాన్ని కలిగించి దాతనిలో.

ఆలోచనలో ఎప్పుడు నిద్రపట్టడంకో తెలియని గణపతికి వరండాలో మాధవయ్యగారి అరుపులకు మెలకువ వచ్చింది. లేవటానికి ప్రయత్నించాడు కాని ఒడలంతా బద్ధకంగా ఉండి కళ్లు తెరిపిడి పడలేదు.

“సిగ్గులేని వెధవలు. వంకర కూతలు కూశారంటే చెప్పు తీసుకు ఒళ్ళు చీరేస్తాను. జాగ్రత్త.”

కేకలు కాస్త ఉధృతంగానే ఉండడంతో కళ్ళు నులుముకుంటూ లేచాడు గణపతి. పైన కండువా వేసుకుని గది తలుపు తీసి వసారాలోకి వచ్చాడు.

మాధవయ్యగారు అటూ యిటూ పచార్లు చేస్తున్నారు. గోపాలంతో ప్రక్కగా నిలబడి ఉన్నాడు.

గణపతే పలకరించాడు. “ఎప్పుడొచ్చారండి ”

“ఇప్పుడే మాష్టామా... చూశారా ఏం జరిగిందో.”

మాధవయ్యగారి ప్రశ్నకు ఆయనవేపు ప్రశ్నార్థకంగా చూడటంకన్న మరేమీ చేయలేకపోయాడు గణపతి.

“సుజాతకు పున్నయ్యగారి సంబంధం చేయటం నేను
‘ఎమ్. ఎల్. ఏ. ని కావటం కోసమని ఊళ్ళో పెద్ద ప్రచారం
మొదలెట్టాడు ఆ ప్రెసిడెంటుగాడు. నిన్న వాళ్ళు వచ్చి వెళ్ళి
నప్పట్నుంచీ యీ పొగ రాజుకుందిట. రాత్రి నేనూ
వాళ్ళతో నెల్లానా!— యీపూట వచ్చేసరికి యిదీ వార్త”
మాధవయ్యగారు కుర్చీలో కూర్చున్నారు.

గణపతికి ఆయనతో సుజాత విషయం ప్రస్తావించ
టానికి యిదే మంచి సమయ మనిపించింది. కాని, ‘ప్రొద్దున్నే
మొహమన్నా కడుక్కోకుండా యీ గొడవెందుకు.’ అనే
సందేహం లోపల పీడించింది.

ఇంతలో మాధవయ్యగారే మళ్ళీ మొదలెట్టారు.
“అది కాదు మేష్టరుగారూ. నా పిల్ల బాగుగులు నాకు
తెలీవ్రా? కేవలం నా స్వార్థం కోసం అమ్మాయిని ఉపయో
గించుకునేంతటి నీచుడినా నేను?”

గణపతి సాలోచనగా ఆయనవైపు చూసి అడిగాడు.
“సుజాతకు అతనంటే సదభిప్రాయం లేనప్పుడు ఆమెను
వత్తిడి చేయటం బాగుండదేమో?...”

“అదుగో అదేనండి. ఈ సంగతి ఊళ్ళో వాళ్ళకి
ఎలా తెలుసు అంటా. ఇంతవరకు తెలీదు గదా? అయినా
వాళ్ళు ఆ భుజంగాన్ని చూసి అమ్మాయికి తగినవాడు
కాదనీ, ఆ కారణంచేత నా స్వలాభం కోసం యీ పెళ్ళికి
నేను ప్రయత్నిస్తున్నాననీ వాళ్ళ ఊహ..”

“ఊళ్ళోవాళ్ళ సంగతి మన కెందుకు గానీ, అసలు
నే ననేది సుజాత విషయం...”

మాధవయ్యగారు కొద్ది ఊణాలు ఆగి అన్నారు.

“చూడండి. చిన్నతనం కనక ఏదో అలా అంటున్నది గానీ, అభం శుభం తెలియని పిల్ల దానికేం తెలుసు మాష్టాచూ..”

“ఒక నేళ సుజాత యీ పెళ్ళిని దృఢంగానే వ్యతిరేకిస్తే...”

“అంత మొండి పట్టుదల పట్టటానికి కారణం?”

గణపతి తడబడ్డాడు. సరే. జరిగిందేదో జరుగుతుంది. ఉన్న సంగతి చెప్తామనిపించింది. “సుజాత మరో వ్యక్తికి మనసిచ్చిందండీ...”

“ఆ...” మాధవయ్యగారు అదిరిపడ్డారు, గణపతి వైపు అనుమానాస్పదంగా చూశారు. “ఎవ రతను?” ఆయన కంఠస్వరం మంద్రంగా ఉంది.

“డాక్టర్ వేణు.” గణపతి సమాధానం చెప్పి తలెత్తి మాధవయ్యగారి కళ్ళల్లోకి చూసేడు.

ఆయన ఏదో ఆలోచిస్తూ గంభీరంగా ఉండిపోయాడు. కొన్ని నిమిషాల తర్వాత అన్నారు. “వీల్లేదు మాష్టాచూ. అలా జరగటానికి వీల్లేదు. పున్నయ్యగారితో నాకున్న మైత్రిని, పలుకుబడిని చెడగొట్టుకోలేను. ఈ పెళ్ళి జరిగి తీరాల్సిందే. వచ్చిన వాడు రానే వచ్చింది—యింకేమిటి?”

గణపతి బాధపడ్డాడు. మాధవయ్యగారి పట్టుదలకు పర్యవసానాన్ని ఊహించుకుని, సుజాతను తలుచుకుని అతని హృదయం వ్యధ చెందింది. సన్నగా అన్నాడు. “ఊళ్ళో వాళ్ళతో పట్టుదలకు పోయి బిడ్డ బ్రతుకు బండలు చేసుకుంటారా మాధవయ్యగారూ ... ఆలోచించండి ... సుజా

తను తల్లి తండ్రి మీరై పెంచి పెద్ద చేశారు. ఇప్పుడా మనుకాగాన్ని చంపుకుని ఆమె కిష్టంలేని పెళ్ళి చేసి, ఆమె జీవితాన్ని నరకంగా మారుస్తారా?..."

గణపతి ఆవేశంలో యింకా ఏదో చెప్పబోతున్నాడు కాసి, మాధవయ్యగారు మధ్యలోనే "మాష్టారూ?..." అని గట్టిగా అరిచారు.

"మీరు నన్నిలా హింసించవద్దు. నా బిడ్డ క్షేమాన్ని నాకంటే మిన్నగా కోరేవాళ్ళా మీరంతా? సుజాత పెళ్ళి భుజంగంతో జరగక తప్పదు..." అని విసురుగా పై పంచె దులుపుకుంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయారు — మాధవయ్య గారు.

దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి లేచాడు గణపతి.

గదిలోకిపోబోతున్న గణపతిని ఆపి చెప్పాడు గోపాలం.

"ఊళ్ళోవా శృనుకునే దాంట్లో నిజముంది బాబూ. ఈ అయ్యకి ఆ పదవిమీద యామోహం పుట్టింది. లేకుంటే ఆ భుజంగం చేష్టలు యింకా మాత్రం తెలవ్వా. ఏందో పాపం. ఆ పిల్ల ఖర్చు."

గోపాలం చేతి కర్ర చప్పుడు చేసుకుంటూ సాగి పోయాడు.

గణపతి—అతని ఆలోచనా మిగిలారు.

*

*

*

*

రోజులు కాలగర్భంలో దాక్కుంటున్నాయి.

రోజు రోజుకూ మాధవయ్యగా రింట్లో పెళ్ళి సందడి

హెచ్చుతున్నది.

రోజు రోజుకూ డిల్లో పగల పొగలు రాజు
కుంటున్నాయి.

గణపతి పని నానాటకీ తీసికట్టు అన్న ధోరణిలో పడింది.

అతణ్ణి కొట్టినందుకు జరుగుతున్న కేసులో నాలుగు
వాయిదాలు గడిచినై. సామ్యోధారాలు తమవైపు బలంగా
లేక పోవటంతో ప్రెసిడెంటు పార్టీవాళ్ళు కాస్త త్రోక్కిన
లాటలో పడ్డారు. కోర్టుకు వచ్చి పోయే సమయాల్లో గణపతి
చిరంజీవిని కలుసుకుని అతనికి ఉన్న విషయాలన్నీ వివ
రిస్తూనే ఉన్నాడు. కేసులో రేపు చివరి వాయిదా. విచారణ
ముగుస్తుంది.

నేరం తమదని తేలిపోతున్నదనే ఉక్రోశంతో ప్రెసి
డెంటూ వాళ్ళూ తామంటే పళ్ళు నూరటం హెచ్చింది.

“మాకేదన్నా జరిగితే ప్రాణాలతో ఎవడూ ఉండడు”
అని తనకు వినపడేటట్లు మెన్న మునసబు కాబోలు పెద్దగా
అంటున్నాడు.

ఇది ఇలా ఉండగా—

సుజాతంటే తనకు గల ప్రేమాభిమానాల వలన
ఆమెను భుజంగం బారినుంచి తప్పించాలని తన శాయ
శక్తులా ప్రయత్నించాడు గణపతి. ఆ ప్రయత్నంలో నూఢ
వయ్యగారకి తనంటే ఉన్న గౌరవ మర్యాదల్ని కోల్పోకూ
డతను. కనుకనే ఆయన చేత అంతమాట అనిపించు
కున్నాడు.

“ఏకు మేకయిందన్న సామెతగా నన్నే విమర్శిస్తున్నావ్ పంతులూ. ఎంత అలుసిచ్చినా నెత్తి కెక్కితే సహించలేను నేను. ఇది మా సొంత విషయం. ఇందులో నువ్వు తల దూర్చటం మంచిదికాద”న్న మాధవయ్యగారి మాట తల కొట్టేసినట్లయింది గణపతికి.

“అవును. వాళ్ళ స్వవిషయాల్లో అంత లోతుకు పోవటం తప్పే” అనుకున్నాడు.

వేణూ కూడా యిదే విషయాన్ని యింకొంచెం సుతిమెత్తగా చెప్పాడు. “నేను సుజాతను ప్రేమించిన మాట నిజమే మాష్టారూ. కాని, అందని ప్రానిపండుకు అర్రులు చాచడం అవివేకమన్నారు గదా. అందుకని మాధవయ్యగారు స్వయంగా వచ్చి ఆ విషయాన్ని అడిగితే ఉన్నమాట చెప్పాను. ‘మీ అమ్మాయిని చేసుకోలేనంత మాత్రాన నేనేమీ భగ్నప్రేమికుణ్ణి కాబోననీ, అలాంటి బాధలూ, త్యాగాలూ నాకు తెలియవనీ’ చెప్పాను. నిజం మేష్టారూ. ఈ రోజుల్లో అతిమంచి మెడకు వుచ్చు తగిలిస్తుంది.”

కాని, చూస్తూ చూస్తూ ఒక నిండు ప్రాణానికి అన్యాయం జరుగుతూ ఉంటే చేతులు ముడుచుకు కూర్చోవటం అనార్య లక్షణమని గణపతి అభిప్రాయం.

అయితే ఏం. అతని అభిప్రాయాలు హేళనపాలై, అతని ఆదర్శాలు బెడిసికొట్టి, అతని ఆశయాలు గగన కుసుమాలుగా మారుతుంటే అతనేమీ చేయలేని అసహాయుడైనాడు.

ఈ నిస్సహాయ స్థితి అనేది రానే రాకూడదు, కానీ, వచ్చిందంటే మనిషిని శల్యపరీక్ష చేసి ప్రుంగదీస్తుంది. ఈ స్థితిలోనే సంఘానికి లోకువైపోతా డావ్యక్తి. గణపతి స్థితి అలాగే ఉంది.

గదిలో కూర్చున్న గణపతికి క్రితంరోజు అదే సమయంలో జరిగిన సంఘటన కళ్ళముందు మెదిలింది.

షికారుకని తమ ఊరి వెలుపల కాలన గట్టుకు పోయి తిరిగి వస్తున్నాడు.

ముసిన మసక చీకట్లలో దారి సరిగా కనబడటంలేదు. తాటితొపు దగ్గరి కొచ్చేసరికి, మట్టి రోడ్డుమీద ఏర్పడిన బండిగాడిలో కాలుపడి మడమ గీచుకుపోయింది. కాలు మెలి తిరిగినట్లయి అడుగులు తడబడి తూలిపడ్డాడు తను. ఆ పడ ట్లో దారి పక్కన నిలబడ్డ ఒక యువతికి కొట్టుకున్నాడని తెలియటానికి ఎంతోసేపు పట్టలేదు తనకు.

ఈ హఠాత్సంఘటనకు త తరపడి అంతలోనే తనూ యించుకొని పరీక్షగా ఆవైపు చూసేడు తాను. కాని అప్ప టికే ఆ యువతి 'అమ్మో' అని అరుచుకుంటూ కంగారుగా ఊరివైపు పరుగుతుతోంది.

తన పొరచాటుకు ఎంతగానో చింతించాడు తాను. ఆమె ఎవరై ఉంటుందని ఊహించుకుంటూ యింటికి చేరు కున్నాడు.

మాధవయ్యగారి యింటి గేటుముందు దృశ్యాల్ని చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు తను.

శివకామయ్యగారు, ప్రెసిడెంటుగారు, మఱికొందరు

మోతుబరులు, ఇంకా కొందరు వాళ్ళ అనుయాయులు గుంపుగా నిలబడి ఏదో అరుస్తున్నారు. తాను రావటంచూసి “అడుగో వస్తున్నాడు... వస్తున్నాడు...” అంటూ అరవటం ప్రారంభించారు.

తాను వాళ్ళ దగ్గరికి రావటం, ప్రెసిడెంటు దారి కడ్డంగా నిలబడి తనను నిలవేయటం జరిగింది.

శివకామయ్యగారు కోపంతో నిప్పులు కక్కుతూ, “ఎవరనుకున్నావో ఏమో... నిప్పులాంటి మనుషులం మేము. నీలాగా అల్లరి చిల్లరి జాతి అనుకున్నావేమో జాగ్రత్త ఊరి బయట ఒంటరిగా పిల్ల కనపడితే రభస చేస్తావా?” అని ఏవిటేమిటో అంటున్నారు.

“ఒళ్ళు తిమ్మిరెక్కిందేమో కుర్రాడికి వదిలించండిరా. ఒకసారి శాస్త్రీ జరిగినా బుద్ధి రాలేదల్లే ఉంది. చావ బాదండి. ఎవ డడ్డమొస్తాడో నే చూస్తా...” అన్నాడు ప్రెసిడెంటుగారు తన బుంగమీసాల్ని దువ్వుకుంటూ, మునసబువైపు చూస్తూ.

జరిగిన సంగతిని తా నెంతగా చెప్పినా వినుపించు కోక వెనకనున్న నలుగు రైదుగురు వ్యక్తులు కర్రలు ఎత్తటం కూడా జరిగింది. కాని శివకామయ్యగారే వాళ్ళని వారిస్తూ అన్నారు.

“నాలో యింకా పాపభీతి ఉండబట్టి బ్రతికిపోతున్నావ్. జాగ్రత్త. మళ్ళీ నా పిల్లవంక కన్నె త్రి చూచావో ప్రాణాలు దక్కవు...” అని పళ్ళు నూరుతూ వెనక్కి తిరిగాడు. ఆయన్ని అనుసరించి వెళ్ళిపోయారు మిగతావాళ్ళు.

సిగ్గు, కోపం, బాధలతో కుంచించుకుపోయి గది లోకి వెళ్ళబోతున్న తనకు మాధవయ్యగారిమాట వినపడక పోలేదు. “కానిపనులకు పోతే అయినవాళ్ళయినా యీస డించుకోక మానరు.”—

మాధవయ్యగారి మాట గుర్తుకొచ్చి దుఃఖం ముంచు కొచ్చింది గణపతికి.

జరిగిన సాఘటనను పునశ్చరణ చేసుకుంటున్న గణ పతి ఏకాంతాన్ని భంగం చేసినై, వరండాలో చేరిన అమ్మ లక్కల పెళ్ళి ఉపన్యాసాలు. కుర్చీలోనుంచీ లేచి గదిలో పచార్లు చేయ నారంభించాడు.

ఇంతలో ఎవరో కుజ్జా ఊకతను ఏదో కాగితం వెచ్చి “మాష్టారూ ... మీకో ఉత్తరమండీ...” అంటూ అతని చేతికిచ్చి మెరపులా మాయమయ్యాడు.

గణపతి కాగితం మడత విప్పి చదువుకున్నాడు.

చదివి చలించిపోయాడు...

“పంతులూ... !

ప్రాణాలమీద ఆశ ఉంటే యీ రాత్రికి రాత్రే పూరొదులు. ఈమాట కాదన్నావో సూర్యోదయాన్ని చూడలేవు... రేపు విచారణ చివరిరోజు ... నీ యిష్టం ...

ఇట్లు, నీ శ్రేయోభిలాషి...

గణపతికి పరిస్థితి విషమించిందని తెలిసింది. రేపు కొట్లాట కేసులో విచారణకు నివరి రోజు. కేసులో నేరస్థు లనబడే పెద్ద తలలకు ఏదో శిక్ష పడటం ఖాయమనేది

అందరికీ తెలిసినవిషయం. తత్కారణాన తనను బెదిరిస్తున్నారన్నమాట. అంటే వాళ్ళ ఊదేశ్యం తాసివూరు వదిలిపెట్టిపోయి, కేసును ఉపసంహరించుకోవాలని.

గణపతి మనస్సు పరిపరి విధాలుగా పోతున్నది. కర్తవ్యాన్ని బోధ చేస్తారేమోనని మాధవయ్యగారిని పిలిచి ఉత్తరం చూపించాడు.

ఆయన దాన్ని చదివి, అంటే పట్టనట్లు “ఏదో చెయ్యండి మేష్టారూ... అసలే పనుల బరువుతో నా తల తిరుగుతున్నది. ఇలాంటివన్నీ ఎక్కడ నెత్తినాద పెట్టుకోను. ఇప్పటికే సగం రొంపిలో దిగబడ్డాను...” అని విసుగ్గా అని, విసురుగా, హడావుడిగా వెళ్ళిపోయాడు.

“ఎంత చెడ్డా వాళ్ళూ వాళ్ళూ ఒకటి.” గణపతి మనస్సు గొణిగింది.

గదిలో వచ్చి కూర్చున్నాడు. మాధవయ్యగారి ప్రవర్తన వింతగా మారిందనిపించింది. ఒక విధంగా తనను ఊళ్లో కొందరి దృష్టిలో చెడ్డవాణ్ణిగా మార్చి, శత్రువును చేసింది ఆయన. ‘నా మూలంగా మీకు జరిగే అన్యాయం నాకు జరుగుతున్నట్లే’ అన్న మాధవయ్యగారే యీనా డిలా మాటాడటంతో గణపతికి కోపం కలిగింది.

పరిస్థితులు విషనాగులై కోరలుసాచి బుస కొడుతున్న సమయంలో మనిషికి తోడు ముఖ్యం. అది కరువైనప్పుడు ఎంతటి ధైర్యమైనా బెంబేలు పడక మానడు. గణపతి స్థితి అలాగే అయింది.

అతని హృదయంలో తీవ్రమైన భావ సంఘర్షణ బయలు పడింది. ఉనికి—పరిసరాలు—పరిస్థితుల పూర్వోపరా లాలోచించుకున్నాడు. కొద్ది సేపటికి ఏదో నిశ్చయానికి వచ్చిన వాడిలా కుర్చీలోనుంచి లేచాడు.

* * * *

గణపతి రాక చిరంజీవికి మహదాశ్చర్యాన్నే కలిగించింది.

“అయితే ఓడిపోయి పారిపోయి వచ్చావన్నమాట. మొత్తానికి ఖడ్గతిక్కన సంతతి వాడినని ఋజువు చేసుకున్నావ్” అన్నాడు.

పోడిగా నవ్వేసి అన్నాడు గణపతి. “తా నొకటి తలిస్తే భగవంతుడొకటి చేస్తుంటే మానవుడు ఓడిపోతాడు. చచ్చిపోతాడు.”

చిరంజీవికూడా నవ్వొచ్చింది. “అందుకే అంత పెద్ద పెద్ద తలపులు యీ చిన్న తలలకు ఒద్దురా అన్నాను నేను. వింటేగా. అదేమంటే ఏ ప్రయత్నమూ, ఏ ఆశయమూ, లేక జీవచ్ఛవంలా బ్రతకమంటావా? అని ప్రశ్న వేస్తావు. ప్రవాహ వేగానికి ఎదురీదగలమా?”

గణపతి చిరంజీవి మాటల్ని విని అతనివైపు పరీక్షగా చూశాడు. ఒక్క ఊణం ఆగి అన్నాడు. “మన యిద్దరి భావాల్నూ ఎదురెదురు దిశల్లో పయనిస్తూ ఉన్నాయిరా. అవి ఎప్పుడో కలుసుకుంటాయి తప్ప స్థిరంగా కలిసి ఉండలేవు. ఏం చేస్తాం. ఎవరి బాధ వాళ్ళనుభవిద్దాం.”

చిరంజీవి ఘెళ్ళున నవ్వాడు. గణపతి కాస్త కంగారు పడ్డాడు.

నవ్వును ఆపుకుంటూ అన్నాడు చిరంజీవి. “ఒలే వేదాంతం చెప్పావురా గణపతీ” అని అంతలోనే విషయం మారుస్తూ “ఇహ నీ ప్రస్తుత కర్తవ్యం ఏమిటి?” అని ప్రశ్నించాడు.

గణపతి మాట్లాడలేదు.

“చెప్పినిగా. ఆ ఆటో మొబైల్ కంపెనీలో నాకు తెలిసిన ఫ్రెండ్ తండ్రి ఉన్నాడు. ఆయన దగ్గరికి పోయి మాట్లాడదాం. బడిపంతులు ఉద్యోగం దొరకాలంటే ఇప్పుడేం లాభం లేదు గదా? ఏవంటావ్.”

“నీ యిష్టం” అన్నాడు గణపతి.

ఇద్దరూ కలిసి ఆ కంపెనీకి పోయి మాట్లాడేరు గణపతికి ఉద్యోగం కుదిరింది.

* * * *

మణి మస్తుగా ముస్తాబైంది.

లైట్ గ్రీన్ షిఫాన్ చీరమీద అదేరంగు స్లీవ్ లెస్ టెరిన్ చోళీ వేసుకుంది. చీరలోనుండి శాటీన్ పావడా, చోళీలోనుండి గాడీ తొంగిచూస్తుంటే, ఆమె అవయవాల చింకం పొంగులెత్తి అందపు అంచుల్ని తాకుతున్నది. మెడ మీద జెర్రిపోతులా వ్రేలాడుతున్న జడలో మల్లెదండ ముడిచి నిలుపుటద్దంలో తన్ను తాను చూసుకుంది. విలాసంగా తల వంచి ఒకటికి పదిసార్లు ఆసాదమస్త్ర కం పరీక్షగా

చూసుకున్న మణి మొహామీద గర్వరేఖలు పరచుకున్నై.
తన అందానికి తనే మురిసిపోయి, కులుక్కుంటూ వాకిట్లో
కొచ్చింది.

అప్పుడే ఫస్టు పో వదలటంతో రోడ్డు జనంతో
రద్దీగా ఉంది.

ప్రక్కనున్న 'టీ' కొట్టు రత్తయ్య గ్లాసులో చెంచా
వేసి 'గరం గరం చా' అంటూ గణ గణలాడిస్తున్నాడు.

మణి ఓమారు నాలుగువైపులా పరికించి చూసింది.
ఆమె దృష్టి రోడ్డుకు అవతలివైపున ఫుట్ పాత్ మీద నిలబడి
తడేకంగా తనవైపే చూస్తున్న ఓ యువకునిమీద నిలిచింది.

ఇంతలో ఆమె ముందుగా ఒక రిక్నా వచ్చి ఆగింది.

“ఓహో” అనే స్వరంలో యీలవేసి రిక్నావాడు
“వస్తావా” అని అడిగేడు.

మణి చిరాగ్గా సమాధానం చెప్పింది, “నీ బేరమూ,
నువ్వు... సరి... సరి... పో.”

“ఆఁ... ఆఁ...” అని ఏదో సణుక్కుంటూ సాగి
పోయాడు రిక్నావాడు.

మణి చూపులు ఆతృతగా రోడ్డు అవతలివైపుకు
మరలినై... కాని... ఇందాకటి యువకుడు అక్కడ లేడు...
అతనికోసం పరిసరాల్ని పరికించింది మణి. అతను ఆమె
ఇంటికి నాలుగుగజాల దూరంలో నిలబడి, కుడిచేతి నాలుగు

వేళ్ళూ ముడిచి, చూపుడువ్రేలుతో కణతలుకొట్టుకుంటూ ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు.

మణి కన్నార్పకుండా అతన్ని చూస్తూఉంది. అతను ఆమెవైపు చూస్తున్నాడు.

మణి తల ప్రక్కకువంచి కన్ను గీటింది. జారిన పైటను రెండు చేతుల్తో క్రిందకు తీసుకుని సరిచేసి విసురుగా వెనక్కు వేసుకుంది.

కొద్ది ఊణాలు అటూ ఇటూ అనుమానాస్పదంగా చూసి ఆమె దగ్గరికొచ్చా డతను.

మణి లోపలికి దారితీసింది. అతని కాళ్ళు అసంకల్పంగా ఆమె ననుసరించిన్నై.

మణి అతన్ని “కూర్చోండి” అని కుర్చీ చూపుతూ తలుపు వేసి వచ్చింది. అతను కూర్చున్నాడు.

అత నా ఇంటి నలుమూలలా చూడసాగేడు. ఒక పెద్ద పందిరిమంచం, దాని ప్రక్కనే తను కూర్చున్న పడ కుర్చీ, మంచానికి వెనుకగా ఓ పెద్ద నిలువుటద్దం, దాని ప్రక్కనున్న గూట్లో కొన్ని అలంకరణ సామగ్రి, ఇంటి కప్పునుంచీ వ్రేలాడదీయబడిన దండెంమీద కొన్ని చీరలు, లంగాలు, జాకెట్లు— ఇవి తప్ప ఆ గదిలో చెప్పకోతగ్గ సామాన్లమీ తేవు. గదికి ఓ మూల డోర్ కర్టెన్ వ్రేలాడు తున్నది. దాని వెనుక వంటగది కాబోలు అనుకున్నాడు.

మణి గదిలోకొస్తూ “ఎలా ఉంది మా ఇల్లు” అంది, చేతిలోని యిస్త్రీ యిగ్గేని అతని కందిస్తూ.

“బాగానే ఉంది” అని “అబ్బురేదు” అన్నాడతను.

మణి ఆశ్చర్యపోయింది.

ఆమెను పరీక్షగా చూశాడతను. ఇప్పుడామె పూర్తి వైట్ డ్రెస్ లో ఉంది. ఆమె అతనికి దగ్గరగా వచ్చి పడ కుక్కన్నీపైన చేతు లానించి, అతని మీదికి వంగింది.

ఆమె సౌందర్యాన్ని కండ్లతోనే తనివితీర గ్రోలి అన్నా డతను, “ఇంతటి జగదేక సౌందర్యాన్ని బజారు పాలుచేసి, అందానికి తలవంపులు తెస్తున్నావ్.”

మణి దెబ్బతిన్న లేడిలా అయింది. లేచి వెనక్కు నిలబడింది. ఆమె కళ్లు నీళ్ళు తిరిగినై.

అతను లేచి ఆమె దగ్గరగా వచ్చాడు. ఆమె భుజం మీద చెయి వేసి “నీ పేరు?” అన్నాడు.

“మణి”

“చూశావా మరి. మణి యిలాంటి మురికి కూపంలో ఉంటే ప్రకాశించదు. ఇరవై యేళ్ళన్నా నిండని నువ్వీ పాడు వృత్తిలో కెలా దిగా వసలు?” అనునయంగా అడిగేడు.

ఆమె జవాబు చెప్పలేదు. ఆ విషయాలన్నీ నీ కెందు కన్నట్లుగా చూసింది.

అతను మళ్ళీ అడిగాడు.

“ప్రపంచంలో దుర్వ్యసనాలకు లోనయే ప్రతి వ్యక్తి వెనుకా ఏదో జాలి గాఢ దాగిఉంటుందనీ, ఏదో బలవత్తర

మొన కారణాలవల్ల, పరిస్థితుల ప్రోద్బలంవల్ల వ్యసనాలకు
నవటం జరుగుతుందనే సిద్ధాంతవాది అతను.

ఆమె చెప్పింది. “మా అమ్మ ఒక బిచ్చగత్తెట.
చచ్చిపోతూ నన్ను ఓ ముసలావిడ కిచ్చి పోయిందిట.
ఆవిడే నాకు చదువు, నాట్యం నేర్పించి ఆ విద్యలోపాటు
యీ విద్యా నేర్పింది. ఆవిడా నిరుడే పోయింది. పాట
కూటికి మరో మార్గం లేక నేర్చిన విద్యను ఉపయోగించు
కుంటున్నా.”

“ఎంతవరకు చదివేవు?”

“థర్డు ఫారం.”

అతను కొద్దిక్షణాలుఆగి మంచంమీద కూర్చుంటూ
అన్నాడు. “మణీ, నీవంటి సౌందర్యరాశి, అంతో యితో
చదువు ఉన్న స్త్రీ యిలాంటి పనికి పూనుకున్నదంటే నా
కెంతో బాధగా ఉంది. జీవితంలో ఏ మాధుర్యమూ
చవిచూడని నువ్వు యీ వలయంలో పరిభ్రమిస్తూ పచ్చని
జీవితాన్ని బీడుగా మార్చుకోవటం—హుం... ఈ విషయా
లన్నీ ఎందుకు— నే వచ్చిన పని చెప్తాను. నాకు వెనకా
ముందూ ఎవరూ లేరు. ఈ ఊళ్లో ఓ ప్రయివేట్ కంపె
నీలో ఉద్యోగం చేస్తున్నాను. నెలరో వందరూపాయ
లొస్తయ్. పెళ్ళి చేసుకోవాలనే కోర్కెతోపాటు నీవంటి
యువతిని చేసుకోవాలనే ఆశయం కలిగింది నాకు. నెలరోజు
లుంచీ ప్రయత్నంలో ఉన్నాను. ఇవ్వాల నువ్వు తబ్బ
పడ్డావు. నా ఎన్నిక సరయినదేనని తోస్తున్నది... నీ కభ్య

తరం లేకుంటే ... ” ఆపి ఆమెను సూటిగా చూస్తూ అన్నాడు. “నిన్ను నా దానిగా చేసుకుంటాను.”

మణి పొడిగా నవ్వింది. ఆ నవ్వులో ఏ భావమూ లేదు. జీవం లేదు. కొద్ది క్షణాలు ఆలోచించి “సరే... నేనూ ఆలోచించుకుని ఓ నిర్ణయానికి వస్తాను. నాకు కొంత వ్యవధి యివ్వండి” అంది.

అతను సొత్త ప్రిగా ఊపిరి పీల్చుకుని “అలాగే... నీ యిష్టమొచ్చినంత టైమ్ తీసుకో.” అంటూ లేచాడు.

మణి “అసూ... ” అంటూ దగ్గరికొచ్చి “మరి...” అని అర్థాకిలో ఆపింది...

“ఒక నిశ్చయానికి వచ్చిన తర్వాత...” నవ్వుతూ బయటికి వచ్చా డతను. గడప వరకూ సాగనంపింది మణి.

ఇంతలో ఏదోమర్చిపోయినదానిలా అతన్ని పిలిచింది. “ఏ వండీ.”

అతను వెనుతిరిగి చూసేడు.

“మీ పేరు ?” ఆమె ప్రశ్నించింది.

“గణపతి...” అంటూ సాగిపోయా డతను !—

*

*

*

గణపతి ఇంటికి చేరుకొనేసరికి పన్నెండు కావచ్చింది.

రూమ్ లో లైట్ వెలుగుతూ ఉండటం గమనించి ఆశ్చర్యపోయాడు గణపతి. చిరంజీవికి తొమ్మిదిన్నరకల్లా పంక్తువల్ గా నిద్రపోవటం అలవాటు. గదిలోకొచ్చి మడతనుంచం వాల్చుకుని పడుకున్నాడు గణపతి.

అతని చర్యల నన్నింటినీ పరీక్షిస్తూ అప్పటివరకూ ముఖావంగా కూర్చున్న చిరంజీవి, గణపతి పడుకోగానే మొదలెట్టాడు. “నీ ప్రవర్తన నాకేం నచ్చటంలేదురా గణపతి...”

గణపతి విస్తుపోయాడు.

“అవును. నెలరోజుల్నుంచీ చూస్తూనే ఉన్నాను. అర్ధరాత్రి, అపరాత్రి వచ్చి పడుకోవటం, చూటా మంటి లేకుండా తిరగటం, అన్నీ గమనిస్తూనే ఉన్నాను. ఇవాళ నువ్వు చేసినపని ... ఛా ... నీలాంటివాడలా తిరుగుతున్నాడన్నా నమ్మ శక్యంగాదు. అలాంటిది నా కళ్ళతో చూసే దౌర్భాగ్యం పట్టింది నాకు ... ఛీ ... యింత బ్రతుకూ బ్రతికి...”

“చిరంజీవీ” గణపతి ఆవేశంగా అరిచాడు. నేనేం అంత చెడ్డపని చెయ్యలేదు ... అనవసరంగా మాట జార వద్దు.”

చిరంజీవి నిశ్చేష్టుడై పోయాడు.

గణపతి అన్నాడు మళ్ళీ, “పైగా నీకు నా ఉద్దేశాన్ని ఏనాడో చెప్పాను. ఇందులో తప్పేమీ లేదు. నే నేమీ పరువు తక్కువ పనులు చెయ్యటంలేదు.”

చిరంజీవి కోపంగా అన్నాడు. “ఆదర్శం పేరుతో నీ చిత్తమొచ్చిన పనులు చేస్తానంటే నేను సహించలేను గణపతీ. నా కెంత జీవిత లక్ష్యాలు తెలియకపోయినా నువ్వు యివాళ చేసిన పనిని గాని, రేపు చేయబోయే పనిని గాని హర్షించలేను,”

“ఇతరులు హరించరనీ, ఏదో అయిపోతారనీ నేను నా ప్రయత్నాన్ని వదులుకోలేను...”

“నేను అలాంటి మనుష్యుల్నే వదులుకోగలను...”

“చిరంజీవీ...” గణపతి నివ్వెరపోయి అన్నాడు.

“తల వంచుకుని చెప్పాడు చిరంజీవీ. “నువ్వు నీ ప్రయత్నాన్ని విరమించుకోలేకపోతే మనకు పాతు కుదరదు. పండువంటి మన మైత్రిని కుళ్ల బెట్టి నడిబజార్లో విసిరేస్తే వరకూ నేనూ చేతులు ముడుచుకు కూర్చోలేను...”

“అయితే సరే ... యింత దూరం వచ్చిన తర్వాత యింకెందుకు... రేపు మాపుల్లో జరిగేపని యీరోజే జరిగి పోవటం మంచిది. నే నిప్పుడే వెళ్ళిపోతాను...” గణపతి విసుగుగా మంచం దిగాడు.

చిరంజీవీ ఆశ్చర్యంగా అన్నాడు, “ఇప్పుడా... ?”

“అవును యిప్పుడే...”

“ఎక్కడికి... ?”

“ఎక్కడి కేవలం. లోకంలో నీ అంత ఉదాగులు ఇంకెంతోమంది ఉన్నారు...”

చిరంజీవీ బాధపడ్డాడు. గణపతి వెళ్ళిపోవటానికి సిద్ధ పడుతూంటే అతని మనస్సు తహతహలాడసాగింది. “గణపతీ...” అన్నాడు బొంగురుపోయిన కంఠంతో. అతని కళ్ళు అశ్రుపూరితా లైనాయి.

“గణపతీ... నామాట విని నీ ప్రయత్నం మానుకో. కావాలంటే మంచి సంబంధం చూసి నీకు వెళ్ళిచేస్తే బాధ్యత నాది.”

“వీలేదు చిరంజీవి... ఇతరులతోనూ నేను నా ఆశ
యాన్ని వదులుకోలేను.”

“అయితే నన్నే వదులుకుంటావా?” చిరంజీవికి దుఃఖం
కట్టలు తెంచుకుంది.

“ఆఁ...” మొండిగా అనేశాడు గణపతి.

గణపతి మొండిపట్టుకు వగవటం కన్నా మరేమీ
చేయలేకపోయాడు చిరంజీవి.

మరో గంటకు—చీకటి—చిరంజీవీ మిగిలా రా
గదిలో!

* * * *

అగ్నిసాక్షిగా జరుగవలసిన గణపతి పెళ్ళి రిజిష్ట్రారు
సాక్షిగా జరిగిపోయింది.

ఆ ఆఫీసులో పనిచేసే గుమాస్తాలే పెళ్ళి పెద్దలై
దంపతుల్ని దీవించారు.

పవిత్ర మాంగల్యబంధం మరోరూపు దాల్చి పూల
దండగా మారింది.

మంత్రాలు దస్తావేజుగా రూపొందాయి.

గణపతి ఒక యింటి వాడైనాడు.

చిరంజీవిని ధిక్కరించి మాటమీద మాట అని వచ్చేసి
నందుకు గణపతికి బాధగానే వుంది. కాని ఈ బాధనునుంచిన
తీయని బాధల్లో దాన్ని మర్చిపోగలిగాడు.

మణి అతనికి మధుర రసాలను చవి చూపుతూ,
అతన్ని నందనవనాల్లో విహరింపచేయసాగింది. అతనిభావనా

స్వర్గానికి రూపాన్నిచ్చి, అతని ఆశయ సాధనకు పట్టు
కొమ్మయి—మణి గణపతికి ఆరాధ్యదైవంగా మారింది.
ఆమె సన్నిధిలో అతనొక పసివాడై క్రీడించసాగేడు. ఆ ఆట
పాటల్లో రోజులు క్షణాలుగా దొర్లిపోతున్నై.

ఆవేళ...

సరసాల మురిపాల తూగు టుయ్యాలలో తేలిపోతున్న
గణపతి ఆనందమయ కేళికి అంతరాయాన్ని కలిగిస్తూ కవ
రొకటి యిచ్చిపోయాడు పోస్టుమన్.

చదవమని కవర్ని మణికిచ్చాడు గణపతి. ఆమె
ఉత్తరం తీసి చదవసాగింది.

“ప్రియమైన మేష్టగుగారికి—

“ఓ ... మా సుజాతా ... ఏదీ...యిలాతే ...”
అంటూ హుషారుగా లేచి మణి చేతిలో ఉత్తరం లాక్కుని
గబగబ చదవసాగేడు.

తాను చదవబోయే ఉత్తరాన్ని గణపతి లాక్కుని
చదవ సాగటంతో మణికి కోప మొచ్చింది.

జాబు చదువుతున్నకొద్దీ అతని కవళికలు మారి,
మొహం విషణ్ణమైంది. నిరుత్సాహంతో మంచంమీద కూల
బడిపోయాడు.

అతని మనస్సు కలతచెందింది. సుజాతను గుఱించిన
ఆలోచనలు ముసురుకోసాగినై. ఆమె వ్రాసిన విషయాల
వెనుక దాగిన ఘోరాలు అతనికళ్ళముందు నర్తించసాగినై.

కొండంతను గోరింతలుగా చెప్పినా, దాని యథార్థ పరిణామాన్ని ఊహించుకోలేకపోతామనివాళ్లు కొందరుంటారు. గణపతి తత్వం అంతే. ఎదుటివారికి ఏమాత్రం కష్టంకలిగినా దాని లోతును గమనించటం అలవడిందతనికి. ఇప్పుడు సుజాత కూడా చెప్పి చెప్పనట్లు కొన్ని బాధల్ని వెలువరించింది. ఆమె వ్రాత వెనుక దాగిన ప్రత్యక్షకథనాలు ఆమెకే తెలుసు. కాని, 'అవి యిలాఉండి ఉంటాయి' అని చెప్తున్నది తన మనస్సు.

ఉత్తరాన్ని మళ్ళీ చదువుకున్నాడు గణపతి.

“ప్రియమైన మేష్టరుగారికి—

“నమస్కారములు. నాన్నకు గారాబు పట్టిగా పుట్టి పెరిగిన నేను, మరొకరి దాసిగా యిక్కడకు వచ్చిన చాలా రోజులకు మీకు ఉత్తరం వ్రాస్తున్నాను. ఈ ఆలస్యానికి కారణం మీ అడ్రస్ దొరక్కపోవడమే... మొన్న గోపాలం యిక్కడికి వచ్చినప్పుడు చెప్పాడు, మీరాణ్ణి ఉద్యోగం చేస్తున్నారని.

“ఆ రోజున మీరు మూగ కళ్ళతో నాకు వీడ్కోలు చెప్తున్నప్పుడు, పెళ్ళికూతురుగా మారిన నేను కళ్ళు ఒప్పు జెప్పి చూడటం కన్నా మరేమీ చేయలేకపోయాను. ఉదర పోషణకోసం నూ ఊరికి వచ్చి, నలుగురికి ఉపకారం చేయాలనే సదాశయానికి ప్రతిఫలంగా అపకారాన్ని పొందిన మిమ్మల్ని తలచుకుని నే నెంతగానో బాధపడ్డాను. పోనీలండి. ఏదెలా ఉన్నా మీరా విషవలయంలోనుంచి త్వరలో బయట

పడినందుకు 'క్షీడులోమేల'నిపించింది నాకుమాత్రం. సరే...
గతించినదాన్ని పునరావృతంచేసి మీ మనసుకు కష్టం కలి
గించటం మొందుకు?—

ఇక నా సంగతి. మీకు తెలుసుగా మాష్టారు...
నాదంతా లక్క స్వభావమని. వేడిచేస్తే ఉక్కిరిబిక్కిరై
చెప్పినట్లు వంగుతుంది. మా మామగారు ఈ ఊళ్లోకల్లా
పెద్ద రైతు. కోజూ పని పనిహేనుమంది దాకా రాజకీయ
వే తలు వీరికోసం వస్తూ పోతూ ఉంటారు. మా నాన్న
కూడా వాళ్ళలో ఒకడైనాడు. వచ్చే యేడు 'ఎమ్.ఎల్.ఏ'
పదవి ఆయనదే నని నిరయమొదట. ఆ సంగతి నాకు చెప్పి
"ఇదంతా నీ అదృష్టం తల్లీ" అంటూ మురిసిపోయాడు.

మా అత్తగారు చాలా మంచిది. కొడుకంటే ఆవిడకు
సంచప్రాణాలు. వారికి కావలసిన సకలావసరాలు ఆమె
స్వయంగా తీరుస్తుంది. తల్లిని పిల్లలా ఆడించి కావలసింది
ఒడుక్కుపోగల నేర్పు మావారికిఉందిలెండి వారు ఉద్యోగం
ఏదీ చేయటం లేదు. కాని ఉద్యోగస్థులమండే కనీసపు తీరిక
కూడా వారి కుండదు. దానికి ముఖ్యకారణం వారివ్యాపకాలే.
ఇంట్లో భార్యకన్నా కర్తవ్య నిర్వహణ ముఖ్యం గదా
మాష్టారు?... అందుకే వారు నాకన్నా, నా సోఖ్యంకన్నా
కూడా తమ 'విధి కి ప్రత్యేక ప్రాముఖ్యాన్నిస్తారు. దాని
తర్వాతే మిగిలిన విషయాలు. ఆ విధి నిర్వహణలో ఎంత
'సొమ్ము' పోయినా బాధపడరు.

“అదీ నా పరిస్థితి. ఇలాంటి సుఖాన్నీ, ఆనందాన్నీ అనుభవించి విసుగుపడుతున్నది... మాష్టాహూ?... ”

“అందుకే నూ అ తగారు అంటూ ఉంటారు. “నీకు వేదాంతం తలకెక్కుతున్నదే కోడలా” అని.

“అవును మరి. అన్ని ఆనందాలకు చరమావస్థ అదే గదా... నిజమేనా మేష్టాహూ... ఏమిటో తెండి సోర్తుఫారం తెలివంతా ఉపయోగిస్తున్నదే సుజాత అనుకుంటున్నారా? అనుకోండి... నాకేం ఫర్వాలేదు...

“గోపాలం మొన్నేమధ్య యిక్కడి కొచ్చినప్పుడు భయపడుతూ అన్నాడు. “అమ్మాయిగారూ... మిమ్మల్ని చూస్తుంటే నాకేదో భయంగా ఉందండి...” అంటూ.

“పిచ్చివాడు! కాక మరేమిటి? ఆనందంతో త్రుల్లిపడు తున్న నన్ను చూస్తే భయమేమిటి?— అదే చెప్పి పంపాను, “నాకీ సంసార సౌఖ్యంమీద యింకా పూర్తిగా విరక్తి పుట్ట లేదు లేవయ్యా గోపాలం... అంత భయపడకు” అని.

“అది సరే మేష్టాహూ... అన్నట్టు పెళ్ళి విందెప్పుడు చేస్తారు మా కందరికీ... ఆ సంతోషాన్ని నా కిస్తారో— లేక అ, ... ఎక్కడి సుజాత, అని వదిలేస్తారో?—

“ఉంటాను మాష్టాహూ... ఇప్పటికే మీకు తల నొప్పి పుట్టించి ఉంటూగి నారాత... సెలవు—

సుజాత...

కంఠంలో మ్రొంగుడుపడని గరళాన్ని దాచుకున్న ఈశ్వరుడి నెత్తినే ఉన్నాడు, చల్లని వెన్నెలలు కురిపించే చంద్రుడు.

బడబాగులతో హృదయాన్ని దహింపజేసుకుంటూ
చిరునవ్వు చిలకరించగలిగే శక్తి అందరికీ వుండదు.

తెలిపీ, తెలపనట్టు తన స్థితిని వివరించిన సుజాత
తెలివితేటలకు ఆశ్చర్యపోయాడు గణపతి... “అవును.
సంస్కారం, జ్ఞానం కేవలం చమత్కారం కలిగేవి కావు.”
అనుకున్నాడు.

“ఎవరండీ ఈమె?”

గణపతి ఆలోచనల్ని ఆపి మణిని చూశాడు.

ఆమె ఉత్తరాన్ని చదివినట్లుంది. మడిచి కవగ్లో
పెడుతూ అడిగింది.

మణి ప్రశ్నలో ఈర్ష్యాసూయలు ధ్వనించిస్తే గణ
పతికి. తీక్షణంగా ఆమెను చూస్తూ అన్నాడు, “నా కాపు
రాలు” అని.

“ఆహా... అది తెలుస్తూనే ఉంది.” అని మూతి
విరిచి అక్కణ్ణుంచి లేచి వెళ్ళింది మణి.

‘అసూయకు పర్యాయపదం—స్త్రీ’ అనిపించింది
గణపతికి. సన్నగా నవ్వుకుని భార్యను పిలిచాడు. మణి పల
క్కుండా వంటగదిలో చాప పలుచుకుని పడుకుంది.

గణపతి ఆలోచన జాబులోని విషయాల మీదికి
పోయింది. ‘తనను చూసి అతగారు వేదాంతం తలకెక్కు
తున్నదనీ—గోపాలం తనకేదో భయంగా ఉందనీ, అన్నా
డని వ్రాసింది సుజాత... అం పీ?—ప్రశ్నార్థకం వెక్కిరిం
చింది గణపతిని... మరో విషయం, “ఈ సంసార సౌఖ్యం

మీద పూర్తిగా విరక్తి పుట్టలేదు.' అని వ్రాయటంలో సుజాత ఆంతర్యం ఏమిటి?—పూర్తిగా విరక్తి పుడితే?—

గణపతిలో హృదయ చలనం అధికమైంది. మనస్సంతా అల్లకల్లోలమైంది. సుజాత ఏ అఘాయిత్యానికన్నా తలపడు తుందా?—అతని కేదో భీతి కలిగింది. సుజాతమీద అతని కున్న అభిమానం, ఆప్యాయతా పొంగి, ఆమెకు గుఱించి చెడుగా ఆలోచించుకునేసరికి దుఃఖం ముంచుకొచ్చింది. ఆమె అంటే అవ్యక్తమైన అనురాగం నిండిన అతని మనస్సుకు, సోదరీ ప్రేమను చవిచూపిన సుజాతకు ఈ కష్టా లేమిటని వ్యథ చెందింది గణపతి హృదయం.

‘వ్యధిత హృదయాలకు శాంతి నిచ్చే శక్తి ఒక్క నిద్రాదేవతకే ఉంది...’

*

*

*

నెలరోజుల తర్వాత ఒకరోజు—

సాయంత్రం ఆరుగంట లైంది—

గణపతి ఆఫీసునుంచి కాల్పిడ్చుకుంటూ యింటిదారి పట్టాడు.

వ్యాపారం నష్టంలో నడుస్తున్నదని ఉద్యోగాన్నుంచి తీసేసి, ఆనాటి నరకూ అతనికి రావలసిన జీతం ఇచ్చి పంపారు కంపెనీవాళ్ళు. భవిష్యత్తు కష్టాల మయంగా గోచరించి, నిస్పృహ కలిగించింది గణపతికి.

‘టీచర్ ఉద్యోగం వదిలేసి వచ్చినా చిరంజీవి సహాయంతో వెంటనే యీ ఉద్యోగం దొరికింది తనకు. ఇప్పుడు

డిదీ పోయింది. చిరంజీవి లేడు— రేపనేది ఎలా గడుసుందో ననే దిగులుతో, మరో ఉద్యోగం ఎలా దొరుకుతుందనే బెంగతో నిండ్రిపోయింది గణపతి హృదయం.

అనేక రకాలయిన ఆందోళనలతో యిల్లు చేరాడు. ఎదురుగా తాళం అతన్ని చూసి వెక్కిరించింది.

ఇంతలో ప్రక్కంటిపిల్లవాడు తాళంచెవి తెచ్చిచ్చాడు “మణమ్మగారు యిమ్మన్నారు, ఎటో వెళ్ళా” రంటూ.

“సరి... ఈవిడ కెప్పుడూ ఏదో ఓ షాపింగు” అనుకుంటూ విసుగ్గా లోపలికి వెళ్ళి పడక్కుర్చీలో కూర్చోబోయాడు. అందులో ఉత్తరం... తీసి గబగబా చదివాడు.

“శ్రీవారికి...

“నేను పతితను ... ప్రపంచానికి తెలిసిన యథార్థమిది. అయినా కోరి, నాకోసం పరితపించి నన్ను పెళ్ళిచేసుకున్నారు. నాకోసం గొప్ప త్యాగంచేసి ఆదర్శంగా నిలిచారు... కానీ...

“మీరూ నాలాగే పూర్వ చరిత్ర ఉన్నవారని తెలిసిన తర్వాత నాలో ఉన్న అసూయ కానీండి, బలహీనత కానీండి బయటపడింది. నాకీ జీవితంకన్నా గత జీవితమే హాయి, మేలనిపించింది. ఆలోచించి, ఆలోచించి యీ నిశ్చయాని కొచ్చాను... అందుకనే మీనుంచి తప్పుకుంటున్నాను. నన్నొక సీమరాలిగా తలచి మరచిపోండి...

“మీ పూర్వ ప్రేయసి కాబోలు మళ్ళీ ఉత్తరం వ్రాసింది. తేబుల్ మీద ఉంది...

మీ మణి...

“మణి ! ...” గణపతి కుప్పలా కూలిపోయాడు. ఏదో విషవాగురంలో తలలొక్కని తల్లడిల్లేవాడిలా అయి పోయాడు... కోరికంతా లేకమై వికటాట్టహాసాలు చేస్తూ అతని కళ్ళముందు నర్తించినై. అసంకల్పంగా కేబులుమీద కవరును తీశాయి చేతులు... ఉత్తరాన్ని చించి పుచ్చు కున్నాయి... కళ్ళు అక్షరాల్ని చూశాయి... మనస్సు చదువుకుంది...

“పంతులుగారూ... సుజాతమ్మగారు వాళ్ళ ఊరి పక్క ఏటిలో పడి చచ్చిపోయారు... గోపాలం...”

“సుజీ...” గణపతి తల పడక్కుర్చి ఫ్రేముకు కొట్టుకుని దిమ్మెక్కిపోయింది. గణపతి పిచ్చివాడే అయాడు.

విధి చేతి కీలుబొమ్మ నట్టాకటి రాలిపోయింది.

ప్రపంచంలో వెలుగు నిండుకుంది—

జగతి చీకటిని నింపుకుంది—

ప్రకృతి పురుషుల వింత వింత సల్లాపాల్ని విని గంభీరంగా అపహసించాడు సాగరుడు—

మహాభారత
అంశములు
గ్రంథాలయము

నీలినిధులు

మృగశారి తెలిగ్రామును చదువుకొని పడ
కుక్కల్లో మేచు వాల్చాడు డాక్టరు క్రాంతి కుమార్.

అరుణ రఘును తీసుకొని తానిక్కడకు వస్తున్నట్టు
పంపిన వర్తమానాన్ని మోసుకొచ్చిన తెలిగ్రామది.

తెలిగ్రామ మోసుకు వచ్చిన సమాచారం కొద్దిదే నా
దాన్ని చదివిన క్రాంతి కుమార్ మనసు గత జీవితపు
సుమార ప్రాంతాలకు విసిరివేయబడింది. ఎన్నో సంగతులు -
ఎప్పటివో - ఒద్దన్న కొద్ది మనసులో ప్రవేశించి 'మేమూ
ఒకప్పుడు నీకెంతో సన్నిహితులైన వాళ్ళం. ఆ రోజుల్లో
మేము లేకుండా నీవు లేవు. అలాంటిది ఇప్పుడు మేమే మేము
వస్తామన్నా ఒద్దనిపిస్తోందా' అని ప్రశ్నిస్తున్నాయి.

నిజమే. కాని ప్రస్తుత పరిస్థితులు వేరు. కాలం ఎంత
మహత్తరమైందో అంత మధురమైంది కూడాను. ప్రస్తుతానికి

ఏ విధంగానూ ఉపయోగపడని పాత ఆలోచనల్ని మరుగు పరుస్తుంది. అరుణ, రఘు ఒకప్పుడు తన కెంత సన్నిహితులో! వారితో ఎన్ని సంవత్సరాల కాలం ఎంత ఆనందంగా గడచిందో కాని విధి తమని వేరుచేసింది. దిక్కుకొకర్నిగా విసిరి వేసింది. ఆ మార్పును, భౌతికంగా వారి మధ్య ఏర్పడ్డ దూరాన్ని కాలం క్రమేణా; భూతద్దం వస్తువు పరిమాణాన్ని పెంచినట్లుగా పెంచి చివరికి గుర్తుపట్టలేనంతగా మార్చింది. అలా మార్పు రావటం అవసరమైంది కూడాను. కాని ఇప్పుడు అరుణ, రఘు ఇక్కడికి వస్తున్నారంటే ఇక వారిని గురించిన వెనుకటి సంఘటనలు జ్ఞాపకం రాక మాన్తాయా? తను వాటిని గురించి ఆలోచించటం మానగలడా?.

పది సంవత్సరాల తర్వాత నిన్నగాక మొన్న అరుణ ఒక్క రే టైప్‌స్టో కనిపిస్తే ఎంత ఆశ్చర్యపోయాడో! ఇప్పుడు అరుణ రఘును నేరుగా తనవద్దకే తీసుకు వస్తోందని తెలుసుకున్నా క్రాంతి కుమార్ అంతకు రెట్టింపుగా ఆశ్చర్యపోయాడు. ఇలా తీసుకు వస్తానని మొన్న అరుణ మాట మాత్రమేనా అనలేదు.

మొన్న సాయంత్రం...

అరుణ టైప్‌స్టో కనిపించింది. ఎంతో మారిపోయింది. నలుగురు బిడ్డల తల్లి. భర్తకు అనంతపురంలో ఉద్యోగం ఇంజనీరు. ఫస్టుక్లాసులో ప్రయాణం చేస్తున్న అరుణ ఏదో పనిమీద ప్లాట్ ఫారంమీద తిరుగుతున్న క్రాంతికుమార్ ను గుర్తుపట్టి పిల్చింది. ఆమె పిల్చింది తన్ను కాదేమో నను

కున్నాడు క్రాంతికుమార్ మొదట్లో. కాని ఆమె పేరుపెట్టి
మళ్ళీ పిలవటంతో దగ్గరకు వెళ్ళాడు. అరుణ ! ఎప్పటి
అరుణ !! కాని ఈ అరుణ వేరు. ఈ అరుణ కళ్ళల్లో వింత
వెలుగు గాని, చిలిపి చూపులు గాని, మాటల్లో చమ
త్కారం గాని మచ్చుకైనా కన్పడవు. మనిషికి తగ్గటం
నిగూఢమైన చూపులు. తూచి వాడినట్లుండే బరువైన
మాటల్లో హుందాతనాన్ని చాటుతోందిప్పుడు. 'జేను మరి.
ఇంజనీరుగారి భార్య.' అనుకున్నాడు క్రాంతికుమార్.

మాటా మంతి లేకుండా నిబ్బుని ఆలోచనా వీచికల్ని
స్రోవు చేసుకుంటున్న క్రాంతికుమార్ ను చూచి 'అవునవున్నే,
మేమెక్కడ గుర్తుంటాము, ఫారిన్ రిటర్నుడ్ డాక్టరుగారికి'
అంది అరుణ.

అరుణ ఏ ఉద్దేశ్యంతో అన్నదో గాని ఆ మాటలు
క్రాంతికుమార్ కు బాధకలిగించాయి. తను ఏమీ మాట్లాడ
కుండా ఉండటాన్నే అరుణ అలా అన్నదనుకుని 'కులాసా
యేనా' అనగలిగాడు.

అరుణ అదోలా నవ్వింది. అది నవ్వు, నిట్టూర్పు
అర్థం కాలేదు క్రాంతికుమార్ కు.

తర్వాత సంభాషణ అనేక విషయాలపై దొర్లింది.
అరుణ తన భర్తను గురించి, పిల్లల్ని గురించి, భర్త ఉద్యోగ
గాన్ని గురించి చెప్పింది. ఆ మాటల్ని ఎంతో శ్రద్ధగా
విన్నాడు క్రాంతికుమార్. విన్నవూడట అనిపించినదేమంటే
'అరుణ అదృష్టవంతురాలే, పెద్ద హోదాలో ఉన్న భర్త,

ఆశీముత్యాలలాంటి పిల్లలు. సంసారం సుఖంగా సాగిపోవటానికి అంతకంటే కావలసిందేముంది? అని అదే మాట పైకి ఆనేశాడు కూడా.

అరుణ కొన్ని క్షణాలు మానంగా వుండి, “ఔను, నే నెంతో సుఖంగా ఉన్నాను. నాకేం తక్కువ దిగులు, చింత తీరని కోరిక అంటూ లేనేలేవు.” అంది ఎవో చూస్తూ. క్రాంతికుమార్ నివ్వెరపోయాడు. ఆ మాటలు అంటున్న అరుణ వైఖరి సహజంగా కన్పించలేదు అందులో వ్యంగ్య మేమైనా ఉందా? అరుణ జీవితం నిజంగా సుఖ ప్రదం కాలేదా? అనిపించింది. కాని ఆ విషయమై ఏమని అడుగుతాడు? అందుకని విషయం మారుస్తూ ‘రఘు ఎక్కడ ఉంటున్నాడు? కులాసానా’ అన్నాడు.

అరుణ నిట్టూరుస్తూ ‘అన్నయ్య విషయం ఏమని చెప్పాలో అర్థం కావటంలేదు. నేనే చెప్పగల విషయం ఒక్కటే. అన్నయ్య కడుపులో కేన్సర్ చాలా ప్రమాదంగా ఉందని వైద్యునిచ్చింది. అందుకే వెళ్తున్నాను’ అంది. క్రాంతికుమార్ దిగ్భ్రమ చెందాడు. ఏమీ మాట్లాడలేక పోయాడు. ఎప్పుడూ ‘రోబస్టు’గా కనిపించే రఘుకు ఈ వయసులో కేన్సర్ మిటి అనుకున్నాడు. ఇంతలో గార్డు విజిలు వేసి పచ్చజండాను విదిలించాడు. అరుణ వెళ్ళి పోయింది.

క్రాంతికుమార్ లేచి, సిగరెట్ ముట్టించి గట్టిగా పొగపీల్చి వదిలాడు. పొగ సుల్లు తిరుగుతూ పై పైకి లేచి

వెళ్తోంది. చిన్నప్పుడు జీవిత మంటే 'గులాబీలు పరచిన బాట'లా అనిపించేది. కాని రాను రాను తన అభిప్రాయాన్ని తప్పనిసరిగా మార్చుకోవలసి వచ్చింది క్రాంతి కుమార్ కు. ఎన్నెన్నో ఊహాసాధాలు నిర్మించుకున్నాడు. కాని అన్నీ వమ్మయినై ఒకటి తప్ప. అది తను ఫారిన్ రిటర్న్ డాక్టరు కావాలనే కోరిక.

అమ్మ అంటూండేది. 'నీవు తప్పకుండా డాక్టరు వౌతావురా' అని కాని పరిస్థితుల్ని చూస్తుంటే తనకు భయం వేసేది. మెడిసిన్ చదవటం మాటల్లో అయ్యేషని గాదు. వేలకు వేలు డబ్బును వెదజల్లాలి. అంత డబ్బు ఎక్కడినుంచి వస్తుంది! అమ్మ అతి కష్టమీద కుటుంబాన్ని వెళ్ళదీస్తూ తనను చదివిస్తోంది. అంతా పోగా మిగిలిన ఒక ఎకరం పొలం రమ పెళ్ళి ఖర్చులకీ, కట్నం కానుకలకు గాను మిగిల్చింది.

రమ యస్సెల్సీ ప్యాసయింది. మామూలుగా పాసవటం గాకుండా స్కూలుకంతకూ ఫస్టుగా వచ్చింది. కాని ఏమిటి ప్రయోజనం ? కాలేజీకి సంపే అవకాశం ఏమాత్రమూ కన్పించలేదు. ఒక్కగాను ఒక్క చెల్లెల్ని ఇంకా చదివించాలనే అనుకున్నాడు క్రాంతికుమార్. తమ ఆర్థిక స్థితిగతులు అతనికి తెలియకపోలేదు. అయితే చదువు మీద వుండే ఆసక్తి, చెల్లెలిమీది ప్రేమ అలా అనిపించాయి అతనికి.

'అయినా, ఆడపిల్లలకు అంతకంటే చదువు ఎందుకురా క్రాంతీ ! ఇంతవరకూ చదివింది చాలు. ఇక పనీ పాటల్లో నేర్పు, వంటావార్పుల్లో చాకచక్యమూ, కుటుంబ

నిర్వహణలోని మెళకువలు తెలుసుకుంటే చాలు, తన జీవితాన్ని, తన భర్త జీవితాన్ని నందనవనం చేసుకోవటానికి అనేది రమ.

‘అయితే అరుణ ఎందుకు చదువుతున్నట్టు’ అనే వాడు క్రాంతికుమార్.

అరుణ, రమ సహాధ్యాయులు. వారిద్దరినీ గాఢమైన స్నేహం. ఎప్పుడూ కలిసి తిరిగేవారు. ఒకళ్ళింటికి మరొకరు వెళ్తూ తరచు ఒకే చోట కాలం గడుపుతుండేవారు. ఏ పని చేయాలనుకున్నా ఇద్దరూ కలిసి చేసేవాళ్ళు. అందువల్లనే స్కూల్లో వారిద్దరినీ ‘ద్వయం’ అనేవారు. విశేషమేమంటే ఇద్దరూ తెలివైనవాళ్ళే. సమవుజ్జీలు. అందంలో ఎవరిది పైచేయి అని చూచిన వాళ్ళంతా తరన భరనలు చేసుకునే వారు. దాదాపు ఒకే ఈడు. అయితే ఎవరికైనా ఎక్కడో ఏదో లోపం ఉంటుందన్నట్లు వారి స్నేహంలో ఇతరులకు కన్పించేది మాత్రం ఒకే ఒక లోపం. అదే వారిద్దరి అంతస్థుల మధ్య వున్న తేడా.

‘అరుణకేం నాయనా, లక్షాధికారి పుత్రిక. అవసరమున్నా, లేకపోయినా చదువుకోవటానికి కావలసినంత అవకాశం ఉంది. స్తోమత ఉంది. మనకని లేదు. అయినా మగవాడివై నందుకు నీకు చదువు అవసరం. ఎన్ని కష్టాలొచ్చినా విఘ్నం రానీకుండా చదువు సాగించాలి. నీ కోర్సు పూర్తి అయింతర్వాత మంచి సంబంధం చూసి రమకి వివాహం చేస్తే—దానికి పది బియ్యేలు చెప్పించినంత. నా కంతకంటే

కావలసిందేముంది' అనేది అమ్మ. మరి, రమ మాతృవాక్య పరిపాలకురాలు.

రమ విషయం తల్చుకుంటే క్రాంతికుమార్ కు రంపపు కోతలాంటి బాధ కలుగుతుంది. ఆమె భర్త బాగా చదువు కున్నవాడు. సంస్కారమున్నవాడు. బాగా సంపాదిస్తున్న వాడూను. అయితే ఏం? ఏ వ్యక్తికెతే మొట్ట మొదటగా మనసు ఇస్తుందో ఆ వ్యక్తి తన భర్త కానప్పుడు మగువ పొందే మనఃకేశాన్ని మించిన నరకం లేనేలేదంటారు. కాని స్త్రీ సహనశీలి. బడబానలాన్ని కూడ ఏమాత్రం బాధ కలుగకుండా తన కోమల హృదయంలో దాచుకునే శక్తి ఒక్క స్త్రీకే ఉంది. కాగా, రమ మరోమొట్టుపెనే ఉందని చెప్పాలి. గతాన్ని మర్చిపోయినా జీవితాన్ని ఉన్నంతలో సుఖమయం చేసి తన కుటుంబాన్ని తీర్చి దిద్దుకుంటోది.

‘కాని పురుషుని విషయం వేరు. ముఖ్యంగా నా విషయం’ అనుకున్నాడు క్రాంతికుమార్.

అతనిలో బలహీనత గతాన్ని మర్చిపోయి క్రొత్త పరిస్థితుల కనుగుణంగా తనను తాను మల్చుకోలేక పోవటం. ‘అసలు ఈ రెండు కుటుంబాల మధ్య స్నేహం ఎందుకు మొలకెత్తాలి? మొలకెత్తినా ఇలాంటి విషాద పరిణామా లకు ఎందుకు దారి తీయాలి?’ అనిపించింది క్రాంతి కుమార్ కు. అతని ఆలోచనలు అతన్ని ఒక వేసవి సెలవు లలో జరిగిన సంఘటనల వైపు లాక్కుపోయాయి.

*

*

*

ఆ రోజు....

‘రమా, రమా’ అని ఆదుర్దాగా పిల్చాడు క్రాంతి కుమార్. రమ తన గదిలోనుండి హాల్లోకొచ్చింది.

‘ఏమిటన్నయ్యా’

‘రేపు నీ పుట్టిన రోజు గదూ?’

‘అవునన్నయ్యా’

‘అవునన్నయ్యా ఏమిటి, చెప్పవేం? శ్రేణ్డెవర్నీ పిలవక్కలే. తానుగా ఏ విషయాన్నీ బయట పెట్టదు రమ.

‘లేదన్నయ్యా’ మన అరుణను, వాళ్ళ అన్నగార్ని మాత్రమే పిల్చాను. పెద్ద ఆర్భాటమేమీ చేయదల్చుకో లేదు’ అంది తలవంచుకుని.

‘అలాగా, వెరీగుడ్’ అని ప్రతిక చదవటంలో లీనమై పోయాడు క్రాంతికుమార్. కాని హఠాత్తుగా అతనికేదో స్ఫురించింది. ‘అరుణ, వాళ్ళ అన్నగార్ని’ అంది రమ. ఆ మాట రమ నోటంట కొత్తగా ధ్వనించింది. ఎప్పుడూ ‘రఘురాం’ అనే రమ ఈ రోజు పేరును ఉచ్చరించ లేదెందుకనో.

క్రాంతికుమార్ కు నవ్వు వచ్చింది. తన మనసెప్పుడూ ఎక్స్ ప్లరేలా పని చేస్తుంటుంది. ఏమీ లేని విషయంలో కూడా ఏదో అంతరార్థం దాగి ఉందని అనుమానించి పరిశోధించే మనస్తత్వం. రమ ఏమన్నా రఘును ప్రేమిస్తోందా?

రమ, అరుణల స్నేహం హైస్కూలు చదువుతో అంతమవకుండా తర్వాతకూడా దినదినాభివృద్ధి పొందింది.

వారి వలన ఆ రెండు కుటుంబాలకు రాకపోకలు ఏర్పడినై.
 అరుణ తరచుగా రమణోసం వస్తుండేది. క్రాంతికుమార్ వద్ద
 కూడ క్రమేపీ అరుణకు చదువు, స్నేహం ఏర్పడినై.
 'అలాగే రమకు, రఘుకు గూడ స్నేహం పెంచేమో? వారి
 దరికీ వివాహం చేస్తే!' అనుకున్నాడు క్రాంతికుమార్.
 వెంటనే అమ్మదగ్గరకు వెళ్ళి ఆ విషయం ప్రస్తావించాడు.

'అవునా క్రాంతి! నాకూ అనిపిస్తోంది. రమకు
 కూడా ఆ అభిప్రాయమున్నట్లు నే నిటీవల గమనించాను.
 కాని వాళ్ళతో వియ్యం అందని పంజేమో' అన్నది అమ్మ.

నిజమే. అందచందాలలోనూ, చదువు సంధ్యలోనూ
 సరితూగవచ్చేమో గాని వాళ్ళ అంతస్తుతో సరితూగ
 లేమేమో నని పించిందతనికి. అయినా రఘు అభిప్రాయం
 ఎలావుందో తెలుసుకోవాలనిపించింది.

ఆ మర్నాడు రఘు, అరుణ వచ్చారు — రమ
 బర్ డే పార్టీకి. బర్ డే గిఫ్ట్ గా రమకు ఒక 'రింగు'
 ప్రెజెంటు చేశాడు రఘు. ఫలహారాలు కాఫీలు అయింతర్వాత
 'ఏదైనా పిక్చరుకు వెళ్దామా రఘూ!' అన్నాడు క్రాంతి
 కుమార్. 'ఓ యస్. తప్పకుండా. అరూ! తన బర్ డే
 పార్టీలో పాటు సినిమా పార్టీ కూడా ఇప్పించు మీ రమచేత.'
 అన్నాడు రఘు. సినిమాకు నలుగురూ కలిసి వెళ్తే బావుం
 టుందనే ఉద్దేశ్యాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ. అరుణ రమవేపు
 చూసింది. 'ఏమంటావ్' అన్నట్లు. రమ కళ్ళతోనే తన
 అంగీకారాన్ని తెల్పింది.

రమ, అరుణ రికాలో కూర్చున్నారు. రఘు, క్రాంతి కుమార్ మరో రికాలో ఎక్కారు. ఒకదాని తర్వాత మరో కటి రెండు రికాలూ పరుగులు తీస్తున్నాయి. వాటిని మించిన వేగంతో క్రాంతికుమార్ మనసులోని ఆలోచనలు పయనిస్తున్నాయి. 'ఇదే సమయం. రఘుతో రమ విషయం ప్రస్తావించాలి' అనుకున్నాడు క్రాంతికుమార్. సంభాషణ ఎలా మొదలెట్టాలో ముందుగా మనసులో మననం చేసుకుని గొంతు సవరించుకున్నాడు క్రాంతికుమార్. ఇంతలో,

‘మిష్టర్ క్రాంతికుమార్! నేనొక ముఖ్య విషయాన్ని మాట్లాడాలనుకుంటున్నాను’ అన్నాడు రఘు.

క్రాంతికుమార్ ఆశ్చర్యపోయాడు. రఘు మాట్లాడాలనుకునే ముఖ్య విషయం ఏమిటా అని ఆలోచించాడు. బహుశా రమను వివాహం చేసుకుంటానని చెప్తాడేమో అనుకున్నాడు. ‘ఏమిటది ?, అన్నాడు.

రఘు కొన్ని నిమిషాలు మౌనంగా వుండి ‘నీకు తెలుసుగా, రమ, అరుణల స్నేహం మూలంగా మన మిరువురమూ స్నేహితులమయ్యాము. మన మిరువురమే ఏమిటి మన రెండు కుటుంబాలూ చేరువయ్యాయి. కాని, వచ్చే సంవత్సరంతో నీ మెడిసిన్ అయిపోతుంది, నా ఇంజనీరింగ్ పూర్తవుతుంది. తర్వాత ఇద్దరికీ ఎక్కడో ఉద్యోగాలవుతవి. మన స్నేహం మరుగు పడటానికి అవకాశం ఉంటుంది. అలా కాకుండా మన రెండు కుటుంబాలకు ఒక బాంధవ్యమంటూ ఉంటే....’ అన్నాడు.

‘అవును, బాగానే ఉంటుంది.’ అన్నాడు క్రాంతి కుమార్. రఘు చెప్పబోయే విషయానికి అనుకూల వాతావరణాన్ని ఏర్పరచాలనే ఉద్దేశ్యంతో రఘు అన్నాడు:

‘నాకు తెలుసు నీవు నాతో ఏకీభవిస్తావని... బహుశా నీ కీ విషయం తెలిసే వుంటుంది. మా అరుణ నిన్ను ప్రేమిస్తోందని.’

క్రాంతికుమార్ ఆశ్చర్యపోయాడు. ఏం మాట్లాడాలో తోచలేదు. తన చెల్లెలి విషయం తను ప్రస్తావించదల్చుకుంటే రఘు కూడా తన చెల్లెలి విషయం ప్రస్తావించాడు. అరుణ తనను ప్రేమిస్తోందా? అరుణను తను ప్రేమిస్తున్నమాట వాస్తవమే. కాని అరుణ కూడ తనని ప్రేమిస్తోందని తను గమనించలేకపోయాడు... చివరకు క్రాంతి కుమార్ అన్నాడు:

‘నిజమే రఘూ! కాని నా విషయంలో కంటే ముందు నేను గమ వివాహం విషయం ఆలోచించాలి.’

‘నీకభ్యంతరం లేకపోతే రమను నేను వివాహం చేసుకుంటాను’ అన్నాడు రఘు మెల్లిగా.

క్రాంతికుమార్ ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరై ‘రఘూ’ అంటూ మిత్రుని కౌగలించుకున్నాడు...

మూడు రోజుల్లో వెళ్తున్న అరుణ, రమ వెనక్కు చూసి కిల కిల మన్నారు. రిక్త గంటలు గణ గణ మన్నవి.

క్రాంతికుమార్ ఈ విషయం అమ్మకి, చెల్లిలికి చెప్పాడు. ఇంత త్వరలో సంబంధాలు కుదురుతాయని కలలో

కూడ అనుకోని అమ్మకు విరబూచిన మల్లె పందిరిలా
అవటంతో రమకు ఆ రాత్రి నిద్ర పట్టలేదు.

ఆ మర్నాడు క్రాంతికుమార్ తన గదిలో కూర్చుని
చదువుకుంటున్నాడు. అరుణ వస్తూనే 'రమా!' అని
పిల్చింది. గట్టిగా వంటింట్లో పని చేసుకుంటున్న రమ గబ
గబా వచ్చింది.

'నీ వింత మోసం చేస్తావని నే కళ్లో కూడ అనుకో
లేదు' అరుణ అంది సీరియస్ గా. రమ నిర్విణ్ణురాలైంది.
తనమీద వచ్చిన అభియోగం ఏమిటో అర్థం కాలేదు
రమకు. తన స్నేహితురాలు అరుణ, తనమీద ఏదో
'అభాండం వేస్తోందేమి చెప్పా' అని ఆశ్చర్యపోయింది.

అరుణ మళ్ళీ అంది : 'నీ వింత పని చేస్తావని
ముందుగా తెలుస్తే నేనేం చేసేదాన్నో తెలుసా?'

ఇంతలో అమ్మ వచ్చింది: 'ఏమిటి అరుణా, ఏం
చేసిందేమిటి రమ' అంటూ.

'ఏం చేసిందేమిటి? పచ్చి దొంగండీ'

రమకు రోషం వచ్చింది. 'అరుణా మాటలు తిన్నగా
రానీ, నేనేం దొంగతనం చేయలా' అంది.

'చెయ్యోదూ, మా అన్నయ్య మనసు దొంగిలించ
లేదూ!'

ముగ్గురూ ఒక్కసారిగా నవ్వారు. మబ్బులు విడిచిన
చంద్రబింబలా భాసించింది రమ ముఖం. రమ అంది:

'నీవేం నంగనాచినా, మెత్తగా కన్పిస్తున్నాడు గదా
అని నూ అన్నయ్యను నీ వలలో వేసుకున్నావుగా!' మళ్ళీ

ముగ్గురూ నోటి నిండుగా నవ్వుకున్నారు. 'బాగుంది ముగ్గురు ముగ్గురే తోడు దొంగలు' అమ్మ వ్యాఖ్యానించింది. ఈ మాట వింటున్న క్రాంతికుమార్ కూడా ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుకున్నాడు.

మళ్ళీ వచ్చే సెలవులకు క్రాంతికుమార్ ఇంటికి వచ్చేసరికి ఒక ఘోరమైన దృశ్యం అతని కంట బడింది. అతని నోట మాట రాలేదు. అచేతనుడై నిల్చుండిపోయాడు. తానిన్నాళ్ళుగా ఊహించుకున్న విషయాలు, ఆశించిన ప్రయోజనాలు ఒక్కొక్కటిగా మాసిపోతున్నట్లనిపించింది. 'అమ్మా' అన్నాడు. 'అమ్మా, ఏమిటగ్గా ఈ ఘోరం.'

అమ్మ ఏం జవాబు చెప్తుంది? 'మనల్ని వెంటాడుతున్న దురదృష్టం నాయనా' అంది పైట చెగుతో కళ్ళ నొత్తుకుంటూ.

'నాకు తెలియపర్చ లేదేమమ్మా'.

'తెలియజేయవలసిందే బాబూ' కాని, నీకు పరీక్షలు జరుగుతున్నాయికదా, నీ పరీక్షలకు ఆటంకం ఎక్కడ ఏర్పడుతుందో నని, రమే ఒద్దంది. ఎప్పటిలాగా పంపు వద్దనుండి స్లెల్లు పట్టుకొస్తోంది. గడపలో చీర కాలి వ్రేళ్ళకు తగిలి పడింది. వెంటనే హాస్పిటలుకు తీసుకవెళ్ళి కట్టుకట్టించాను. అంది అమ్మ. మంచంలో కూర్చుని అరచేతులతో ముఖాన్ని కప్పకొని ఏడుస్తున్న రమ వద్దకు నడిచాడు క్రాంతికుమార్.

రమ కాలికి ఏర్పడ్డ గాయం మానినా గాయం ఏర్పరచిన గుర్తు మాత్రం అలాగే నిల్చిపోయింది. ఫలితంగా రమ సరిగా నడవలేదు. నడకలో కుంటితనం కొట్టవచ్చినట్లు కన్పడుతుంది.

వేసవి బరువుగా వెళ్ళిపోయింది. వేసవి శలవుల్లో ఏ ఒకటి రెండు సార్లో రఘూ, క్రాంతికుమార్ కలుసుకున్నారు. రఘు ముభావంగా ఉండేవాడు. ఇదివరకులాగా మాట్లాడటంలేదు. అందుకు గల కారణాన్ని వ్రాహ్మించలేక పోయాడు క్రాంతికుమార్. అరుణ మాత్రం రమ కోసం వచ్చి పోతూనే ఉండి. రమకు కలిగిన ప్రమాదం అది తన జ్ఞాపక చిహ్నంగా నిలిపి పోయిన అవిటిదనం. అరుణకు తీరని అఘాతంలా పరిణమించింది. అరుణ తన దుఃఖాన్నిపైకి తెలిపితే రమ మగీ బెంబేలు పడుతుందని, లోలోపలే అణచుకుంటూ రమకు ధైర్య వచనాన్ని చెప్పేది. పైకి వెలిబుచ్చలేక లోపల ఇముడ్చుకోలేక అరుణ పడే బాధని క్రాంతికుమార్ గమనించకపోలేదు.

కాని, ఒక్క విషయాన్ని మాత్రం విస్మరించాడు క్రాంతికుమార్. అమ్మ చెప్పేవరకూ అతనికా సంగతే స్ఫురించలేదు. అమ్మ చెప్పిన తర్వాత ఆ విషయమై ఆలోచించగా ఎందుకో భయం వేసింది. అంతలోనే తనకు తాను ధైర్యం చెప్పుకున్నాడు. 'రఘు అలాంటివాడు గాదు రమను వివాహం చేసుకుంటానంటూ తానుగా ముందుకు వచ్చిన వ్యక్తి ఇప్పుడు రమ దురదృష్టవశాత్తు ప్రమాదానికి

లోనయినంత మాత్రం చేత ఆమెను వివాహ మాడటానికి విముఖుడౌతాడా? రమకు ఏం లోటు అని? నడకలో కొంచెం అవుడు. అదైనా శ్రద్ధగా గమనిస్తే గాని కను పించదు.- అని. ఏమైనా రఘుతో ఒకసారి మాట్లాడాలను న్నాడు.

ఆ సాయంత్రం అనుకోకుండా పార్కులో కలిసాడు రఘు. ఆ మాటా ఈ మాటా మాట్లాడిన తర్వాత 'రఘూ! మనిద్దరికీ స్టడీస్ అయిపోయాయి. ముహూర్తాలు పెట్టించ మంటోంది మా అమ్మ' అన్నాడు నవ్వుతూ.

'మనిద్దరికీనా' అన్నాడు రఘు, నవ్వును తెచ్చి పెట్టు కుంటూ.

క్రాంతికుమార్ కు గూడా నవ్వు వచ్చింది తన సంభాషణ ధోరణికి.

'అది కాదోయ్. అమ్మ రెండు పెళ్ళిళ్ళూ ఒకేసారి జరగాలంటుంది. కాని నాకేమో లోగడ నీతో చెప్పినట్లు ముందు మీ వివాహం అయిన తర్వాత...

'లోగడ జరిగిన విషయాలు మర్చిపోవటం మంచి దేమో కుమార్! అన్నాడు రఘు ఎటో చూస్తూ.

రాకూడదు, రాదు అనుకున్న మాట రఘు నోటంట రానే వచ్చింది. క్రాంతికుమార్ గుండెల్లో రాయి పడింది. కొంతసేపటివరకు తేరుకోలేక పోయాడు. చివరి కెలాగైతేనేం 'అదేమిటి రఘూ' అనగల్గాడు.

రఘు అదోలా నవ్వాడు. 'మమూర్! లోగడ రమను
 వినాహం చేసుకుంటానని నే నన్న మాట నిజమే, కాని,
 అప్పటి పరిస్థితులు వేరు. ఇప్పటి పరిస్థితులు వేరు. ఎంతైనా
 మనం మానవ మాత్రులం. చూస్తూ, చూస్తూ జీవితాన్ని
 దుఃఖభాదనం చేసుకోగలమా? రమను చూస్తుంటే నాకూ
 జాలి కలుగుతుంది. కాని ఇది ఒక జీవిత సమస్య. మంచిచెడ్డ
 లన్నీ చూచుకుని మరీ అడుగు ముందుకు వేయవలసిన ఘట్టం.
 దయ, జాలి, స్నేహము మొదలైన భావాలకు తావు లేదు.
 ఎవరి సంగతు లెలా వున్నా నేను రమను చేసుకోలేను. మీ
 'అందరికీ కష్టం కలిగిస్తే తుంతవృష్టి' అన్నాడు. క్రాంతి
 కుమార్ ఇక అక్కడ ఉండలేకపోయాడు.

అంతే. మళ్ళీ రఘును చూడటం తటస్థించలేదు.
 కొద్ది రోజులలో రిజల్టుస్ వచ్చాయి. క్రాంతి యూనివర్సిటీ
 కంతకూ ఫస్టున వచ్చాడు. కాని అతనికి కలుగవలసిన
 ఉత్సాహం కలుగలేదు. రమ వినాహం విషయం ఒక సమ
 స్యగా తయారై తన కళ్ళముందు మాట నూటికీ ప్రత్యక్ష
 మౌతుంది. రఘు అన్న మాటల్లో నిజం లేకపోలేదు.
 చూస్తూ చూస్తూ కుంటి దాన్ని ఎవరు చేసుకుంటారు? ?
 మరి రమకు పెళ్ళెలా అవుతుంది? అనిపించేది. నిలువునా
 నీరు కారి పోయాడు. ఆ ఆలోచనలు అతనిని కొన్నాళ్ళ
 పాటు ఎటన్నా పారిపోదామన్నంతగా బాధించాయి.

విశాఖపట్టణం వెళ్ళి ప్రొఫెసర్లకు ఓ మారు కన్ఫించి
 వస్తానంటూ బయలుదేరిన క్రాంతికుమార్ కు అప్పుడే పోస్టు
 మాన్ యిచ్చి వెళ్ళిన కవర్లు రెంటిని అందించింది రమ.

ఆత్యంతగా ఒక కవరు చింపాడు క్రాంతికుమార్. అందులోని ఉత్తరాన్ని గబగబా చదివి 'రమా!' అంటూ చెల్లెల్ని కౌగలించుకొని ఆమె తలను ఆప్యాయంగా ముద్దుపెట్టుకున్నాడు. విషయమేమిటో అర్థంకాని రమ, ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిపోయింది. "ఏమిటా క్రాంతి?" అని అడిగింది అమ్మ మెరిసే కళ్ళతో.

"పై చదువులకు ఫారిన్ పంపటానికి యూనివర్సిటీ వాళ్ళు నన్ను రికమెండు చేశారుటమ్మా. ప్రొఫెసరు వ్రాశారు." అన్నాడు క్రాంతికుమార్, రెండవ కవర్ని చింపుతూ. అది యూనివర్సిటీలో ఒక రీడగు వ్రాసింది. పాసైనందుకు, ఫారిన్ వెళ్ళబోతున్నందుకు తన అభినందనల్ని తెల్పుతూ వ్రాశాడు.

కాని క్రాంతికుమారుకు ఉన్నట్టుండి ఒకటే దిగులు పట్టుకుంది. ఫారిన్ వెళ్ళటానికి ఎలా లేదన్నా ఐదువేల రూపాయలు కావాలి. తను ఎక్కడనుండి తేగలడు? ఉన్న ఎకరం పొలం అమ్ముతే, రమ వినాహం ఎలా జరుగుతుంది? రమకు నడకలో అవిటితనం పోనంత చాలా తనకు సున శ్వాంతి లేదు. తన వైద్య విజ్ఞానాన్నంతా ఉపయోగించి ఆమె నడకలోని లోపాన్ని తొలగించలేడా? ఆమె భావిజీవితానికి ప్రతిబంధకంగా కనిపించే ఆ లోపాన్ని ఏవిధంగా నైనా పోగొట్టాలి-అనుకున్నాడు.

రమ అంది "అన్నయ్యా, నా కాలికి, నా వినాహానికి, నీ చదువుకు ముడిపెట్టకు. పొలం అమ్మి నీ చదువును

పూర్తిచేసుకుని రా. అప్పుడు నా కాలు బాగుచేయటానికి అవకాశం ఉంటుంది. నా వివాహం కూడా అప్పుడే.”

రమ చెప్పిందాంట్లో ఎంతో నిజం ఉందనిపించింది. ఆ ప్రకారం చేయటానికి నిశ్చయించుకున్నాడు.

ఉన్నట్టుండి సీతాపతిగారు వచ్చారు క్రాంతికుమార్ వద్దకు. “ఏమోయ్, ఫారిన్ వెళ్తున్నావటగా! చాల సంతోషం. ఫారిన్ వెళ్ళే అవకాశం దొరకటమే చాలా కష్టం. అలాంటిది యూనివర్సిటీవారే నిన్ను కావాలని పంపుతున్నారంటే అంతకంటే కావలసిందేముంటుంది?” అన్నారు.

“మా బోటివారికి అవకాశాలుండి మాత్రం ఏం ప్రయోజనంలేండి. అన్నిటికంటే ముఖ్యం ఆర్థిక స్తోమత ఉండాలిగా” అన్నాడు క్రాంతికుమార్.

సీతాపతిగారు వింతగా చూసి అన్నారు: “అంటే? కొంపదీసి వచ్చిన అవకాశాన్ని వదులుకోటం లేదుగదా!”

“ఆపనే చేద్దామనుకుంటున్నాను....”

“కుమార్! నీకు చెప్పగలిగినంతటి వాణ్ని కాదుగాని ఒక్క మాట. ఇప్పుడు డబ్బులేదని నీవు ఫారిన్ వెళ్ళటం మానేస్తానంటున్నావు, అవునా? కాని ఈ అవకాశం నీవు ప్రాక్టీసు పెట్టి డబ్బు గడించి తర్వాత కావాలంటే వస్తుందా? నీ విలాంటి దేదో తలపెట్టావనే అనుమానంతో నేనిటు వచ్చాను.”

సీతాపతిగారు రావటంలో ఏదో అభ్యంతర ముండి ఉంటుందని ఊహించిన క్రాంతికుమార్ అనుమానం నిజమే

అయింది. ఆశ్చర్యంగా ప్రశ్నార్థకంగా సీతాపతిగారి వైపు చూశాడు.

“నీ కభ్యంతరం లేకపోతే నీకు కావలసిన డబ్బు నేను అడ్వాన్సు చేస్తాను.”

సీతాపతిగారి మనసులోని ఆలోచన ఇదన్నమాట! ఈ ఆలోచనకు మూలం అరుణ వివాహమూ? నా అల్లుడు ఫోన్ రిటర్న్లు డాక్టరు అని సగర్వంగా చెప్పుకోవాలని గాబోలు! క్రాంతికుమార్కు అహం అడ్డు వచ్చింది.

“క్షమించండి సీతాపతిగారూ! నేనింతపరకు ఒకరి సహాయాన్ని అర్థించలేదు. ఇప్పుడు అర్థించటం లేదు. అయితే చితంగానే సహాయం చేస్తామంటున్న మీ ఉదారబుద్ధికి కృతజ్ఞుణ్ణి. కాని మీ సహాయాన్ని కాదంటున్నందుకు మన్నించండి” అన్నాడు.

సీతాపతిగారు కొన్ని క్షణాలు మానంగా వుండి “దాం దేముందిలే కుమార్! కాని కష్టాల్లో కూడ దిగజారని నీ మనస్థైర్యానికి, నీ ఉన్నత భావాలకు నా అభినందనలు” అన్నారు.

“మీరు మరో విధంగా భావించకండి”

“నేనలాంటి వాణ్ని కాదు కుమార్! పోనీ ఒక విషయం చెప్తావా? అదీ మీ వివాహవిషయం. మళ్ళీ నీవు రావడం మూడు సంవత్సరాలకు గదా! మరి వివాహం ఇప్పుడే జరిపితే మంచిదని మా ఉద్దేశ్యం. మీ అమ్మగారేమంటుంది?”

రఘూ కూడా యింతే. చెప్పదల్చుకున్న విషయాన్ని నిర్మోహమాటంగా చెప్పేశాడు సీతాపతిగారుకూడ అడగ

వలసింది నిర్మోహమాటంగా అడిగేశారు. ఎదుటివారి ఇష్టా
యిష్టాలు, కష్టసుఖాలు పరిస్థితులు ఇవేమీ గమనించలేని
ఒక జాతి ఉంది. ఆ జాతికి చెందినవారు సీతాపతిగారు, రఘు
—అనుకున్నాడు క్రాంతికుమార్.

“వివాహం విషయం ఇప్పుడేం తలపెట్టటంలేదు సీతా
పతిగారూ! నా చదువు పూర్తయితే కాని మా కుటుంబం
కుదుటపడదు. మా కుటుంబం కుదుటపడితేనే మా రిచు వివా
హం చేయగలిగేది. ఆ తర్వాతనే నావివాహం. అంతవరకూ
నేనేమీ మాట్లాడలేను” క్రాంతికుమార్ నూటలకు ఏమను
కున్నారో ఏమో సీతాపతిగారు ‘సరే, వస్తా’ నంటూ
వెళ్ళారు.

క్రాంతికుమార్ స్విడ్జర్లాండు వెళ్ళటానికి ఆయత్త
మాతున్న రోజు అరుణ వచ్చి కలిసింది. గదిలో ఒంటరిగా
ప్రయాణ సన్నాహాలు చేసుకుంటుంటే లోనికి వచ్చి
‘ప్రయాణ సన్నాహంలో ఉన్నట్టున్నారే, నన్ను కూడా
హెల్పు చేయమంటారా?’ అంది నవ్వుతూ.

“ఓ తప్పకుండాను’ అని “రా అరుణా! నీకోసమే
వద్దామనుకుంటున్నాను. కూర్చో” అన్నాడు క్రాంతి
కుమార్. అరుణ కూర్చుంది. కొంచెంసేపు ఇరువురి మధ్య
మానం నిల్చింది. ఆ మానం ఎందుకనో చాలా భయం
కరంగా అనిపించింది క్రాంతికుమార్ కు ఆ మానాన్ని భంగ
పరుస్తూ దుఃఖం, భయం, మిళితమైన స్వరంతోనూ, పెద
వులపైని తెచ్చికోలు నవ్వుతోనూ అంది అరుణ, “నన్ను
మర్చిపోతారు గాబోలు” అని.

ఆ మాటల్ని అరుణ హాస్యాని కన్నదో, నిజంగానే అన్నదో, లేక నిజంగానే తనకా శంక కలిగి అన్నదో క్రాంతి కుమార్ ఇదమితంగా ఊహించలేకపోయాడు.

“అదేమిటి అరుణా అలా అంటావు? మానవునికి అసాధ్యమంటూ ఏదీలేదని నే ననుకుంటూ ఉండేవాణ్ణి. కాని యిప్పుడు తెలుస్తోంది, తన కిష్టులైన వారిని, హృదయానికి సన్నిహితులైన వారిని మానవుడు—ముఖ్యంగానాబోటి వ్యక్తి—చురచి పోదామన్నా మర్చిపోలేడని.”

క్రాంతికుమార్ మాటలు అరుణకు తృప్తికలిగించాయి. అందుకని మరిక మాట్లాడలేకపోయింది. అయినా, మనసులో అప్పుడే జనించి వటుడిస్తే, ఇంతింతై అన్నట్లు పెరిగిన కొన్ని మూగ భావాలు ఆమె కళ్ళను నీటితో కప్పి వేసినై. దుఃఖం పెల్లుబికింది.

ఆమె కన్నీటికి కారణమేమిటో క్రాంతికుమార్ కి అర్థంకాలేదు. “ఏమిటి అరుణా! ఎందుకలా కన్నీరు పెట్టావు? ఏం జరిగింది? నాతో చెప్పు” అంటూ ఆమె బుజాలను తన రెండు చేతులతోనూ పట్టుకుని తనవేపు త్రిప్పుకుని కర్చి పుతో ఆమె కన్నీటిని తుడిచాడు.

“ఇంతవరకూ ఏమీ జరుగలేదు” అంది అరుణ.

“ఇక మాత్రం ఏం జరుగుతుందని?”

“నూ నాన్నా, రు ఇక్కడికి వచ్చారుటగా”

అవునన్నాడు. అరుణ మళ్ళీ కొంతసేపటివరకూ మాట్లాడలేదు చివరకు ‘మీకిది న్యాయమేనా చెప్పండి.’

మా అన్నయ్య రమను చేసుకోనన్నాడని మీరు మన వివాహానికి ఒప్పుకోలేదుటగా” దీనిగా అని, బావురుమంది.

క్రాంతికుమార్ చలించిపోయాడు. దుఃఖం; ఆశ్చర్యం రెండూ ముంచుకొచ్చినై. తానా విధంగా అన్నాడా; లేకపోతే సీతాపతిగారు ఆ విధంగా అర్థంచేసుకున్నారా?

“అరుణా! సీమాటలు చాలా గూఢకల్గిస్తున్నాను. నే నావిధంగా అనలేదు. ఆమాటకొస్తే రఘు నా చెల్లెల్ని చేసుకోనన్నాడని నేను నిన్ను తృణీకరించాలనే భావమే నాకు స్ఫురించలేదు. మీనాన్నగారితో నే చెప్పినదల్లా ఒక్కటే. నా చదువు పూర్తయి, నా వృత్తిని నేను చేస్తేనేగాని రమ వివాహం చేయటం పడదు. ముందు రమ వివాహం జరిపించిన తర్వాతనే నా వివాహ విషయం నేను ఆలోచించేది అన్నాను. ఇందులో నా తప్పేమైనా ఉందా?”

అరుణ జవాబు చెప్పింది. “నాన్నగారికి ఆ అర్థం స్ఫురించడేమో మరి. ఆయన అన్నయ్యతో ఆ విధంగా చెప్పాడు. అన్నయ్య అనరాని మాటలు అన్నాడు.”

“ఏమని?”

“ఫారిన్ వెళ్తున్నానని మీకు గర్వం వచ్చిందని, నాకు వేరే సంబంధం చూసి పెళ్ళి చేస్తానని, ఇంకా ఏమేమో అన్నాడు.”

క్రాంతికుమార్ నిట్టూర్చాడు. “ఎవరో ఏదో అనుకున్నారని, అగ్నారని, అనుకుంటారని నేను నా మనసును మార్చుకునే మూర్ఖుణ్ణి గాదు అరుణా,”

అప్పుడే “అరుణ” అంటూ రమ లోనికి రాబోయి పడబోయింది. అరుణ గబగబా రమను పట్టుకుంది.

*

*

*

మరో సంవత్సరానికి చదువు ఐపోతుందనగా స్విడ్జర్లాండులోని క్రాంతికుమార్ ను వెతుక్కుంటూ ఒక కవరు వచ్చింది. తన వివాహానికి ఆహ్వానాన్ని సంపుతూ అరుణ వ్రాసిన కవరది. శుభ లేఖను చూసి విస్తుపోయాడు క్రాంతి కుమార్. ఇలా జరుగుతుండేమోనని అనుమానం, భయం తనకు కల్గినా, ఇన్నాళ్ళుగా తనా అనుమానాన్ని భయాన్ని మనసులో నుండి తుడిచివేసుకుని సమాధానపడ్తున్నాడు. కాని జరగకూడదనుకున్నది జరుగనే జరిగింది. ఎందుకని? అరుణ ఈ వివాహానికి ఎందు కంగీకరించింది? తనమీద నమ్మకం లేకపోవటంచేతనా? లేక ఆమె అభీష్టానికి భిన్నంగా రఘు, సీతాపతిగారు, బలవంతంగా ఈ పెళ్ళి జరుపు తున్నారా? వాళ్ళ అన్యాయానికి బలియై జీవితాంతం తీరని ఆవేదనతో, అసంతృప్తితో అరుణ బాధపడవలసిందేనా? ఇందుకు మూలకారకుడు తనేగదూ! తను ఈ చదువులకు దూర దేశాలకు రావటం వల్ల నేగదూ? తన వివాహాన్ని ఆప లేడా?

ఈ ఆలోచనలు అతనిలో ఆవేశపూరితమైన ఆవేదనను కలిగించినై. ఏ విధంగానైనా పెళ్ళి వివాహాన్ని ఆపాలని పించింది. కాని శుభ లేఖలోని తేదీ అతన్ని వెక్కిరించినట్లు వంకరలు తిరిగింది. ఈసారికి పెళ్ళి జరిగిపోయి ఉంటుంది.

పెళ్ళి జరిగిన మూడు రోజులకు పెళ్ళి పిలుపు! నిర్వేదమైన నిర్జీవమైన చిరునవ్వు ఒకటి అతని పెదవులవరకూ వచ్చివచ్చి ఆగిపోయింది. కవరులోని ఉత్తరాన్ని బయటకు తీశాడు.

‘డాక్టరు క్రాంతికుమార్ గారికి—

నే నీవిధంగా ఉత్తరం వ్రాయవలసి వస్తుంది మీరు ఇక్కడనుండి బయలుదేరిన నాడే అనుకున్నాను. కాని...మన కయిష్టమైన సంఘటనలు జరుగుతాయని మనసుకు తోచినా ఆభావాన్ని బయటికి వెలువరించము సామాన్యంగా. నా విషయంలో గూడ అంతే జరిగింది. అదీగాక అలాంటి అయిష్టమైన సంఘటనలు జరుగవని, తాత్కాలికంగానైనా, నమ్మకూ తద్వారా మనసును సమాధానపరచుకుంటూ ‘ఆశ’ తో జీవించటమే మానవుల లక్ష్యం—అనే వేదాంతం బాగా తలకెక్కింది నాకు. ఈ వేదాంతం ఇవన్నీ నేనెందుకు వ్రాస్తున్నానో ఈ పాటికి ఈ కవరులో ఉన్న శుభలేఖ మీకు చెప్పే ఉంటుంది. మీరు నాతో చెప్పిన విషయాలన్నీ నేను మాఅమ్మద్వారా నాన్నగారికి చెప్పించాను. ఆయన విన్నారు. వివి వూరుకున్నారు. కాని మా అన్నయ్య వూరుకోలేదు. భగ్గుమన్నాడు. ‘నాన్నా! కుమార్ ఇక్కడ చెప్పి పెళ్ళినమాటనిజమే. కాని ఇప్పుడు తను ఉంటున్నది దేశం కాని దేశంలో. విదేశ చదువులకంటూ పోయి దొరసానిని వెంటబెట్టుకుని స్వదేశానికి తిరిగివచ్చిన ప్రబుద్ధులెంతమంది లేరు? కుమార్ అలా చేస్తాడని నేననడంలేదు. కాని కీడెంచి మేలెంచమన్నారు. అదీగాక కుమార్ తిరిగి వచ్చి తర్వాత అతణ్ణి అల్లుణ్ణి చేసుకోవాలనే ఆశతో ఎంతోమంది ఆడపిల్లల తండ్రులు

గాలాలు తమూరు చేసుకుంటున్నారు. ఈ అవకాశాన్ని ఆస
రాగా తీసుకునికట్నం ఎంతైనా పలుకవచ్చు. అప్పుడుకుమా
ర్కు అరుణమీద జాలిజనిస్తుందేకాని వెనుకటి అభిమానం,
మాట గుర్తుండదు. ఎంతైనా మనం మానవ మాత్రులం.
అందుకని... ఈ సంబంధం మాత్రం తక్కువదా? మధు
ఇంజనీర్ గా పనిచేస్తున్నాడు. పెద్ద బంగళా, కాను ఇంటినిండా
నొకర్లు... మధు అజమాయిషీలో మూడు మట్టి పర్ పస్
ప్రాజెక్టులు నిర్మిస్తున్నారు! కలసి వచ్చిన ఈ సంబంధాన్ని
కాలదన్నుకోటం తెలివైనపనిగాదు... అంటూ బోధ
చేశాడు. ఫలితంగా శుభలేఖలు అచ్చయినాయి. మా
అన్నయ్య పైకి ఆవిధంగా అన్నా, మీ విషయం బాగా
తెలిసినవాడు. మీరు నన్ను అన్యాయం చేయరని ఆయనకు
తెలియకపోలేదు ర మ ను మొదట్లో పెళ్ళిచేసుకుంటా
నని మాట యిచ్చి కూడ తర్వాత మాట నిలబెట్టుకోలేక
పోయాడు. కాని మీరలా కాకుండా ఒకేమాటమీద నిల
బడ్డాడు. మరొకరైతే 'నా చెల్లెల్ని నీవు చేసుకోకపోతే నీ
చెల్లెల్ని నేనెందుకు చేసుకుంటాను' అని అంటారు సహ
జంగా. మీరలా అనలేదనే మా అన్నయ్యకు బాధ. మరి
తను ఓడిపోయినట్లేగదా; తనూ మానవమాత్రుడే గదా!
ఇదొక కాంప్లెక్సు. ఇలాంటి కాంప్లెక్సుకు మీ డాక్టర్లు
మందు కనిపెట్టలేరు. అందుకనే డాక్టర్లులేన మీరు నాకిష్టం
లేదు. నేను ఇంజనీరునే పెళ్ళి చేసుకుంటాను. మట్టి పర్ పస్
ప్రాజెక్టులను నిర్మించే నా కాబోయే భర్త అనన్య సామా

న్యూడు. పెద్ద ఇంజనీరు. మాకు పెద్ద బంగళా, మంచి చిన్న
కారు, పెద్ద హోదా, పెద్ద...మీకు అసూయగా వుందా?
నాకు పిచ్చెక్కిం దనుకుంటున్నారా? గొప్పలు చెప్పుకుని
డప్పు కొడుతున్నానంటారా? నిజమే గొప్పలే చెప్తున్నాను.
నాకు పిచ్చెక్కలేదు. కాని అలా గొప్పలు చెప్పుకుంటుంటే
నా కదాక విధమైన సంతృప్తి. సంతృప్తిలేని జీవితానికి సుఖ
ముండదుగా. అందుకని ఏదో విధంగా సంతృప్తి ఎరువు
తెచ్చుకోవాలి మరి...ఉంటా...

అరుణ,

క్రాంతి కుమారుకు పిచ్చెక్కినట్లయింది. కోపం,
ద్వేషం, విసుగు ముంచుకొచ్చాయి. కాని అశక్తునివలె
కూలబడిపోయాడు.

*

*

*

‘జనసే జన్మభూమిశ్చ’ అనుకుంటూ ఇంటికి తిరిగివచ్చిన
క్రాంతికుమార్ కి మిత్రులంతా బ్రహ్మరథం పట్టారు. అమ్మ
ఆనందాశ్రువుల్ని వర్షించింది. చెల్లెలు ఉక్కిరిబిక్కిరి అయి
అవిటిదవటం మూలాన పడబోయింది. చెల్లెల్ని పొదివి పట్టు
కున్నాడు క్రాంతికుమారు.

రఘుకు నాగర్జునసాగర్ లో సి. ఇ. ఉద్యోగం వచ్చి
వెళ్ళిపోయాడు. అరుణ భర్తతోపాటు అనంతపూర్ లో
ఉంటోంది. అరుణ లేని ఆ వూరు వాసయోగ్యంగా అని
పించలేదతనికి. వెంటనే మకాం మార్చేసి గుంటూరులో
ప్రాక్టీసు పెట్టాడు. గవర్నమెంటు హాస్పిటల్ కు ఆనరరీ
సర్జన్. అతని సలహాలేనిది మేజర్ ఆఫీసరేవ నేదీ జరగదక్కడ

ఎంతో అనుభవంతో కాని నేర్పుతో లేని ఎన్నో విషయాల్ని అనతికాలంలోనే తెలుసుకొని పదిమందిలో సెబాస్ అని పించుకున్నాడు. రమకు వివాహం చేయగలిగాడు. వా లేరులో రీడరుగా ఉంటున్న తన మిత్రుడు ప్రభాకర్ రమను వివాహం చేసుకున్నాడు. రమ జీవితం సాఫీగా గడచిపోతుంది. తన జీవితం కూడ సాఫీగానే సాగిపోతోంది. అయితే ఒక్కటే లోటు. అప్పుడప్పుడు రమ మనసులో మెదిలి ఆవేదనల్ని కల్గిస్తోంది.

*

*

*

తెల్లవారుతూనే అరుణవచ్చింది. ఆమెతోపాటు ఆమె ఎడపిల్ల, చంటిపిల్లవాడు, రఘు, సీతాపతిగారు వచ్చారు. ముందుగానే ఖాళీ చేయించిన ముందు గదులు రెండూ వారికి ఏర్పాటు చేశాడు క్రాంతికుమార్.

రఘు బాగా చిక్కి శల్యమైపోయాడు. బాగా పెరిగిన గడ్డం, లోతుకు పీక్కుపోయిన కళ్లు, అస్థిపంజరంలా తయారైన శరీరం—క్రాంతికుమార్ కు జాలివేసింది.

క్రాంతికుమార్ ను చూడటంతోనే రఘు కళ్ళల్లో నీరు నిల్చింది. కన్నీటిని కన్నడనీయకుండా చేసే ప్రయత్నంలో రఘు తలవంచుకున్నాడు ప్రక్కనే కుర్చీలో కూర్చున్న సీతాపతిగారు కళ్ళొత్తుకున్నారు.

“హాల్లో రఘూ! చూడు యు సూ?” క్రాంతికుమార్ పలుకరించాడు. రఘు తల మైకెత్తి చూశాడు. కళ్ళా కాంతులులేక ఎండివ మ్రోడులా కనిపించాడతను క్రాంతికుమార్ కు. ‘ఎలా వుంది మీకు’ మళ్ళీ అడిగాడు.

రఘు జవాబు చెప్పలేదు. సీతాపతిగారు చెప్పటం మొదలెట్టారు. “ఏమిటోయ్ కుమార్! వాడిజీవితం పూరిగా ముఖభాజనం కావాలని రాసిపెట్టి వుందిగాబోలు. లేకపోతే ఏమిటి చెప్పు. ఈ వయసులో రావలసిన జబ్బేనా ఇది? యమభాధపడున్నాడు. రాత్రిళ్ళు నిద్రవుండదు. పెద్ద వయసులో కొడుకును, మనమల్ని చూస్తూ కృష్ణా రామా అనుకుంటూ కాలం గడపవలసిన వయసులో కొడుకు దుర్గతిని చూస్తూ క్రుల్లి క్రుల్లి పోవలసినస్థితి రావటం నిజంగా నా దురదృష్టమే!”

“అలా అనకండి. బేంబేలు పడకూడదు మనం వచ్చే కష్టాల్ని చిరునవ్వుతో ఎదుర్కొంటేనే జీవితం సుఖమయమవుతుంది. రఘుకు ఏం ఫర్వాలేదు. అతని వ్యాధి నయం చేసే పూచీ నాది. ఈ పూటే హాస్పిటల్లో చేర్చిద్దాం” అన్నాడు క్రాంతికుమార్. లోపల్నుండి అప్పుడే వచ్చారు అరుణ, అమ్మ. “అమ్మా నాకు స్నానానికి నీళ్ళు ఇోడు” అని చెప్పి తన గదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు క్రాంతికుమార్.

రఘును చూస్తుంటే క్రాంతికుమార్ కెందుకో భయం వేసింది. రఘు ముఖంలో విషాదచ్ఛాయలు కన్పించటం సహజమే కాని వాటితోపాటు అతని పెదవులపైన, కను రెప్పలక్రింద నీలి నీడలు నాట్యమాడుతున్నై. నీలి నీడలంటే తనకు భయం తన అనుభవంలో బ్లూయిష్ నెస్ కనిపించిన కేసుల్లో, సెన్సెస్ అయినవి చాలా కొద్ది. ‘ఛీ, ఛీ. ఏమిటి ఈ ఆలోచనలు. రోగిని యంతవరకు పరీక్ష చేయలేను, లోని ఆర్గన్స్ ను ఎక్స్ ప్లరే తీయాలి. ఏదీ లేకుండానే ఏమిటి ఈ

పాడు ఆలోచనలు. కంక్లాషనూను? అనుకుని బుజాన టవలు వేసుకుని స్నానానికి బయలుదేరాడు.

స్నానాలగదిలో బాల్చీతోనీళ్ళు, సబ్బు పెట్టి వస్తోంది అరుణ. క్రాంతికుమారు ఆశ్చర్యంగా చూశాడు అరుణ పుట్టింటిలో గారాబంగా పెరిగింది. మెట్టినింటిలో వీసమెత్తు పనిచేయటానికి కూడా నొకర్లు! “నీ కెందుకు అరుణా ఈ శ్రమంతా” అన్నాడు.

“ఇందులో శ్రమేమీ లేదులెండి. మీ అమ్మగారికి సాయం చేస్తున్నాను. అంతే” అని వంటగదిలోకి వెళ్ళి పోయింది.

క్రాంతికుమార్ కు స్నానం చేస్తున్నంతసేపూ ఏవేవో ఆలోచనలు ముసురుకున్నై. వెనుకటి రోజుల్లో అరుణ, తను సన్నిహితులుగా ఉన్నప్పుడు ఎలా ఉండేదో, ఎలా మాట్లాడేదో ఇప్పుడూ అలాగే వుంది, మాట్లాడుతోంది. కాని తను? అరుణ మరొకర్ని వివాహం చేసుకున్నప్పటినుంచి అరుణను గురించి తను ఊహించుకున్న స్వప్నాల్ని మరచి పోజొచ్చాడు. ఇక జీవితంలో అరుణను చూడటం, ఆ అరుణతో మాట్లాడటం పడదనుకున్నాడు. కాని అరుణ తన ఇంటికి వచ్చింది. తనకు అర్థాంగిగా తన ఇంటికి రావలసిన అరుణ అతిథిగా, తన వృత్తిరీత్యా తనతో అవసరం వుండి వచ్చింది - అవును అరుణ ప్రోద్బలంతోనే సీతాపతిగారు రఘును ఇక్కడికి తీసుకు వచ్చింది-అరుణతో తన వివాహం జరుగలేదే అని తానెంతగా దిగులుచెందాడో అరుణ అంత నిర్లప్తంగా ఉందిప్పుడు. అసలు అలాంటిదేమీ జరుగనట్టే

మెదులుతోంది. కాని తను మాత్రం బెరుగ్గావుంటూ తన ప్రతి కదలికలోనూ, పలుకులోనూ తన దిగులుని ద్యోతకం చేస్తున్నాడు. బహుశా స్త్రీకి పురుషునికిగల భేదాల్లో ఇదొక తేమో అనుకున్నాడు.

క్రాంతికుమార్ స్నానంచేసివచ్చేసరికి అరుణ టిఫిన్, కాఫీ సిద్ధంచేసింది. సీతాపతిగారు, క్రాంతికుమార్ కలిసి టిఫిన్ కాఫీ పూర్తిచేశారు. తర్వాత క్రాంతికుమార్ “అంబు లెన్సును పంపుతాను రఘును తీసుకురావడం” ని చెప్పి హాస్పిటలుకు వెళ్లాడు.

హాస్పిటల్లో రఘును పరీక్షచేయటానికి కావలసిన ఏర్పాట్లన్నీ చేయించాడు క్రాంతికుమారు. అంబులెన్సులో అరుణ, సీతాపతిగారు దిగి రఘును దింపి లోనికి తీసుకు వచ్చారు మెల్లగా. ఎగ్జామినేషన్ రూంలో ఎత్తయిన బల్ల మీద రఘును పడుకోబెట్టారు. అప్పటివరకు అక్కడే వున్న నర్సు శారద, క్రాంతికుమారు ఏదో పని పురమాయించగా లోపలికి వెళ్ళింది. రఘు క్రాంతికుమారు యిద్దరే ఉన్నారు ఆ గదిలో, ‘కుమార్! నా కోసరం అనవసరంగా శ్రమతీసు కుంటున్నావేమో’ అన్నాడు రఘు.

పరీక్షార్థం రక్తపు బొట్టును తీసుకోబోతున్న క్రాంతి కుమారు అలాగే ఆగిపోయాడు. ‘మిష్టర్ మీ రనవసరంగా భయపడుతున్నారు. యు.విల్ బి ఆల్ రైట్ సూన్’ అన్నాడు నవ్వుతూ.

ఆ నవ్వు ఆ మాటలు డాక్టర్ కు క్రొత్తకాదనే విష

యం రఘుకు తెలియకపోలేదు. అతని పెదాలపై వెలుగు లేని చిరునవ్వు అలా వచ్చి మాయమైంది.

ఇంతలో మరొక నర్సు అక్కడికి వచ్చింది. ఆమె చేతుల్లో ఏవో పరికరాలున్నవి. క్రాంతికుమారు ఆమె వేపు ఒక క్షణం చూసి “నీ వొచ్చావేం, శారద ఏమైంది?” అని అడిగాడు.

ఇంతలో మరొక నర్సు అక్కడికి వచ్చింది.

“అవసరమైన పనివుండి ఇంటికి వెళ్తున్నానని వెళ్ళి పోయింది; మీతో చెప్పమంది.”

ఆ జవాబును విన్న డాక్టరు క్రాంతికుమార్ కు కోపం వచ్చింది. ఈ శారద ఎప్పుడూ ఇంతే. తరచుగా మనస్సు బాగోలేదనో, యింటివద్ద పనివుందనో వెళ్తువుంటుంది. ఆమె ఉంటే తనకు యెంతో తేలిక. ఇతర నర్సుల మోస రుగా కాకుండా తెలివిగా ఎన్నో పనులు సర్దుకుపోతూ, తనకు రిలీఫ్ యిస్తుంది.

రఘుకు కేన్సరు బాగా ముదిరిందని తెలుసుకున్నాడు. పైగా ఫామిలినస్. కేన్సరుకు సంబంధించిన విషయ పదార్థాలు రక్తంలో కలుస్తున్నవి. కేసు పూర్తి స్వరూపాన్ని సమగ్రంగా తెలుసుకున్న తర్వాతనే ‘ప్రొగ్రెసి’ ఈజ్ వెరీ గ్రిమ్, అనుకున్నాడు. కాని పైకి ఏ భావాన్నీ వెలిబుచ్చలేదు. ఒక వార్డులో ఒక బెడ్ కేటాయించాడు రఘుకి...

ఆ రాత్రి క్రాంతికుమారుకు నిద్రపట్టలేదు. రఘు విషయం పదే పదే గుర్తుకు వస్తోంది. ‘పాపం చాల దీనా వస్తా అనిపిస్తోంది. ఒకవేళ రమను నివాహించేసుకుని ఉంటే?’

క్రాంతికుమార్ ఇక ఆలోచించ లేకపోయాడు. 'చూస్తూ చూస్తూ జీవితాన్ని దుఃఖభాజనం చేసుకోగలమా' అన్నాడు రఘు. అంటే 'నీ చెల్లెలు కుంటది. నే నెలా పెళ్ళి చేసుకునేది' అనేగా. కాని కుంటికి బదులు కురూపి ఎదురైంది, అతని జీవితంలో. సాయంత్రం అరుణ చెప్పింది... పెద్దకట్నం తీసుకుని అందమైన అమ్మాయినే రఘు పెళ్ళి చేసుకున్నాట్ట. కాని సంవత్సరం తిరక్కుండానే ఆ అమ్మాయికి మశూచికం వచ్చి శరీరమంతా ముఖమంతా గుంటలుపడి నికారంగా తయారైంది. రఘు అసహ్యించుకున్నాడు. 'నీతో కాపురం చేయలేను. నీవు రాగానే మా అమ్మ చచ్చిపోయింది. ఇప్పుడు నీవు కురూపివైనావు కొన్నాళ్ళకి నేనేమాతానో. నీ ముఖం నేను చూడలేను వెళ్లిపో' అన్నాడుట. సీతాపతి గారు, అరుణ ఎంతో నచ్చచెప్పి, ప్రయత్నించి విఫలమైనారుట. పాపం ఆ ఇల్లాలు ఎంతగా కృంగి కృశించిపోతోందో.

భార్య పుట్టింటికి వెళ్ళిన తర్వాత రఘుకి ఉద్యోగం ఉండింది, కంట్రాక్టర్లతో లాటూచీ పడటంమూలంగా. అప్పటినుంచి ఇష్టమొచ్చినట్లు తిరిగాడు వేళకు తిండి నిద్ర లేక మనిషి సగమై ఇంటికి చేరాడు. అలా తిరగటం వల్లనే ఈ జబ్బు వచ్చింది, అన్నారుట ఎవరో.

ముందు గదిలో అరుణ పసిపిల్లవాడు ఉండి ఉండి ఏడుస్తున్నాడు. వాణ్ని సముదాయిస్తున్న అరుణ గొంతు సన్నగా వినిపిస్తోంది. కొంచెంసేపటికి వాడు నిద్రపోయినట్లున్నాడు, నిశ్శబ్దంగా వుంది. అంతలోనే కలవరించిందల్లే

వుంది. ఎడపిల్ల ఏడవటం మొదలెట్టింది. ఆ ఏడుపులోనే ఏగో అంటోంది క్రాంతికుమార్ కు విసుగుపుట్టింది. నిద్ర లేకుండా ఎంతసేపని పడుకోవటం? ఫ్యాను, లైటు తీసేసి తలుపు తీసుకుని వరండాలో కొచ్చాడు. అరుణ కూతుర్ని మాటలు చెప్పి నురపించాలని చూస్తోంది. ఆ అమ్మాయి వుండి వుండి 'కాంతి కాంతి' అంటోంది. అలా ఎందు కంటోందో, దాని అర్థమేమిటో అతనికి అవగాహన కాలేదు. అరుణను పిల్చి కనుక్కుండా మనిపించింది. అంత లోనే ఈ టైములో పిలిస్తే అరుణ ఏమనుకుంటుందో ననే భయంకూడా వేసింది. మళ్ళీ ఆ అమ్మాయి ఏడుస్తూ 'కాంతి కాంతి' అంది. ధైర్యంచేసి క్రాంతికుమార్ తలుపు వద్దను పోయి 'అరుణా' అని పిల్చాడు.

అరుణ తలుపు తీసింది. "ఎందుకు పాప ఏడుస్తోంది" అని అడిగాడు. "సీమీలేదు కలత నిద్ర" అంది అరుణ. పాప ఏడ్చు చాలించింది.

"కాంతి అంటుందేమిటి"

అరుణ నవ్వింది. "వాళ్ళన్నయ్యకోసం కలవరిస్తోంది. మా పెద్దవాడిపేరు—క్రాంతికుమార్"

క్రాంతికుమార్ ఇక అక్కడఉండలేక తిరిగివచ్చాడు. తలుపులు గడియ వేసుకుని గదిలో పడుకున్నాడు. పైన సీలింగు ఫాను గిరున తిరుగుతోంది. అతని మస్తిష్కంలో అనేక విషయాలు సుళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. అరుణ గురించి తరు పొరబడ్డాడు. తనను, తన తోడి స్నేహాన్ని ఆమె

మరచిపోయి సుఖంగా కాపురం చేస్తోందని భావించాడు. కాని అరుణ మరువలేదు. ఆమె కుమారునికి తన పేరు పెట్టటంలోనే ఈ విషయం స్పష్టమౌతోంది. కాని ఇప్పుడు ఈ క్షణంలో అరుణ మనస్సులో ఈ క్రాంతికుమార్ ను గురించి ఎలాంటి ఆలోచన లున్నవో తెలుసుకోవా లనిపించింది.

క్రాంతికుమార్ గట్టిగా కళ్ళు మూసుకున్నాడు. కళ్ళోపాటు తలపులతలుపుల్ని గూడ మూసుకుని నిద్ర పోవాలని. లేకపోతే మనసు పిచ్చి పిచ్చి కోర్కెల్ని కోరుతుంది.

కొన్ని నెలలక్రితం ఇలాగే జరిగింది. తను ఒక వ్యక్తిని గురించి ఆలోచించుకుంటూ కలలు కంటున్నాడు. ఆ క్షణంలో అదే వ్యక్తి అక్కడికి రావటం తటస్థించింది. కల యధార్థం కాబోయింది. కాని రవ్వంతలో తప్పిపోయి ఆ వ్యక్తి మాటలచే తన కనులు తెరిపి పడటం జరిగింది...

తలుపు దబ దబ బాదుతున్న చప్పుడుకు పూహల్లో నుండి తేరుకుని లేచి తలుపు తీశాడు క్రాంతికుమార్. ఎదు రుగా అరుణ, క్రాంతికుమార్ విస్తుపోయాడు. ఏమిటిది ? అరుణ ఎందుకు ఇలా వచ్చింది.? అర్థరాత్రి, ఏకాంతంగా వున్న స్త్రీ పురుషులు ... వెనుకటి అనుభవానికే సిగ్గుపడ్డ తనకు ఇప్పుడీ పరీక్ష ఏమిటి భగవాన్ !

“ఏమిటలా నిల్చుండిపోయారు? నిద్రరావటం లేదా?” అరుణ అడిగింది.

“ఉహూ..”

“అవును మరి, ఎలా వస్తుంది” అరూ నవ్వింది.

క్రాంతికుమార్ మాట్లాడుకుండా నేల చూపులు చూస్తున్నాడు. అరుణ అక్కడ ఉన్న ఒక కుర్చీమీద కూర్చుంది. క్రాంతికుమార్ బిక్కు బిక్కుమంటూ చూశాడు ఇక్కడ బైరాయిస్తుండేమిటా అని.

“ఏమిటలా భయం భయంగా చూస్తారు? మిమ్మల్నేమైనా మింగుతా ననుకున్నారా? అయినా మీకిలాంటి భయం పోవాలంటే వెంటనే మీ అమ్మగారికి ఒక కోడల్ని చూడాలి.” అన్నది అరుణ.

క్రాంతికుమార్ కు నవ్వు వచ్చింది. అరుణకు చిన్నప్పటి పరిహాసధోరణి పోయిందా కాదు అనుకుని ‘ఏమిటి అరుణా నీ పరిహాసం’ అన్నాడు.

“పరిహాసమా! పెళ్ళి చేసుకోమని చెప్పటం పరిహాసమా” అంది.

“కాదనుకో. అయినా ఆ విషయాలన్నీ యిప్పుడెందుకు?” అన్నాడు ఎటో చూస్తూ.

“అవసరం వచ్చింది గనుకనే. మీరు శారదను పెళ్ళి చేసుకోవా లనుకోలేదా?” అని సూటిగా ప్రశ్నించింది.

క్రాంతికుమార్ అప్రతిభుడైనాడు. తన నేరం బట్ట బయలైన నేరస్తునిలా అరుణవేపు చూశాడు. ఆ విషయం ఈమె కెలా తెలిసింది? శారద చెప్పిందా? శారద చెప్పడానికి అవకాశంలేదే. అరుణ హాస్పిటలుకు వచ్చిన తక్షణమే శారద ఇంటికి వెళ్ళింది. మూడురోజులైనా మళ్ళీ రాలేదు కూడా. ‘నీ కెలా తెలుసు? అన్నాడు.

“యిలాంటి విషయాలు ఆడవాళ్ళకు మరొకరు చెప్పక్కర్లేదు. ఇట్టే కనిపెట్టేస్తాం” అంది అరుణ గర్వంగా.

నిజమేమో ననుకున్నాడు క్రాంతికుమార్ !

“నిజమేనా ?” అంది.

“నిజమే”

“మరి ఎందుకు చేసుకోలేదూ?”

“ఆమె కిష్టం లేకపోయింది.”

“ఎందుకనో తెలుసుకున్నారా?”

“చెప్పలేదు. బహుశా నేను తొందరపడి మొరటుగా ప్రవర్తించానేమో ననిపిస్తోంది. ఒకరోజు రాత్రి పది గంటల సమయం. నేను వరండాలో పడక్కుర్చీలో పండుకుని ఆలోచిస్తున్నాను. ఎవర్ని గురించో తెలుసా” అన్నాడు.

“నా గురించా” అరుణ నవ్వింది.

క్రాంతికుమార్ నవ్వుతూ “కాదు. శారదగురించి. శారద నా మనసులో చోటు చేసుకుంది. వృత్తిరీత్యా ఆమె నా వద్దనే ఉంటున్నా, ధర్మరీత్యా ఆమెని నాదాన్నిగా చేసుకోవా లనుకున్నాను. అలా ఆలోచిస్తూ పడుకుని ఉంటే శారద వచ్చింది. తను అర్జంటుగా ఏదో ఊరు వెళ్తున్నానని చెప్పటానికి, నా పర్సనల్ రూం తాళంచెవులు ఇచ్చి వెళ్లటానికీ.. నా మనసులోని వూహాలు, కోర్కెలు ఆమెకు చెప్పి ఆమె ఆమోదాన్ని పొందుదా మనిపించింది. కాని, సంభాషణ ఎలా మొదలెట్టాలో తెలియలేదు. తాళంచెవులను అందించింది శారద. వాటిని నేను తీసుకో

కుండానే—ఇప్పుడు నీ పుంటున్నావే—ఆ గదిలోని కుబులు పైన పెట్టమని చెప్పాను శారద గదిలోకి వెళ్ళి వాటిని అక్కడ పెట్టుంటే నేను కూడ ఆ గదిలోకి వెళ్ళి ‘శారదా’ అని పిల్చాను. శారద భయపడింది. ఒక మూలకు ఒదిగి నిల్చుని ‘ఏమిటి డాక్టర్?’ అంది.

“శారదా ! నీవు చాల తెలివైన దానివి. నే నెంతో మంది నర్సుల్ని చూశాను. కాని, అందరిలా కాకుండా ఏపనినైనా సూక్ష్మగ్రాహివై చేసుకుపోనూ నా మెప్పుకు పాత్రురాలివైనావు. అందుకనే నీకు ప్రామోషను ఇద్దామనుకున్నాను” అన్నాను. “ఈ ఉద్యోగంలో ఇంతకంటే ప్రమోషను ఏముంది?” అంది శారద. “ఈ ఉద్యోగంలో కాదు శారదా! నిన్ను నా అర్థాంగిగా చేసుకుంటాను” అన్నాను ఒక అడుగు ముందుకు వేస్తూ.

‘డాక్టర్’ అంటూ గర్జించింది శారద. “మీ రింకా మంచివారని అపోహపడ్డాను. పెద్ద మనుషులని మోసపోయాను. మీ కిలాంటి బుద్ధి పుడుతుందని నే ననుకోలేదు. ఒంటరి ఆడని కనుపిస్తే వెర్రి వెర్రి వేషాలు వేసే మీ జాతికి ఒక నమస్కారం. నాకీ ఉద్యోగమే వద్దు!” అంటూ వెళ్ళబోయింది. అప్పటికిగానీ నే నెంత తొందర పడిందో తెలుసుకో లేకపోయాను. క్రాంతికుమార్ గా కాకుండా ఒక డాక్టరుగా రత్నంలాంటి నర్సును పోగొట్టుకుంటున్నానని అర్థమైంది. శారదను బ్రతిమలాడాను. మరెప్పుడూ అలా ప్రవర్తించనని మాట యిచ్చాను... ఇప్పటికీ శారద అంటే ఒక విధమైన అభిచూసం. ఆమె ఉంటే హాస్పిటల్లో నాకు

సగం పని తగుతుంది. అంత తెలివిగలది ఆమె” క్రాంతి కుమార్ చెప్పడం ముగించాడు. అరుణ నిట్టూర్చింది.

కొంతసేపటికి ముఖంమీద నవ్వు తెచ్చి పెట్టు కుంటూ “ఒంటరిగా ఆడది మీ ఇంటికి వస్తే మీరు చేసే మర్యాద ఇదే నన్నమాట” అంది.

అరుణ వేపు ఒకసారి చూచి తల వంచుకున్నాడు క్రాంతికుమార్. అరుణ అలా ఎందు కన్నదో అతనికి అంతుబట్టలేదు. సిగ్గుతో కుంచించుకపోయాడు !

అరుణ లేచింది. తలుపుదాకా వెళ్ళి మళ్ళీ వెనక్కు తిరిగి “చూశారా వచ్చిన పని మర్చిపోయి ఏవేవో మాట్లాడి వెళ్తున్నాను? ... శ్రమ అనుకోకుండా నాకో చిన్న సహాయం చేస్తారూ, నాతోపాటు కొంచెం పోస్టాఫీసుదాకా వస్తారా?” అంది.

“ఇప్పుడా? అర్ధరాత్రి ... ఎందుకు?” ఆశ్చర్యంగా ప్రశ్నించాడు.

“అవును. ఇప్పుడే అర్జంటుగా మావారితో ట్రంక్ ఫోన్ లో మాట్లాడాలి. వారు ఇంటిదగ్గర ఉండేది ఈ సమయంలోనే” అంది.

క్రాంతికుమార్ అమ్మను లేపి తాము పోస్టాఫీసుకు వెళ్తున్నట్లు చెప్పి పాపను, పసివాణ్ణి కనిపెట్టి ఉండమని అరుణతో బయటకు నడిచాడు.

అనంతపూర్ కు లైన్ దొరకటం ఆలశ్యమైంది. రాత్రి పూట అర్ధచంద్రం గదా అని ఎక్కువమంది ట్రంక్ ఫోన్ చేయడానికి రాత్రిపూట వస్తూంటారు. అందువల్ల మూడిం

టికి గాని లైను దొరకలేదు. అరుణ ట్రంక్ ఫోన్ లో మాట్లాడింది. ఆ మూడు నిమిషాల్లో ఎన్నో విషయాలు మాట్లాడింది. చివరకు పాప దాని అన్నయ్యకోసం బెంగ పెట్టుకుందని వెంటనే క్రాంతిని తీసుకుని బయలుదేరమని చెప్పింది. భర్తనుండి వస్తాననే సమాధానం వచ్చినట్లుంది. అరుణ ముఖం వికసించటం క్రాంతికుమార్ గమనించాడు.

వెన్నెల, మంచు ఒకదాని కొకటి పోటీలుపడి కురుస్తున్నాయి. వెన్నెల అరుణమీద పడి ఆమె సోయగాన్ని తనివితీర త్రాగుతోంది. వెన్నెలతోపాటు చల్లగా ఉన్న మంచు వింతవాసనల్ని కల్గిస్తూ మత్తెక్కిస్తోంది. క్రాంతికుమార్ లో ఏవేవో భావాలు చెలరేగాయి. ముందు నడుస్తున్న అరుణ భుజంపై చేయివేసి ఆపి “అరుణా నిన్నొక్క విషయం అడుగుతాను నిజం చెప్తావా?” అన్నాడు క్రాంతికుమార్.

“ఏమిటది” అంది తన భుజంమీద అతని చెయ్యిని తీసివేస్తూ.

“నిన్ను వివాహం చేసుకోలేక పోయినందుకు నా కిప్పు డెంతో విచారంగా ఉంది. ఫారీన్ వెళ్ళేముందు మీ నాన్న కోరినట్లు నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుని మరీ వెళ్తేనే బావుండేదేమో, నావల్ల నీ జీవితం కూడ అనుకోని మలుపు తిరిగింది. నీవేం సుఖపడ్తున్నావో!” అన్నాడు.

అరుణ కొద్ది ఊణాలు అతని కళ్ళల్లోకి చూసి నిద్ర మేల్కోటంవల్ల ఫారీన్ రిటర్నుడ్ డాక్టరుగారికి కొంచెం పైత్యం చేసినట్లుండే. లేకపోతే నేను సుఖపడకపోవటం మేమిటి? నాకేం ఊటని?” అని గొల్లున నవ్వింది.

క్రాంతికుమారు చిన్నబుచ్చుకుని ముందు నడుస్తున్న అరుణతోపాటు నడక సాగించాడు. ఆడవాళ్ళ మనస్తత్వం మీద బ్రహ్మాండమైన థీసిస్ రాసిన ఒకా నొక వ్యక్తి చివరకి, ఒక చిన్న విషయాన్ని అర్థంచేసుకోలేక ఆడవారి మనసు అగాధం అని, వారిని గురించి తనకేమీ తెలీదని ఒప్పుకున్నాడుట ఒక కథలో. ఆ కథలో ఎంతో సహజత్వం ఉందని ఇప్పుడనిపించింది క్రాంతికుమార్ కు.

తెల్లవారిందో లేదో, ఏదో గోల విప్పించి మెళుకువ వచ్చింది క్రాంతికుమారుకు. బద్ధకంగా లేచి కూర్చున్నాడు. ఎన్నో రోజులనుండి నిద్రలేచట్లు, కళ్ళు మెర మెరలాడుతున్నై. తల బరువుగా ఉంది. మెల్లగా లేచి గది బయటకు వచ్చాడు. అరుణ ఏడ్చు వినవస్తోంది. అప్పుడప్పుడూ స్తీతాపతిగారి గొంతుకూడ వినిపిస్తోంది. కంగారుగా వరండాలోకి వచ్చాడు క్రాంతికుమారు.

“రఘు కన్పించటం లేదుట్రా” అంది అమ్మ కళ్ళు ఒత్తుకుంటూ,

“కన్పించకపోవటమేమిటి? ఎక్కడికివెళ్తాడు? ఎందుకు విారంతా ఏడ్వటం?” కొంచెం కఠినంగానే అన్నాడు క్రాంతికుమార్. వాళ్ళంతా అనవసరంగా గలభా చేస్తున్నారేమోనని.

స్తీతాపతిగారు ఒక ఉత్తరం అందించాడు. క్రాంతికుమార్ గలభా చదవటం మొదలెట్టాడు.

‘మిష్టర్ కుమార్! నేనీవిధంగా అంతర్ధానం కావటం

మీకు ఆశ్చర్యాన్నే కల్పించవచ్చు. కాని నాకు తెలుసు, నే
నిక్కడ ఉండటం నిష్ప్రయోజనమని. మీరు ఎంతగా దాచా
లనుకున్నా నన్ను గురించిన మీ కలవరాన్ని నే గమనిం
చక పోలేదు. నేను ముందుగానే నాజబ్బు నయం కాదని.
మీరు పడే శ్రమ అంతా వృధా అని. ఆ సంగతి మీకూ
తెలుసు. తెలిసికూడా నాకు తెలపకపోవటంలో మీ తప్పు
లేదు. డాక్టరుగా అది మీవిధి. కాని మృత్యువు నాకు అతి
సమీపంలో ఉందని తెలుసుకున్న నేను హాస్పిటల్లోని బెడ్ కు
అంటిపెట్టుకొని ఉండ లేకపోయాను. కారణం నేను చనిపోయే
ముందు చేయవలసిన ముఖ్యమైన పనులు రెండు ఉన్నై.
ఒకటి మిమ్మల్ని క్షమాపణ కోరటం. ముఖాముఖంగా
మిమ్మల్ని క్షమాపణ కోరే ధైర్యం లేకపోయింది నాకు.
ఎలా ఉంటుంది మరి? నావల్ల మీకుటుంబంలోని వ్యక్తులు
తీరని నష్టాన్నే పొందారు. రమను వివాహం చేసుకోమని
నన్ను మీరు అడిగినప్పుడు నా సమాధానం మీకు ఎంతో
భాధను కల్పించిందని నాకు తెలుసు. కాని నాలోని ఏదో
దుష్ట శక్తి నానుండి ఆ సమాధానం చెప్పించింది. అంతే
గాకుండా నిన్నే చేసుకోవాలనుకున్న అరుణకు మరో సంబం
ధం మాట్లాడాను. సమాధ వశాత్తు రమకు కల్గిన ఆ అవిటి
దనం చూచి, నా మనస్సుని మార్చుకుని మీ ముగ్గురి ఆశా
సాధాల్ని ఎలామట్టిసాలుచేశానో అంతకంటే ఎక్కువఅంద
విహీనత నా జీవితంలో ఎదురైంది నాకు. కాని అప్పటికీ
తెలియలేదు అది నాకు శిక్ష అని. మశూచికంతో నా
భార్య రూపు మారిపోయి అంద విహీనంగా తయారుకావ
టంతో ఆమెను తిరస్కరించి పుట్టింటికి బలవంతంగా వెడల

గొట్టాను. ఇంతకంటే కృతమైన, దారుణమైన విషయం ఉంటుందా? ఇంత ఘోరం చేసిన నాకు నిష్కృతి ఉందా? నన్ను క్షమించమని నా భార్యను కోరే హక్కు ఉందా నాకు? లేదు. నేనంతటి అదృష్టానికి తగను. కాని ఆమె క్షమా మూర్తి. నన్ను క్షమిస్తుంది. నా నుండి ఏ సుఖాన్నీ పొందలేక పోయినా నా యీ చివరి కోర్కెను తీర్చి నాకు శాశ్వత సుఖాన్ని, సంతృప్తిని కల్పించగలదు. అందుకే వెళ్తున్నాను. నాన్నకు, మీ అందరకు నా కడసారి నమస్కారం

—అభాగ్యుడు రఘు.”

క్రాంతికుమార్ కళ్ళనుండి రెండు కన్నీటి బొట్లు టప్ టప్ రాలాయి. ఏమీ మాట్లాడలేక అచేతనుడై నిల్చుండిపోయిన అతనికి అరుణ మాటలు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించాయి.

“ఇంత జరిగిం తర్వాత ఇంకా వీడ్చి క్షమించడానికి ఆసిడ అక్కడుంటుందనే వీడి భ్రమ.”

“ఏమిటమ్మా అరుణా నీవనేది? మీ వదిన పుట్టిం టిలో ఉండటం లేదా ఇష్టం?” అన్నారు సీతాపతిగారు ఆశ్చర్యంగా.

“లేదు నాన్నా, ఆవిడ ఈ ఊళ్ళోనే ఉంది.”

“ఈ ఊళ్ళోనా!?” క్రాంతికుమార్ ప్రశ్నించాడు. సీతాపతిగారు కళ్ళు పెద్దవి చేశారు.

“అవును ఈ ఊళ్ళోనే. మమ్మల్ని చూడగానే ఇంటి దగ్గర ఏదో పని ఉందని వెళ్ళి, మళ్ళీ తిరిగి రాని మీశారద, మా వదిన” అంది అరుణ క్రాంతికుమార్ వైపు చూస్తూ.

వరంకానిండా ఆశ్చర్యం ఆవరించింది.

* * *

మా మూలు కథ

మామూలు కథ!

“ఏమిటోనండి. ఈ కాలంలో ఏ కథ చదివినా మామూలుగానే వుంటున్నది”—

ఇలాంటి కామెంట్లు మామూలైపోయాయి మరీ యీ కోజుల్లో. రకరకాల ప్రతికలు చదివే పాఠకులు ఒకేరకపు కథలతో విసుగెత్తి మామూలుగా యిలాంటి వ్యాఖ్యానాలు చేయటం మొదలెట్టారు.

‘ఇంతకీ ఏమిటండి యీ మామూలు కథల గొడవ, అంటారా?’

ఖలానా పట్టణంలో ఒక కాలేజీ. కో ఎడ్యుకేషన్ పద్ధతి అంతరించలేదు కాబట్టి ఆ కాలేజీలో అమ్మాయిలు, అగ్బాయిలూ వుంటారు. అగ్బాయిలకొక రాజు, అమ్మాయిల కొక రాణి, “రాజు” వన్నీ కావ్యాలంకార సంగ్రహం లోని నాయక లక్షణాలైతే, అమ్మడు అచ్చు ప్రబంధ నాయిక. ఏదో సైకిల్ “డాష్” తోనో, నాటకాల పోటీ

తోనో, పుస్తకాల అభ్యర్థనతోనో బస్ స్టాప్‌లో పరిచయం తోనో ప్రారంభమౌతుంది వాళ్ళ ప్రణయగాథ. కాలేజీలో విద్యార్థుల గుసగుసలను, ఇంట్లో పెద్దవాళ్ళ రుసరుసలను లక్ష్యపెట్టక క్షణక్షణాభివృద్ధి పొంది తారాస్థాయి నందుకుంటుంది కథ. అక్కడో మలుపు. అమాంతం సుఖాంతం. ఇదొహ తరహా మామూలు కథ.

చిలకా గోరింకల్లాంటి నూతన దంపతులు యూనివర్సిటీవాళ్ళు కట్టబెట్టే అత్యధిక డిగ్రీ లుంటాయి ఇద్దరికీ. సిటీలో ఒంటరికాపరం ఆరంభిస్తారు ఇద్దరికీ వ్యక్తిత్వాలు ఆశయాలు, ఆశలు, ఆదర్శాలూ కూడా వుండటం సహజం. కాబట్టి నాగరికత పేరుతో స్వయం విహారాలు, అమ్మాయి ప్రవర్తన అబ్బాయికి నచ్చక పోవటం, ఏదేదో వూహించటం, అదీకాకపోతే మరో అనుమానం, దాంతో కుర్రాడేదో అనటం, మాటలమీద మాటలు విజృంభించి, చినికి చినికి గాలివానగా తయారవటం, ఇద్దరిలోనూ “అహం”తన మోతాదులో వుంటుంది కనుక, ఎవరూ మాటపడరు చివరికి అమ్మాయి కాస్తా పుట్టింటికి చేరటం, ఇక్కడ అబ్బాయి స్నేహితుడో, అక్కడ అమ్మాయి శ్రేయోభిలాషో, వాళ్ళ తప్పుల్ని వాళ్ళు తెలుసుకునేలా చేయటం. అంతే. నూతన దంపతుల పునస్సమాగమంతో కథ కంచికి చేరుతుంది. (కంచి కెందుకో?) యిదొహ రకం.

ఈమధ్య మరోరకం మామూలు కథలు యెక్కువైనై. వాటినిండా మాతృప్రేమలు, పితృప్రేమలు, మిత్రప్రేమలు మరేదో అనురాగం, త్యాగం గట్టా వుంటాయి.

ఇలా ఏకథ చూసినా మామూలుగానే కనపడుతూ ఉన్నది పాఠకులకు ఈ శోచనీయమైన పరిస్థితికి కారకులెవరో మరి?

అసలుకథకు పెదంతా నాంది

మీరు చదవబోయే “మామూలుకథ”లో ఇలాంటి సంఘటనలంటూ వుండనే వుండవు. ఈ “మామూలు” అనే పదానికి అర్థమే వేరు అలాంటి అపురూపమైన “మామూలు” కథ వ్రాయటానికి మాకు చేతనైన రీతిగా సాహసం చేస్తున్నాం. అవధరించమని విజులకు మనవి !

ఇది ప్రస్తావన.

ఇక, మాయొనర్పం బూనిన “మామూలు కథకు” కథన ప్రకారం బెట్టిదనిన — (కథలో కావ్యలక్షణాలేవీ వుండవు గాని భయపడి చదవటం ఆపేయకండి)

మనదేశంలోని అసంఖ్యాకమైన పల్లె పట్టుల్లో అదొకటి. పేరేమిటని అడగక్కరేదు. రైల్వేస్టేషన్లో దిగితే, తుమ్మల్లోని కాలిబాటన మూడుమైళ్ళు ఆ వూరిదూరం. దేశ విదేశ రాజకీయాలు విచ్చలవిడిగా సంచారం చేసి ఆవూళ్లో రచ్చబండమీద ఉపన్యాసాలిచ్చే లచ్చయ్యగారి దగ్గరకు చేరతాయని అనుకుంటూ వుంటారు—ఆ గ్రామ ప్రజలు.

లచ్చయ్యగారు ఆవూళ్లో పుట్టి, ఆవూరి చెరువులోనే యీతలుకొట్టి, ఆవూరి బళ్లోకల్లా పెద్దడిగ్రీ ఐన ఐదో తరగతిపట్టా పుచ్చుకుని, స్వయంగా ఒక ఎకరం పొలాన్ని పాతికచే గుణించి, “మోతుల” అనిపించుకుంటున్న ఘుచుడు.

అంతటి మహాఘనత వహించిన లచ్చయ్యగారికి స్వవిషయాలు తప్ప మరేవీ తలకెక్కేవికాదు, నాలుగేళ్ళ క్రితం వరకు. ఆతర్వాతనయినా తప్పక ఇతర్లనిచూసి నేర్చుకుని, అలవాటు చేసుకున్నాడు, రాజకీయ పరిజ్ఞానాన్ని. అంతతప్పక పోవటానికి కారణమేమిటంటే - ఆయన్ని అమాంతం ప్రజలంతా కలిసి బలవంతాన పంచాయితీబోర్డు మెంబరుగా చేయటం. అలాంటి వాణ్ని అమాంతం అలా మెంబరుగా ఎందుకు చేశారో బహుశా ఆ ప్రజలకే తెలియాలి. అప్పట్నుంచి రాజకీయాలు ఆయన దగ్గర చేరటం మొదలెట్టాయి. దాంతోపాటే ఆయన రచ్చబండమీద ఉపన్యాసా లివ్వటంకూడా మొదలెట్టాడు. ఈయనగారి రాజకీయాల ధోరణిని చూసి, తప్పదని ఆయనకి ప్రెసిడెంటుగిరి కట్టబెట్టారు, ఓటరు మహాశయులు గడచిన ఎన్నికల్లో. లచ్చయ్యగారు ఆ పూరి పంచాయితీ ప్రెసిడెంటు యిప్పుడు.

మొన్న మొన్నటి వరకూ పూరి పోలిమేర దాటి (నాడుకొనుక్కు రావటానికి తప్ప) బయటకు వెళ్ళని లచ్చయ్యగారు యిప్పుడనేక పనులమీద పట్నానికి పోవాల్సి వచ్చింది. ఆయన కలాంటి అవసరం కలగటం వల్లనే, మాకో కథ వ్రాసే అవకాశం కలిగింది.

ప్రెసిడెంటు కాగానే లచ్చయ్యగారికి గ్రామ ప్రజల అవసరాల్ని తీర్చాలనే సదభిప్రాయం కలిగింది. తొలి ప్రయత్నంగా పూల్లో రోడ్లు వేయించటానికి నిశ్చయించారు దానికి ముందు జరపవలసిన పద్ధతుల్ని గురించి భోగట్టానేక రించారు లచ్చయ్యగారు. ఆ ప్రకారం బోర్డు తీర్మానాల

కాపీలను, సర్కారు ఉద్యోగికి పంపించారు ఎస్టిమేట్లు వేయమని ప్రార్థిస్తూ లేఖను జతబరచి మరీ. నెల గడిచిందిగాని, సదరు ఉద్యోగి నుంచి జవాబు లేదు. ఏదో పనిమీద పట్నానికి పోయిన లచ్చయ్యగారు ఆ వుద్యోగి ఆఫీసుకు వెళ్లాడు.

మర్యాదలైన తర్వాత చెప్పాడు ఆఫీసరుగారు “అదే మిటండి వారం రోజుల క్రితమే మీ పనులు పూర్తిచేసి పంపానే” అని.

“రాలేదండీ” అని చూపులు ఆశాశానికి సారించారు లచ్చయ్యగారు, వాళ్ళ పూరి పోస్తు పంతులేమైనా గల్లంతు చేశాడేమోననే సందేహంతో.

ఉత్తరాలు రవాణాలో గల్లంతయినా, ఆ దోషం పోస్టుమాస్టరు పంతులుదేనని ఆవూళ్లో వాళ్ళందరి ఉద్దేశం. అదే అనుమానం లచ్చయ్యగారికీ కలిగింది.

ఈయనగారి వాలకాన్ని గమనించి, ఆఫీసరే అన్నాడు “ను రేం ఫర్వాలేదండీ. పల్లెటూరు కదూ, చేరేసరికి ఆలస్యం కావచ్చు. రేపో మాపో వస్తాయి కాని, వాటిని తీసుకు పోయి పెద్దింజనీరుగారి ఆఫీసులో అప్రూవు చేయించుకోండి”

“వారి ఆఫీసుకు స్వయంగా వెళ్ళాలంటారా?” ధర్మ సందేహం వెలిబుచ్చారు లచ్చయ్యగారు.

“చూడండి లచ్చయ్యగారూ. మీరుబొత్తి గా అవూయకులు. పైగా వ్యవహారాలు తెలియనివాళ్ళు. వెళ్ళకపోతే యెలాగవుతాయండి పనులు?”

వింతగా కళ్ళింతవి చేసి, నోరు తెరిచారు లచ్చయ్యగారు.

ఒక్క క్షణం ఆగి అదోలా పెదవి విరిచి “నా కొంచెం పనుంది. సెల విప్పిస్తారా” అంటూ లేచారు ఆఫీసరుగారు.

“చి త్త... వెళ్ళొస్తానండి” అనుకుంటూ బయల్దేరారు లచ్చయ్యగారు.

లచ్చయ్యగారు బయటకు రాగానే, వరండా స్తంభాని కానుకుని చుట్ట కాల్చుకుంటున్న జవాను చుట్ట ప్రక్కన పెట్టి లేచాడు. హడావిడిగా పైపంచె తలకు చుట్టుకుని, “వెళ్తున్నారా, ప్రెసిడెంటుగారూ?” అంటూ లచ్చయ్యని అనుసరించాడు.

రోడ్డుమీద కొచ్చారు ఇద్దరూ.

“ఏవీ, రోజునయ్యా. వారంరోజులనాడు పంపిన కాగితాలు యింతవరకూ చేరలేదు నాకు.” యధాలాపంగా అన్నారు లచ్చయ్యగారు.

తమాషాగా నవ్వాడు జవానుకాశిం. “అవన్నీ అంతేనండి. ఎవరొచ్చినా యింతే. చేసేసేనంటారు. అంతా అబద్ధమే నయ్యా. ఏదో ఆరి మామూలారికి పడ్డేనేగాని కాగితంమీద కలమెట్టరు.”

నిధినిక్షేపాల రహస్యాన్ని బయల్పరుస్తున్న వాడిలా నెమ్మదిగా అన్నాడు కాశిం.

“మామూలా!” లచ్చయ్యగారు “కొశ్చన్ మార్కు” మొహం పెట్టారు.

“ఆఁ. మామూలేనండి. ఏదో మీకు తోచినంతిస్తే చాలు. బాగా తింటం ఈ అయ్యగారి కింకా తెలవదు.”

“మామూలేవిటయ్యా?”

“అదేనండీ... మామూలే”

కాశిం కొంచెం హెచ్చు స్వరంలో హెచ్చరించే సరికి అర్థమైంది లచ్చయ్యగారికి. తనలో తను ‘ఒహో, అనుకుని “అయితే యిప్పుడే యిచ్చి పొమ్మంటావా” అన్నారు.

“అఖిల్లేదులెండి. ఈసారి మిమ్మల్ని చూస్తామన్నారని నే చెప్పాలెండి అయ్యగారికి. ఎల్లుండిపాటికి ఎస్టి మేట్లు మీకగుతుతయ్. ఆ...”. మాటల్లోనే తనపలుకుబడినంతా చూపిస్తున్న జవాను కాశింను చూసి ఆశ్చర్యపోయారు లచ్చయ్యగారు.

“చూడు కాశిం, జీతాలు పుచ్చుకుంటూ మీరు చేయాల్సిన పనికే యిలా మామూలు, మామూలంటే ఎలాగయ్యా!”

“అదేంటి బాబూ, అలాగంటారు. జీతమని పేరేగానీ వచ్చే నాలుగురాళ్ళూ బియ్యం, నూకలకే చాలటంలేదు గదండి. రోజులు మీకు తెలీనైనా? ఏదో మీలాంటివారు కనిపెట్టుండక పోజే యీ ఉద్యోగాలతో బతకటమేనా?”

“నిజమే కాబోలు” అనిపించింది? లచ్చయ్యగారికి. “సరే వస్తానోయ్, నువ్వుండు” అంటూ అడుగు ముందు కేశారు.

“ఇంతకీ నా మామూలు సంగతేవిటంటారు; కాఫీ కన్నా డబ్బులేవయ్యా. ఏదో మీదయ” చేతులు సలుపుకుంటూ వెంటడించాడు కాశిం.

ఒకసారి కాశిను తీక్షణంగా చూసి, చొక్కా గుండీలు పూడదీసి లోపలి జేబులోనుంచి రూపాయినోటు తీశారు లచ్చయ్యగారు.

దాన్ని చూసి కాశిం మొహం కళ మార్చుకుంది. “ప్రెసిడెంటుగారూ! ఓ హస్తమన్నా లేకుంటే...” అని నసిగాడు.

“పర్వాలేదులే కానీవయ్యా. పని పూర్తయ్యేలోపల ఎన్నిసార్లు రావాలోకదా. నువ్వా కాగితాలు వచ్చేటట్లు చూడు. నే నెక్కడికీ పోతాను. యీ సారి వస్తాగా!” అంటూ నడక సాగించారు లచ్చయ్యగారు.

“సరే... కానీండి. మీ దయ” అనిదణ్ణం పెట్టి వెనక్కు తిరిగాడు కాశిం.

లచ్చయ్యగారి రోడ్డు నిర్మాణ వ్యవహారంలో యిది తో లిమిజిటీ. తెల్లవారి లేచినప్పట్నుంచి రాత్రి పడుకోబోయే వరకూ గొడ్డుచాకిరీ చేసే జీతగాడికికూడా కూలి డబ్బులకు పైన కానీ ఇచ్చి ఎరుగని ఆయన, యిలా మామూలివ్వటం మొదలెట్టాడనే వార్త యెవరికి ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించదు చెప్పండి? కాశిం మాట్లాడుతూ వుంటే అదంతా సబబే అనిపించివుంటుంది. అందుకేనేమో ఏటిసీరు పల్లానికి పారు తుందంటారు. ఎంతటివాళ్ళయినా అవసరానికి లొంగక తప్పేదేముంది?

ఇంటికి చేరుకున్న లచ్చయ్యగారికి ఆలోచనమీద ఆలోచనలు ముసిరినయ్, ఋణదాతను ముసురుకునే అప్పుల వాళ్ళలా.

“కాశింలాంటి వాళ్ళకు యిచ్చే మామూళ్ళన్నీ ఏ ఖాతాకు ఖర్చురాదూలి?” అనేదే పెద్ద సమస్య అయింది ఆయనకు. రికార్డులో యిలాంటివి రాయటానికి వీలేదు. రాయకుండా చేతిసాము ఎంతని ఖర్చుపెట్టగలడు తను. ఇలాగైతే తనకొచ్చే ఆదాయం యీ మామూళ్ళకి చాలదు. ఈ ఆపదల్ని మిగతా ప్రెసిడెంట్లలా తప్పించుకుంటారో తెలుసుకోవాలనుకున్నాడు. తీరా ఆ పద్ధతి తెలుసుకునేసరికి, వెధవని “కాన్షన్స్” అంటారే, అది అడ్డు తగిలింది. తన కింతసరకూ యితరుల్ని మోసగించి సంపాదించటం, తిమ్మిని బమ్మి చేయటం చేతకాదు. అలాంటివాడికి సంవత్సరంలో అయ్యే అదనపు కర్చులన్నీ చూచుకొని ఏవో నాలుగు పనుల్లో కలిపిగాయటంకన్నా గత్యంతరం లేదని చెప్తే బాధ కదూ మరి.

గ్రామస్తుల అవసరం తీర్చటానికి ముందు పని పూర్తయితే తర్వాత చూసుకొందాం యీ విషయాలన్నీ అనుకొని అప్పటికా ఆలోచనవిరమించుకొన్నారలచ్చయ్యగారు.

మూడోనాటికల్లా కాశిం చెప్పిన ప్రకారం వచ్చినయ్. ఎస్టిమేట్లు (రిజిష్టరు పోస్టులో!)

ఇప్పుడు పోయి ఆ ఆఫీసర్ని “వారం క్రితమే పంపానంటిరే” అని అడిగితే ఏవంటాడో అనిపించింది లచ్చయ్యగారికి. అంతలోనే “ఆ ఏవంటాడు. మొహం మాడదూ” అని పైకే అనుకుని సంతృప్తి పడ్డాడు సన్నని నవ్వుతో.

“ఏవంటి లచ్చయ్యబావా, ఏదో నీలో నువ్వే నవ్వుకుంటున్నావ్” అంటూ తమారయ్యాడు సుబ్బయ్య.

“ఆఁ ఏంలేదు సుబ్బయ్యా. రోడ్డుపనులకు ఎస్టి మేట్లు చేయించాను. పెద్దింజనీరుగారి ఆఫీసుకుసోయి అప్రూవు చేయించుకు రావాలి... ఏం నువ్వు వస్తావా యేం. నాకూ బొత్తిగా వ్యవహారం అర్థంకావటంలేదు. ఎట్టయినా నీ బుర్ర కాస పెద్దదిగందా” అన్నారు లచ్చయ్యగారు, కొయ్య కుర్చీలో పైకి జరిగి.

“ఇదిగో చూడుబావా, రావటానికి నా కేఅభ్యంతరం లేదు. కాకపోతే మామూలు ఖర్చులు నువ్వే భరాయించాలి. ఆనక నీ యిష్టం. అంత్య నిష్ఠూరం కంటే ఆది నిష్ఠూరం మేలని ఇప్పుడే చెప్తున్నా” నిర్మోహమాటంగా చెప్పి చుట్ట కొరికి తుపుక్కున వుమ్మాడు సుబ్బయ్య.

“ఆరి నీ దుంప తెగ. నీకూ మామూలే!” అనిపించి ఆశ్చర్యంగా సుబ్బయ్య వైపు చూశాడు లచ్చయ్యగారు.

“అవునుమరి. మామూలు విషయాలకు ముసుగులో గుద్దులాటంటే నాకసలే గిట్టదు” కనుబొమ్మ తెగ రేశాడు సుబ్బయ్య.

ఒక్క ఊణమాగి నెమ్మదిగా అడిగారు లచ్చయ్య గారు. “అయితే సుబ్బయ్యా, ఈ మామూలు ఖర్చులన్నీ ఏ ఖాతాలో రాయాలంటావ్?”

“ఏ ఖాతాలో రాయాలో తెలీకపోతే పెదరావురు ఖాతాలో రాయి బావా!” హేళనగా అని నవ్వాడు సుబ్బయ్య.

ఈ మాటలకి మన ప్రెసిడెంటుగారికి చిరాకూ వేసింది; కోపమూ ఎచ్చింది. “నీ సలహా బాగుంది కాని,

ప్రొద్దున్నే యిటు వచ్చినట్లున్నావ్ కాస్త కాఫీ తెప్పించనా
సుబ్బయ్యా. తాగి పోదువుగాని ఆహా పర్వాలేదులే. పెద
రావూరు ఖాతా వుండనే వుండిగా, అలాంటి ఖర్చులకి”
అన్నారు.

సుబ్బయ్య మొహం మాడుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

*

*

*

తన మామూలు ఖర్చులకింద, ఆ ఫీసులో
మామూలు ఖర్చులకూ పాతికరూపాయలు భద్రంగా
కాగితంలో పొట్లాం కట్టుకున్నారు లచ్చయ్యగారు.
దాన్ని లోపలిజేబులో పెట్టుకుని, పైచొక్కా బొత్తాములు
ఒకటికి రెండుసార్లు జాగ్రత్తగా చూసుకుని మళ్ళీ పట్నానికి
బయల్దేరారు. ఇతఃపూర్వం వారు వెళ్ళిన పట్నం మొదట
తాలూకా కేంద్రమైతే, ఈ పట్నం జిల్లా ముఖ్యపట్టణం.

పెద్దింజినీరుగారి ఆఫీసులోకూడా జవానే విషయా
లన్నీ వివరించాడు. లచ్చయ్యగారికి. పని త్వరగా పూర్తి
చేసుకుని పోవాలనుకుంటే, నెరవేరాల్సిన కనీసకర్తవ్యాల్ని
జాగ్రత్తగా విన్నారు; లచ్చయ్యగారు.

తత్ సందర్భంలో బయల్పడిన గొప్ప విశేషమేమి
టంటే - ఏ పని జరగాలన్నా ఆఫీసులోపైళ్లు ఒకచోటినుంచీ
మరోచోటికి జరగాలనీ, అలా జరగటానికి ముందు లాగుడో
వెనుక తన్నుడో వుండాలనీ.

ఈ పారిభాషిక పదాలకర్థం తెలియక తెల్లమొహం
వేసిన లచ్చయ్యగారిపై కొన్ని టిప్స్ సానుభూతి ప్రదర్శించి
వాటి అర్థం వివరించాడు సదరు జవానే.

ముందు లాగుడం చే యీ “మామూలు” తాడును పేనటమట. వెనక తన్నుడం చే పలుకుబడి పడికట్టురాళ్ళతో మొట్టడమట ఈ రెంటిలో ఏ పద్ధతీ యెరగని వ్యక్తులకు సంబంధించిన కాగితాలు ఏ ఆఫీసులోను అరంగుళం మేర జరగవనేది యీ (కలి) కాలంలోని సూత్రమట. చూశారా మరి! ఇంతకుపూర్వం లచ్చయ్యగారికి తెలియని విషయా తెన్ని పున్నాయో యీ వ్యవహారాలలో!

జవాను తెలియజేసిన విషయాలన్నీ విని బి తరపోయి, త తరపడి కుండలో నీళ్ళు సత్తు గ్లాసెడు త్రాగి తెప్పరిల్లు కున్నారు లచ్చయ్యగారు. మరోమాడు త్రాగాలనిపించింది. కాని, కుండలో నీళ్ళు లేవు. ‘ఈ మామూళ్ళకు పోయా లంటే, డబ్బుకూడా అంతే కాబోలు!’

ఇంతకీ ఇంజనీరుగారి ఆఫీసులో లచ్చయ్యగారి కాగి తాలు అన్ని రకాలైన ముద్దలు గ్రుద్దించుకోవాలంటే, యమ కింకరుల్లాంటి నలుగురి బల్లలమీద నుంచి జరగాలని తెలిసింది.

ఆ ఆఫీసంతా పరమపద సోపాన పటంలా కనిపించింది, ఆయన గారికి. ఆట పూర్తి చేసుకుని బయట పడా లంటే ఎన్ని పాముల్ని దాటాలి? దానికితోడు నిచ్చినలేవీ లేవు.

అందులో మొదటి వ్యక్తి - అదేదో నోరు తిరగని పేరు... ఏదో ‘మన్న’ట. లచ్చయ్యగార్ని ఆయన దగ్గర కూర్చో పెట్టాడు జవాను. ప్రొద్దున పదిన్నరనుంచి ‘సబ్బెకు’ జబ్బ

అని రాసి, అలాగే వుంచిన డ్రాఫ్టుల్ని ప్రక్కకి నెట్టి, ఆప ద్బాంధవుడైన శ్రీ మహావిష్ణువును చూసిన గజేంద్రంలా, లచ్చయ్యగారిని చూశారు. 'గుమాస్తా' బురఖాలో దాక్కున్న, చాలీచాలని జీతంగాళ్ళు.

సదరు 'మన్ను' గారేవేవో పెద్ద పుస్తకాలు తిరగేసి, ఎస్టిమేట్లమీద అక్కడక్కడా ఎర్రసిరా మరకలు చేసి ముద్దర వేశారు. ఈ శుభ సందర్భంలో లచ్చయ్యగారి చొక్కా అడుగు జేబులోని పొట్లంలో దాక్కున్న పది రూపాయల కాగితానికి స్థానచలనం కలిగి బల్ల అడుగునుంచి సదరు ఉద్యోగి పంట్లాం జేబులోకి దూరింది.

ఈ కర్మకాండ జరిగేసరికి 'లంచి' టైమయింది.

'కాఫీ తాగొద్దామండీ' అన్న ఉద్యోగుల ఆత్మా రాముళ్ళ ఆర్తారావాల నాలకించిన వాడై లచ్చయ్యగారు వెంట ఆరుగురు వ్యక్తులు తోడురాగా కాంటీన్ కు బయల్దేరారు, ఆముదం త్రాగిన మొహం పెట్టుకుని. కాంటీన్ లో ఉద్యోగుల 'విట్' లకు మధ్య మధ్య 'అహహ' అంటూ తెచ్చికోలు నవ్వును ప్రదర్శించలేక ఆయనగారు యమబాధ పడ్డారనే చెప్పాలి. అర్ధగంట గడిచేసరికి మూడు మూళ్ళ (3—33) సంఖ్య కలిగిన బిల్లు లచ్చయ్యగారిని వెక్కిరిస్తూ వారి ముందు ప్రత్యక్షమైంది. ఐదురూపాయల కాగితం తీసి ప్రక్కనే వున్న హోటల్ మేనేజరు కిచ్చాడు బిల్లుతోసహా. ఆశాశ్రీ చిల్లర ఇచ్చేలోపుగానే, "భ్రష్మయ్యా! ఆ చిల్లర తీసుకుని సిగరెట్లు, కిలీలూ పట్రావోయ్" అని లోపల్నుంచీ కేక. లచ్చయ్యగారా ధ్వన్యనుకరణకు ప్రక్కకుతిరిగేలోగా

భ్రమ్యయ్య నాబడు జవాను చిల్లరతీసుకోవడమూ అయిపోయింది; బయటకు వెళ్ళటమూ అయిపోయింది.

శా లీలన్నీ స్టీట్లలోకి చేరుకుని “ఉస్సుర” ని భుక్తా యాసం తీర్చుకోవటం మొదలెట్టాయి.

ప్రెసిడెంటుగారి గుండెల్లోదడ ప్రారంభమైంది. తెచ్చిన డబ్బు అయిపోతున్నదికాని, పని కావటంలేదనే బెంగ, రాత్రికి వుండాల్సివస్తే ఎలా అన్న భయం ఆయన్ని ఉక్కిరి బిక్కిరి చేస్తున్నై.

మరో అర్ధగంట గడిచేసరికి మరో ఇద్దరు గుమాస్తాల దగ్గరనుంచి నిముక్తి పొందినై కాగితాలు. జవాను సలహా ప్రకారం వారిద్దరికీ కలిపి మరో హస్తం చెల్లించుకున్నారు. “మామూలు” క్రింద - వారు, అభ్యర్థించకుండానే. అందుకే ఆయన్ని ఆపదబాంధవుడిగా “ట్రీట్” చేశారు. గుమాస్తాలు!

ఇక్కడ ప్రారంభమైంది లచ్చయ్యగారి చిక్కు. నాలుగో కింకరుడు లచ్చయ్యగారి జేబు ఖాళీ కావటం పసి కట్టాడో యేమో, మామూలు చేతిలో పడితేనేగాని, కలం చేతపుచ్చుకోనని మొండి కేశాడు. లచ్చయ్యగారేమో తన బాధ తను వెళ్ళపోసుకున్నాడు.

“అదిగాదండి. ఊరికే ‘సైడ్ ఇన్ షల్స్’ వేసే బచ్చాగాళ్ళందరికీ ముందుగా జమ కట్టి, అసలు పనిచేసే వాడికి నాకే తోకరా కొత్త ఎలాగండి. పైగా పిల్లాడికి పుస్తకాలు కొనాలి కూడా యివాళ. ఇదేం లాభంలేదండీ ప్రెసిడెంటుగారూ. అసలు తోకమే యిలాగుందిలెండి...”

అని సదరు నాలుగవ శాస్త్రీ తన ఆవేదనని వెళ్ళబోసు కుంది రుద్ర కంఠంతో.

ప్రేసిడెంటుగారు చేసేది లేక బయటకొచ్చి “అన్యథా శరణంనాస్తి...” అని జవాన్ని సహాయం కోరారు.

అతనేం తక్కువ తిన్నాడా “సరి సరి. ఇది మరీ గాగుంది. అసలువాణ్ణి నాకే లేకుండా వాయిదా వేస్తున్నారే. ఇలా చేస్తూ రనుకుంటే యింతెందుకు చెప్పేవాణ్ణి. చేసేవాణ్ణి.” అని వొంటికాలుమీదలేచి, ఒక మార్గం సూచించాడు, “డబ్బు పుచ్చుకుని మళ్ళీ రేపుర”మ్మని.

గత్యంతరం లేని పరిస్థితులు సంభవిస్తే ఎవరైనా ఏం చేయగలరు చెప్పండి? కర్తవ్యం తోచక దిగులుపడి కొంపకు చేరారు లచ్చయ్యగారు.

మోకాలు లోతు బురదరోడ్డుమీదే నడవటానికి అలవాటుపడిన లచ్చయ్యగారు ఎట్టకేలకు ఈ “మామూలు” కార్యక్రమానికి దాసులై రోడ్డు పని ప్రారంభించారు. రాత్రింబవళ్లు లాగీల్లో క్వారీలచుట్టూ తిరిగి సరుకంతా రోడ్డు మీదికి తోలించారు. అప్పటికి చేతిలో డబ్బు అయిపోవటంతో “పార్టు బిల్లు” కోసం బయల్దేరారు. మళ్ళీ “మామూలు” కథ మామూలే కదా! ఈసారి పూర్వం కన్నా పెద్ద మొత్తాలు వదిలినయ్. ఎందువల్లనంటే జీపు డ్రైవర్ల దగ్గర్నుంచి, పెద్ద పెద్ద ఘటాల వరకూ తృణాకాకుండా పణా సమర్పించుకోవాల్సి వచ్చింది. అదీకాక

మరో రెండు ఆఫీసుల బెడద ఎక్కువైంది. అందులో ఒకటి ప్రభుత్వంవారి కోశాగారపు కార్యాలయం. ఇక్కడ మరో రకం “మామూలు”ను చవిచూశారు లచ్చయ్యగారు. తను తీసుకుపోయిన బిల్లుమీద వూరికే ఆఫీసు ముద్ర కొట్టినందుకు జవానుకు మామూలు. సొమ్ము చెల్లించమని రాసిన గుమాస్తాకు వరహా మామూలట. ఇక మూడవ శాస్త్రీ ఆఫీసు పాఠశాలలోకే వస్తాడు. ఆయనగారి “మామూలు” కేవలం ధనరూపంలోనే కాకుండా, మరే వస్తురూపంలో నైనా వుండ వచ్చునట. అందుకని వారి మామూలు కోర్కె “ఇంటిముందు బురద యేక్కువగా వుంటున్నది. ఒక అరలారీ కంకర సప్లయి చేయండి” అనేది.

దీనికి కాలవ్యవధి వుండికదా అని అర్థాంగీకార సూచనగా మానంలో బయటపడ్డారు లచ్చయ్యగారు.

పోతే రెండవ ఆఫీసు “బ్యాంకు”. ఇక్కడికి మాత్రం ఈ జాడ్యమింకా వ్యాపించక పోవటంతో, ఒక గంట ఆలస్యమైనా, సవ్యంగా సొమ్ము తీసుకుని యింటికిచేరారు లచ్చయ్యగారు.

ఆ రోజు రాత్రి...—

ఆరుబటయ పండువెన్నెల్లో పడుకున్న లచ్చయ్యగారి కళ్ళముందొక పెద్ద భూతి నాట్యమాడసాగింది. తను యింతవరకూ (సొంత ఖర్చులు కాకుండా) ఖర్చు పెట్టిన సొమ్ము అక్షరాలా పదిహేను వందల అరవైమూడు రూపాయల అరవైవొక్క నయాపైసాకాగా, తన చేతికి

వచ్చిన సొమ్ము పదకొండువందల తొంభైరూపాయల డెబ్బై ఒక్క నయాపైసా మాత్రమే. ఈ రెండంకెల తేడా, మూడు వందల డెబ్బైరెండు రూపాయల తొంభై నయాపైసలే, యిప్పుడాయన ముందున్న పెనుభూతం.

“మొత్తం టోడ్డుపనిలో మూడవవంతు ముగియక ముందే యిలా ఉంటే, పూర్తయేసరికి చేతిసొమ్ము యెంత వస్తుందో?”

ఈ ఆలోచన కలిగేసరికి శరీరమంతా చెమటలు పట్టింది. లేచి కూర్చుని పైపంచెతో మొహం తుడుచు కున్నాడు.

ఇంతలో నెమ్మదిగా ప్రవేశించాడు సుబ్బయ్య, “ఏం లచ్చయ్యబావా పడుకున్నట్టున్నావే?” అనుకుంటూ.

“ఊ” లచ్చయ్యగారు నీరసంగా అన్నారు.

“ఏంటి బావా సంగతులు?” - సుబ్బయ్య అరుగు మీద చతికిలబడుతూ ప్రశ్నించాడు.

“ఏమున్నయ్ సుబ్బయ్యా! టోడ్డుపనిలో యిప్పటి కప్పుడే నాలుగొందలు నష్టమొచ్చింది.” హీన స్వరంతో విచారంగా అన్నారు లచ్చయ్యగారు.

“అంతే బావా! మోసేవాడికిగానీ తెలీదు బరువు” అని ఒక్క ఊణ తటపటాయించి “సరేగానీ బావా! మా పెన్సిండు ఆ మెట్రిక్ కొస్తా గట్టెక్కాడు గండా. ఏవో చేతికింద కొస్తాడని చూస్తున్నా. మన సమితిలో

ఖాళీ వుండటం. కాస్త ఆ ప్రెసిడెంటుగారికి చెప్పి సాయం చెయ్యాలి బావా” అంటూ వచ్చిన పనిని వెళ్ళపెటాడు సుబ్బయ్య.

కొద్దిసేపు ఆలోచించారు లచ్చయ్యగారు. చివరి కెలాగో అన్నారు - మాటలు కూడబలుక్కుని. “చూడు సుబ్బయ్యా ! చేతనైన సాయం చేయటానికి నాకేం అభ్యంతరం లేదు... కాని...”

“కానీ ఏంటి ? చెప్పు బావా !”

“నా మామూలు నువ్వే భరించాల్సి వుంటుంది. ఆనక నీ యిష్టం. అంత్య నిష్ఠూరం కంటే ఆది నిష్ఠూరం మేలుకదా అని ముందే చెప్తున్నా” అంటూ మంచంమీద వాలారు లచ్చయ్యగారు..

“అబ్బ ! ఎంత ‘మామూలు’గా నా మాట నాకు అప్ప జెప్పాడు లచ్చయ్య బావ - అనిపించిందేమో సుబ్బయ్యకు. అలా అనిపించటం కూడా మామూలే మరి.

అంతరాంతరం

నారద చంద్ర చంద్రికలు ధాత్రీ మహాదేవి మేని
యందానికి వింత చందం కూరుస్తున్నాయి.

గుడిసెలో బహు దగ్గరలో పడుకున్న వా రిద్దరూ
ప్రక్కకు వత్తిగిలేరు. అసంకల్పంగా ఒకరి కొకరు ఎదు
రెదురై నారు.

ఊంక కిరువైపుల — పచ్చని పట్టు తివాచీ పరచిన
ట్టున్న ఒక పంటచేను, మసాణివంటి ఒక చౌటి బీడు.
వాటి ఉనికిలో వ్యత్యాసం అతి స్వల్పం. పన్నెత్తంలో
అంతరం మాత్రం అనల్పం.

సంబరం పొంగులు వార తలవూపి ఉప్పొంగిపోవల
సిన సమయంలో — చలనంలేక అంతస్సంచలనానికి తల
వంచి సతమత మవుతున్నది పసిడి పసి హృదయం.

ప్రపంచపు రణగుణ ధ్వనుల్ని లక్ష్యంచేయక ఆద
మరచి నిద్రించవలసిన ఆ బుడతడి చిరుకన్నులు — చింత

నిష్పలుగా వేయి మరుత్తు లొకటై వెలిగినట్లు వెలిగిపోతున్నాయి.

గోవిందు మనస్సు కళ్ళెం లేని గుర్రమైంది.

“తాత తనకీ పేరు పెట్టినప్పుడే పళ్ళు నూరేడంట అయ్య. ఊ— నూరకేం చేస్తాడు?— రోజూ గేదెల్ని నగకటానికి కత్తి నూరటంలో మొనగాడు గదా? తాత చేసింది పెద్ద తప్పని అప్పుడే తనని చంపేస్తా నన్నట్టే.

“అడు నా సేణం. అణ్ణి చంపాలంటే ముందుగా నన్ను మట్టు పెట్టాలిరా” అని తాత కళ్ళురిమితే సప్పబడినా డంట—చేతగాని దద్దమ్మ!

తాత మాత్రం తక్కువ తిన్నాడా?—

తనకు సదువుకునే ఈడొచ్చాక ‘ఆడికి ఉరుదూ చెప్పిస్తే నే చస్తానని’ మోడికేసిండు. ‘ఉరుదూ అంటే ఏంది తాతా! అంటే, ‘అదేరా, మీ అయ్యా, అమ్మ మాట్లాడే బాస’ అన్నాడు.

ఆ బాసలో తనకి ‘మా—బాబా’ అని రెండు మాట లొచ్చినందుకే కసురుకుంటాడు తాత. “నువ్వాళ్ళు మాట్లాడే మాటలు యినిపించుకోకు చిన్నా” అని బుద్ధులు చెప్పి తనకా బాస రాకుండా నేశాడు. ఇదీ అయ్యకు పడలేదు.

అస లిదనేందిలే?— తనంటే అయ్యకు కసి. తనను తెలుగు బళ్లో ఏసినప్పుడూ పెద్ద బాగోతం చేసిండు— అయ్యా, ఆడి ముఠా.

అయితే ఏం? — తాత తన పాతం గెల్చాడు. లేక పోతే తనిప్పుడెట్టా “రెండు” సదువుతూ ఉంటాడు. ఆరి దీని యబ్బ! మళ్ళీ సదువు అనే వచ్చిందే. సదువు అన గొలుదురా “చదువు” అనాలని ఆ సత్తి మేష్టారు చెప్పారుగా. ఆయనకు “డు” రాదు. పాపం. డు ఎక్కడొచ్చినా “ళు” అంటూ వుంటారు. బలే మేష్టార్లే!

సణుగుడు తాత్కాలికంగా సద్దుమణిగి సన్నని చిరు దరహాసరేఖ విరిసింది — గోవిందు అధర పల్లవంమీద. తెల క్రింద పెట్టుకున్న కుడిచేయి తిమ్మిరెక్కేంది. నెమ్మదిగా తీసి బాగా విదిలించాడు. ఎదురు మంచంమీద గురక పెడుతూ ఉన్న తండ్రివైపు చూచాడు.

“చూడు ఎంత లావు చేతులో — తుమ్మ మొద్దు లాగా. పేణం పోయేటట్టు కొట్టాడు.” గోవిందు ముఖం కోసంతో కందగడ్డలా అయింది. చేత్తో వీపు నిమిరు కున్నాడు. ఈత బెత్తపు వాతలు చేతికి తగిలేయి. ఏడుపు ముంచుకొచ్చింది. పెదవులు కంపించి కళ్ళ నీళ్ళు తిరిగినై.

“పాడు మనిసి. ఆయేల అమ్మనీ యిట్టాగే. ఛా... ఛా... ఇట్టాగా? — ఇంతకంటే జాస్తిగానే చితకబాడిచిండు. అమ్మ తప్పేం ఉంది. తాగొచ్చి చావ బాదాను గాని, అస లీడిబుద్దే ఇంత —” అసహ్యంతో చూపులు మరల్చుకున్నాడు.

బయట వీస్తున్న యీదరగాలి తన శాఖను గుడిసె లోకి పంపింది. చలికి అల్లాడిపోయేడు, గోవిందు. జారి

పోయిన పొట్టి లాగూ, పైకి పోయిన చొక్కా సరిచేసు
కున్నాడు. కాళ్ళు రెండూ ముడుచుకుని, చేతులు పొట్టలో
పెట్టుకున్నాడు. వీపు వెనక్కు జరిగి తాతకు కొట్టుకుంది.

“ఏందిరా” అంటూ కదిలేడు ముసలితాత.

“ఏంలేదు తాతా. చలిగా ఉంది.” అని కళ్ళు
మూసుకున్నాడు గోవిందు.

పై గుడ్డను నిండుగా కప్పి, గోవిందును కౌగిలించు
కున్నాడు తాత.

పులకింపజేసే స్వర్ణ!

అనూహ్యమైన ప్రేమాలింగనం!

“ఈడి చేతు లిరగ. గొడ్డును బాదినట్టు బాదినాడే.
నాతలు తేలాయి. ఈడి కోపం నాశనం కానూ. నేనుంటే
నరికేవాణ్ణి నాయాల్ని” అని గోవిందు వీపును ఆప్యాయంగా
నిమిరి మీద చెయ్యి వేసేడు తాత.

తాత సానుభూతి మాటలు గోవిందు హృదయానికి
అమృతపు జల్లులై కరగించినై. అతని కను కొలకుల్లో నిలి
చిన బాష్ప బిందువులు కొల్ల కొల్లలుగా పెల్లుబికినై—
స్నిగ్ధ కపోలాల మీదగా జారి పారినై.

సెకన్లు పెరిగి నిమిషా లైనాయి.

ఆ కన్నీటిధారలు చారలు కట్టినై—అతని చెక్కిళ్ళ
నునుపుకు మాలిన్యాన్ని పులుముతూ.

ఆతని మానస సాగరంలోని తీవ్ర ఘోష తిరిగి
విజృంభించింది.

“తాత అన్నట్టు నిజంగానే గొడుగు కొట్టినట్టు కొట్టిండు. తనెంత సెపున్నా యినుకుంటేగా. “నాకేం తెలవదు బాబా” అని బ్రతిమాలుకున్నా వదలేదు. ఆఖరికి భయంతో లగ్న తినా ఎంటబడి కొట్టిండు—మద్దెలో వచ్చి నందుకు అమ్మకూ తగిలినై. పాపం! అమ్మకు నొప్పిగా లేదేమో? నిద్రపోతోంది.”

“లేకపోతే.....

అలవాటై ఉంటుంది! - అంతే.”

“అసలీ రబసంతకూ నాయాలు ఆ ఖాన్ గాడు కదూ కారణం. ఆడి పని రేపు చెప్తారే” గోవిందు పెదవులు బిగిపడినై.

“వాసుకోసం ఆ దొరగారింటికి పోదాం. తోడు రారా” అని బ్రతిమాలితే వెళ్లాడు గానీ లేకపోతే తనకేం పని. వచ్చిన ఎదవ సరిగా తిరిగిరాక, ఎదవపని చేశాడు దొంగనాయాలు!

ఈడు తియ్యమంటే ఆళ్ళిట్లో బల్లమీది గడియారం ఏమైపోయి. పెద్దయ్యగారు అప్పుడే ఆసుంచి లోపలి కెళ్ళారంట. ఆ ఎంటనే తామే గదా ఆడకి పోయింది. ఆడే తీసుంటాడు, ఖాన్ గాడి దసలు దొంగబుడే. బల్లో ఎన్నెన్ని నూక్కుపోతుంటాడో తనకు తెలీకుంటేగా. కంటిరిగాడు.

“ఆడే తీసుంటాడు మొర్రో, నాకు తెలవదని ఎంత మొత్తుకున్నా యినుకుంటేగా— అయ్య” “కాదు. నువ్వే

తీసుగటావ్, ఏడ పెట్టావో చెప్ప”మని గెండు ఈత బెత్తాలు యిరగొట్టాడు.

అంతే. ఏం తెలీనోడికే ఈ కాలంలో తన్నులు. ఛా ఈశ్వకసలు ఖాన్కిమల్లే దొంగలే కావాలె. నాదే తప్పు ”

తాత చేతిని పక్కకు తీసేడు గోవిందు. కదలకుండా పడుకున్నాడు ముసలాయన. గోవిందు పరీక్షగా తాత మొహంలోకి చూసేడు. ఆయన అన్నమాటలు అతని చెవుల్లో మార్పొగ్గినై—“ఈడి కోపం నాశనంకానూ ?”

గోవిందు తండ్రివైపు కోపంగా చూశాడు. “అయ్య కోపానికి అంతులేదు. ఏ యిసయానికైనా అట్టాగే చంపు తాడు, మనుసుల్ని. ఇదివరకోసారి చిన్నోడు ‘మరీ ఇది’గా ఏడుస్తుంటేనూ అంతే. ఆణ్ణి నాలుగు బాది, తొడ పిసి కిండు. గిలగిల్లాడిపోయేడు వాడు. ఆనక తెలిసింది, ఆడికి కందిరీగ పీకిందని. పాడు అయ్య! ఇప్పుడు తననూ అంతే. చెయ్యని తప్పుకు ఎన్ని కొట్టిండ్లో.” గోవిందుకు ఉక్రోశం పొంగింది.

కళ్ళు చేరెడు చేసుకుని చూడసాగేడు. తండ్రివైపు. అతని మనస్సులో ఎన్నెన్నో ఊహలు కలగా పులగంగా అల్లుకో సాగేయి.

లేచి కూర్చున్నాడు.

“నేనుంటే నరికేవాణ్ణి నాయాల్ని”- తాత పలుకులు చెవుల్లో గింగురుమన్నాయి.

అతని హృదయంలో రగులుతున్న పగ రాజుకుని పావకజ్వాలలై జ్వలించింది.

“నేనుంటే నరికేవాణ్ణి నాయాల్ని—”

“...నరికేవాణ్ణి నాయాల్ని”

“... .. నాయాల్ని”—

గోవిందు పళ్ళు పటపట కొరికాడు. గుప్పిట బిగించి లేచాడు. అతని కోపాగ్నికి సాయంగా ధుంఝామారుతం వీచింది.

ప్రశాంత నిశి—అశాంత మనస్కుడు.

లోకం నిద్రాదేవి ఒడిలో విశ్రాంతి పొందుతున్నది—
లోకం, కోపం అతనిలో తారస్థాయి నందుకున్నవి.

తడబడుతున్న అడుగులతో, అల్లలాడుతున్న మనస్సుతో గుడిసె మూలకు వెళ్లాడు.

మృత్యువు ముడుచుకు కూర్చున్నదా మూల !

బలవంతంగా యీవలకు లాగేడు ! భారంగా అతని కట్టెదుట నిలబడింది—పొట్టేళ్ళను కొట్టే పొట్టి కత్తి !

శక్తిని కూడదీసుకుని రెండు చేతులతో ఎత్తి పట్టుకున్నాడు. మానవత్వంలోని పశుత్వానికి ప్రేరేపణ కలిగింది. విజృంభించి మానవు నొక త్రోపు తోసింది.

గోవిందు తండ్రి మంచం ముందు కొచ్చేడు. కోపాదుణిత నేత్రాలతో తండ్రిని చూసేడు. కథలలోని రాక్షసరూపం కళ్ళముందు నర్తించింది, గోవిందుకు.

పెదవులు బిగబెట్టి కత్తి నెత్తాడు.

దూరంగా వూర కుక్క గీపెట్టి శోకించింది.

ఫర్లాంగు దూరంలోని రోడ్డుమీద పోతున్న లారీ హారన్ ధ్వని చెవుల్లో గింగురుమన్నది.

ప్రక్కనున్న పక్కమీది తాత ప్రక్కకు తిరిగిగేడు

దీపపు గుడ్డి వెలుగులో చచ్చిన బల్లి పిల్లను చీనులు లాక్కుపోతూ, గోవిందు కాలును కుట్టిస్తే.

తల్లి ఒడిలో పడుకున్న పసివాడు కెవ్వు మన్నాడు. తల్లి యీ వైపుకి తిరిగి పిల్లడ్ని జోకొట్టసాగింది.

గోవిందు శరీరం చిరుగాలికి వూగే తీగలా ఐంది. అటు యిటు తూలిపోయేడు. చేతిలో కత్తి క్రిందపడి మట్టిలో ముద్దలా కూరుకుపోయింది.

నిలకడ తప్పిన గోవిందు నిట్టాడి తాటి బొండుకు కొట్టుకున్నాడు. మొహం గీరుకుపోయింది. 'మా' అంటూ మూలిగి క్రింద పడ్డాడు.

కళ్లు తెరచి చూసేసరికి—

తలమీది బొప్పిని అరచేతితో నిమురుతున్న "అయ్య" వడిలో పడుకుని ఉన్నాడు—గోవిందు.

గంప క్రింది పిల్లకోడి తల్లి రెక్క క్రింద ముడుచు కుంది.

అభాగ్యుని అంతిమయాత్ర
అభాగ్యుని అంతిమయాత్ర
అభాగ్యుని అంతిమయాత్ర

అభాగ్యుని అంతిమయాత్ర

చివరి బస్సుకూడా తప్పిపోవటంతో తన మరదల
ష్టాన్ని నిందించుకోక తప్పలేదు—రామకృష్ణకు.

బయలుదేరిన వేళావిశేషం ఈ విధంగా బెడిసి
కొట్టడం మనసుకు కష్టంగా తోచినా, చేసేదేమీ లేక వెను
దిరిగి నడవటం మొదలెట్టాడు. అతనికి వెంటనే ఎదురైన
సమస్య “ఎక్కడికి వెళ్ళటం”; రేపు వుదయం ఏడింటి వరకూ
ఎలా గడపటం?” అనేది.

తనకు తెనాలి కొత్త కాకపోయినా, వెళ్ళే అతిథి
పూజలుచేసి ఆదరించే మిత్రులెంతోమంది వున్నా స్వత
హాగా ఒకరింటికి వెళ్ళే తత్వం కాదు తనది, అదీగాక ఆ
సమయంలో ఎవరో వొకరింటికి వెళ్ళి వాళ్ళని యిబ్బంది
పెట్టటం ఎందుకులే అనుకుని ఏదోవిధంగా ఆ రాత్రి గడచా
లని నిశ్చయించుకున్నాడు.

ఏమన్నర గంటలైంది.

“నురో రెండు గంటలు గడిపితే ఏదైనా సినిమా చూడవచ్చు. సినిమా అయ్యేసరికి ఏరెండో అవుతుంది. అప్పుడే మారిసుపేట సత్రంలోనో, రైల్వే స్టేషనులోనో కన్ను మూసుకుంటే ఎంతలో తెల్లవారుతుందిలే” అనిపించింది. “ప్రొద్దుటే అయినా మొదటిబస్సు తప్పిపోకుండా జాగ్రత్త పడాలి, లేకుంటే పెందలకడ యిల్లుచేరే యోగం వుండదు” అని తన్నుతాను హెచ్చరించు కున్నాడు అంతలోనే.

ఇలా ఆలోచించుకుంటూ వంతెన మీదకు చేరాడు రామకృష్ణ. అక్కడనుండి మెయిన్ బజారుకు వెళ్ళే రోడ్డొకటి కొత్తవంతెనమీదుగా రామలింగేశ్వరపేట పోయే రోడ్డొకటి వున్నై. ఎటు వెళ్ళటమా అని మనసులో మధనపడుతున్న రామకృష్ణకు ఎదురుగా సినిమా పోస్టరు కనిపించింది. “స్వరాజ్య టాకీస్ లో ఫలానా సినిమా” ఆ సినిమా బాగున్నదని వుదయం తను ప్రయాణం చేసిన బస్సులో ఎవరో చెప్పినట్టు తాను విన్నాడు. ఆ బాగేమిటో చూడాలనే కుతూహలం మనసును ఆవరించగా కొత్త వంతెన వైపు నడక సాగించాడు రామకృష్ణ

ఒకవైపు కృష్ణానది నీటిని పంటచేలకు కొనిపోయే పంటకాల్వ, మరోవైపు సరుకుల రవాణా సౌకర్యాలకు పడవలు నడిచే “పడవల” కాల్వ. మధ్య రోడ్డు. ఆ రోడ్డులో ఫర్లాంగు దూరంలో రెండు వంతెనలు - పాత వంతెన, కొత్తవంతెన. రోడ్డు పొడుగునా మెక్యురీ లెట్టు

ఇంతవరకు పల్లెపట్టులను, అక్కడి ప్రకృతి సోయ
గాన్ని వర్ణించి వ్రాయటమే అలవాటు చేసుకున్న రామ
కృష్ణకు పట్టణాల్లోని మానవ నిర్మితమైన కృత్రిమ వాతా
వరణంలోకూడా అందం లేకపోలే దనిపించింది.

రామకృష్ణ కవి కాకపోయినా అంతో ఇంతో రచనా
వ్యాసంగాన్ని అలవర్చుకున్నవాడు. చాలామంది రచయితల
హృదయాలవలె అతనిహృదయంకూడా నవసేతం. ఏమాత్రం
వేడి సోకినా కరిగే గుణంకలది. అంతేగాక రచయిత
హృదయం—నే నేమీ పట్టించుకునే అవసరంలేదని కళ్లు
మూసుకుని ముందుకు సాగలేదు. పరిసరాలను పరికిస్తుంది.
అందాన్ని, ఆనందాన్నీ చూసి సంతోషిస్తూ సాగిపోతుంది.
దైన్యాన్ని, దుఃఖాన్నీ చూచి జాలిని ప్రకటిస్తూ కుంటి
నడకలు నడుస్తుంది.

రామకృష్ణ ప్రక్కనున్న కాల్యాలలో ప్రతిబింబిస్తున్న
విద్యుద్దీపాలను, ఆకాశాన్ని ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యంగా పాలి
స్తున్న చంద్రుణ్ణి, అక్కడక్కడ మినుకు మినుకుమనే
తారకల్ని చూస్తూ నడుస్తున్నాడే కాని, అతని హృదయం
మాత్రం కాలువగట్టున నివసించే కొందరు దీనుల దుర
దృష్టాన్ని గురించి ఆలోచిస్తూనే వుంది.

పం తెన మీదనుంచి దూకుడుగా దిగివస్తున్న సైకిల్
రిక్షా మోతతో వులిక్కిపడి ఈ లోకంలో పడ్డాడు రామ
కృష్ణ.

అతని చూపులు అక్కడే వున్న వొక దృశ్యంమీద

నిలిచినై. పది పదిహేనుమంది ప్రోగయి ఏదో వింతగా చూస్తున్నారు. రెండు ఆడ గొంతుకలు హృదయ విదారకంగా ఏడ్పును ప్రసారంచేస్తున్నై. ఒక మగ వ్యక్తి చేయి చాచి అక్కడ చేరినవాళ్ళను, దారినపోయే వాళ్ళను ఏదో యాచిస్తున్నాడు. చూడటానికి దృఢంగానే వున్నాడతను.

‘ఏదైనా పనీపాట చేసుకుని పొట్ట పోసుకోక యీ అడుక్కుతినటం ఎందుకో. ఛీ. ఛీ. దేశంలో సోమరితనం యింతగా ప్రబలిపోతోందేం. కాకపోతే ఏమిటది? అవిటి వాళ్ళూ అడుక్కు తినటమే; కాయకష్టం చేసుకొనేందుకు జవసత్వాలున్న ఇతనిలాంటివాళ్ళూ అడుక్కోవటమేనా’ అనుకున్నాడేగాని అక్కడికివెళ్ళి అసలు సంగతి తెలుసుకోవాలనే కుతూహలాన్ని, అవసరమైతే సహాయం చేద్దామనే ఉదారతను అణచుకోలేక పోయాడు రామకృష్ణ.

వంతెనకు దగ్గరగా కాలువ గట్టుపైన వొక వ్యక్తి పడుకుని వున్నాడు. అతనికి ఆపాదమస్తకం తెల్లటి గుడ్డ కప్పబడివుంది. ఆ వ్యక్తి చనిపోయివుంటాడని, అందుకే ఆడవాళ్ళిద్దరు విలపిస్తున్నారని తెలుసుకోవటానికి ఎంతోసేపు పట్టలేదు రామకృష్ణకు. అంతటితో సంతృప్తిపడక పక్కనున్న తోటి ప్రేక్షకులను వివరా లడిగాడు రామకృష్ణ. ఆ చనిపోయిన వ్యక్తి ఒక రిక్తావాలా అని, ఏడ్చే ఆ ఆడం గులలో ఒకరు తల్లి అని, మరొకరు భార్య అని తెలుస్తంభాని కానుకుని కూర్చున్న ఆ రేళ్ళ పిల్లవాడు, అతని చేతిలో వున్న మరో పసికందు అతని పిల్లలనీ తెలిసింది.

సహజంగా ఈ రిక్తావాలాలకు మరో ఆధరవు
వుండదు. ఎంత సంసారమైనా వాళ్ళ రెక్కల బలం
మీద ఆధార పడవలసిందే. కాకపోతే ఆడవాళ్ళు చెండు
మూడు కుటుంబాలకు పనిపాటలు చేసిపెడుతూనో, లేక
బడి పిల్లలకు క్యారియర్లు మోసిపెట్టూనో, తమ కొచ్చే
ఆదాయాన్ని సంసారానికి వెచ్చిస్తూ వుంటారు — వేడి
నీళ్ళకు చన్నీళ్ళుతోడుగా. కాని, యీ మరణించిన వ్యక్తి
భార్య ఒక కాలులేని అవిటిది. తల్లి జరాభారంచేత జవ
సత్వాలుడిగిన అభాగిని. అలాంటి కుటుంబ పోషకుడు
మరణిస్తే—

ఆ స్థితి ఎంత హృదయవిదారక మైనదో కళ్ళారా
చూశాడు రామకృష్ణ. “ఆ కుటుంబానికి ముందుముం
దెలా గడుస్తుంది? ఆ పసికూనలు ఎలా బ్రతికి బట్ట కట్టారో
కదా?” అని బాధగా మూలిగాడు రామకృష్ణ ‘లోని’
మనిషి.

“ఎట్లాగైనా ఈ కబ్బె కడతేర్పాలిగదా బాబూ...
తోచింది ధర్మంచెయ్యండి బాబూ!” యాచిస్తున్న నడి
వయస్కుడు డబ్బా నొకదాన్ని... చేత పుచ్చుకుని గలగల
లాడిస్తూ జనంచుట్టూ తిరుగుతున్నాడు. ఎవరికి తోచినదాన్ని
వాళ్ళా డబ్బాలో పడేస్తున్నారు.

“చచ్చినవాణ్ణి తగలేయటానికి కూడా గతి లేని
దరిద్రం” — ఎవరో అన్నారు ఏహ్యంగా.

“అంతేబాబూ. ఏం చేస్తాం చెప్పండి. రిక్తా యజమాని రిక్తాను పెద్దలో పెట్టించుకుని నేనేం చేయలేను పొమ్మన్నాడు” బాధగా చెప్పాడు ఆ యాచించే వ్యక్తి.

ఆదుకొనే సత్తా వున్నా, ఆదుకుందామనే సద్బుద్ధి లేనివాళ్ళు కొందరైతే, ఆ సద్బుద్ధివున్నా శక్తి లేని వ్యక్తులు కొందరుంటారు. ఈ రెండవకోవకు చెందినవాళ్ళలో ఒకడైన తోటి రిక్తావాలా మిత్రుని శవాన్ని ఆ రోడ్డుపేనేవుంచి, ఆ శవదహనానికి కావలసిన ఖర్చులకు ధర్మబుద్ధి పరాయణుల్ని విత్తరూప సహాయానికి యాచిస్తున్నాడన్నమాట.

రామకృష్ణ గట్టిగా నిట్టూర్చాడు. ఇంత గట్టిగా నిట్టూర్చిన ఈ వ్యక్తి గొప్పగానే ధర్మం చేయవచ్చుననే ఆశతో గాబోలు ఆ యాచించే వ్యక్తి రామకృష్ణముందుకు వచ్చి డబ్బా గలగల లాడించాడు.

రామకృష్ణ హృదయం కలత చెందింది.

“ఇంతమంది వ్యక్తులు యీ దారిన వెళ్తూ ఒక్కరై నా అయ్యో పాపమని తగినంతగా ధర్మం చేయలేకపోగూరే. అతిథి అభ్యాగతుల ఆదరణకు పేరుమోసిన భారతదేశంలో; శాంతి, సత్యా హింసల పునాదులతో బ్రహ్మాండమైన గౌరవ సౌధాలను నిర్మించుకుంటున్న భారత సమాజంలో; మనమంతా ఒక్కటి, బీదా - గొప్ప అనే భేదంలేదని చాటు వ్యక్తులెవ్వరూ యీ అభాగ్యుని అంతిమ యాత్రకు తగిన సౌకర్యాలను, సహాయాన్ని చేకూర్చలేక పోయా రే” అని రామకృష్ణ అంతరాత్మ ఘోషించింది. ఇలాంటి నిర్భా

గ్యుల్ని ఆదుకోని సంఘపు నాగరికతాభివృద్ధిని మనసులోనే నిదించాడు, ఆవేశం వుప్పొంగిపోగా.

కాని, అతని చేయిమాత్రం జేబులోకి వెళ్ళలేదు ! అలాగని నిరాదరణతో అతను అక్కడినుండి కదలిపోనూ లేదు. అలాగే నిలబడి చూస్తూ వుండిపోయాడు. ఆ యాచించే వ్యక్తి యితని వాలకాన్ని చూచి అక్కడినుంచి తప్పుకున్నాడు.

ఒక అరగంట గడిచింది.

గుమిగూడిన వారిలో కొంతమంది జారుకున్నారు. ఆడంగుల గొంతులు మూగబోయినవి కాబోలు, అప్పు డప్పుడు మాత్రం ఎవరైనా దారిన వస్తూ పోతుంటే మూలుగుతున్నాయి. స్తంభానికి ఆనుకుని కూర్చున్న ఆరేళ్ళ కుర్రవాడి వొడిలోని పసికందు ఎప్పుడో నిద్ర పోయింది. ఆ కుర్రవాడుకూడా ఆకాశంవేపు చూస్తూ “చల్లనిరాజా వో చందమామ” అంటూ కూనిరాగం తీస్తున్నాడు.

రామకృష్ణుడు నవ్వాచ్చింది, జాలీ వేసింది.

పాపం ! తమకు “నాన్న” అంటూ యిక లేడని, తను భవిష్యత్తు బాధల మయమని తెలుసుకోలేని ఆ పసి హృదయాల అమాయకతకు జాలీవేసింది. “చీకు - చింత, మంచి - చెడు, చావు - బ్రతుకు అంటే ఏమిటో అర్థం కాని వయస్సు వాళ్ళది” అనుకున్నాడు రామకృష్ణ.

ఏడుపు మానిన ఆ ఆడవాళ్ళు ఏదో మాట్లాడు గుంటున్నారని గ్రహించిన రామకృష్ణ ఆలోచించటంమాని,

వారి మాటల్ని వినాలని ప్రయత్నించాడు. వినపడటమైతే వినపడింది గాని ఆ మాటలు అర్థంకాలే దతనికి. : ఆ భాష వేరు. తనకు ఇంగ్లీషు, తెలుగు, అరవం, హిందీ తెలుసు గాని, వాళ్ళు మాటాడేది యీ నాలుగు భాషలో ఏ భాషా కాదు.

ఆ స్త్రీల మాటల్ని విన్న మగవ్యక్తి యాచించటానికి మరెవ్వరూ కనుపించక ఆడంగులవద్ద జేరి డబ్బాలో వున్న చిల్లర డబ్బుల్ని తీసి వొక గుడ్డమీద పోసి లెక్క పెట్టడం మొదలెట్టాడు. “వచ్చిన డబ్బులు చాలు. ఇక జరగ వలసిన పని చూడు” అని వాళ్ళని వుంటారని వ్రాహించాడు రామకృష్ణ.

డబ్బులు లెక్కించిన ఆ వ్యక్తి “ఐదు” అన్నాడు తెలుగులోనే. ఆ రేళ్ళ కుర్రవాడు ఆత్రంగా వచ్చాడు చిల్లర పోసిన గుడ్డవద్దకు.

ఆ స్త్రీలు ఐదు అన్నమాట విని నిస్పృహ చెంది నట్లు ఆ గ్రుడ్డి వెలుగులో కనిపెట్టాడు రామకృష్ణ. “జానుమరి. ఐదు రూపాయలు ఏ మూలకు?” అనుకున్నాడు తనలో తాను. “ఇంకెంత కావాలి?” — రామకృష్ణ ఆ వ్యక్తిని అడిగాడు.

ఇంతవరకూ అడిగినా ‘ధర్మం’ చేయకుండా యిప్పుడు ఇంకెంత కావాలని అడిగే యీ వింత వ్యక్తి—రామకృష్ణ—ను ఎగాదిగా చూశాడా వ్యక్తి. కొన్ని క్షణాల వరకూ బదులు చెప్పలేక పోయాడు. చివరకు “మరో పదన్నా

లేకపోతే గడవదు సార్” అన్నాడు ఎంతో దీనంగా, వినయంగా చేతులు కట్టుకు నిలబడి.

రామకృష్ణ ప్యాంటు జేబులోంచి పర్పుటీసి పది రూపాయల నోటును ఆ వ్యక్తి కందించాడు. అయ్యాచితంగా, ఆకస్మికంగా ఇంత డబ్బు ధర్మంగా దొరుకుతుందని అనుకోని ఆ వ్యక్తి, స్త్రీ లిరువురూ గ్రుడ్లప్పగించారు ఆశ్చర్యంతో.

కొంతసేపటికి తేరుకొని యిక ప్రయాణ సన్నాహాలు చేయటం మొదలెట్టారు. పది నిమిషాల్లో నాలుగు కర్రలు సంపాదించి వాటితో వొక పాహనం తయారుచేసి దానిపైన మరణించిన వ్యక్తిని పరుండబెట్టి మోసుకు పోవటానికి ఉద్యుక్తులై నారు.

ఇంతలో ఎవరో వ్యక్తులు వాళ్ళదగ్గర కొచ్చారు. జడదారుల్లా వున్నారు వాళ్ళిద్దరూ. వస్తూనే “అంతా సిద్ధం చేసివచ్చాం. ఇక పోదాం పదండి” అన్నారు ఆ యాచించే వ్యక్తితో. అతను “సరే” అంటూ లేచాడు. కాని, మరణించిన వ్యక్తిని మోసుకు పోవటానికి వాళ్లు ముగ్గురే అయినారు. నాలుగో వ్యక్తి లేడు. అక్కడ రామకృష్ణ కాక నలుగు రైదుగురు వ్యక్తు లున్నారు. అంతా వింతగా చూస్తున్నారు. రామకృష్ణ ముందుకు వచ్చి “నాలుగో ప్రక్కనే నుంటాను రండి” అన్నాడు.

ఆ వ్యక్తులు, స్త్రీలు బిక్క మొహాలు వేశారు. ప్రేక్షకులు గుసగుసలాడారు.

“తప్పు బాబుగారూ, తమరు గొప్పోరు. మీ రిలా అనకూడదు. ఇప్పటికే చాలా ఋణపడ్డాం” మొదటి యాచకుడు యిలాంటి మాటలేవో అంటూ నుండగానే జడదారు లిద్దరూ దగ్గరలోవున్న వొకపాకలోకి వెళ్ళి మరోవ్యక్తిని పిలుచుకొచ్చారు.

ఆడవాళ్ళిద్దరూ కడసారిగా ఏడుపు సాగించారు.

“మీరిక కొంపకు పదండి; మేమూ వస్తాం, పని పూర్తి చేసుకుని” అని ఆడవాళ్ళతో చెప్పి, ఆ నలుగురు వ్యక్తులు శవాన్ని తీసుకొని బయల్దేరారు.

శవాన్ని మోసుకుని కొంతదూరం సాగారు వాళ్ళు. అప్రయత్నంగా రామకృష్ణకాళ్ళు వాళ్ళు వెళ్ళినవేపే నడిచినై. అతనితో మరో నలుగురు కూడా వందగజాలు నడిచి వాళ్ళని సాగనంపి ఒక్క రొక్కరుగా జారుకున్నారు.

జంపని కాలువ వంతెన దగ్గర పడింది. రామకృష్ణ వాళ్ళ వెనుకగా నడుస్తున్నాడు. అతని మనస్సులో అనేక భావాలు ఇట్టే మొలచి మాయమవుతున్నై.

‘పుట్టటం - గిట్టటం రెండూ ఒకే దారపు రెండు కొనలు. ఆ దారపు పొడవు ఎంతో ఎవరికీ తెలియదు. ఎక్కడైనా అంతం కావచ్చు, లేక ఎప్పుడైనా పుటుక్కు మన వచ్చు. అందుకని పుట్టుకను, గిట్టుటను ఒకే చిత్త ప్రవృత్తితో చూడగలిగిన వాడే నిజమైన వేదాంతి. శిశువు జీవితంలో ఎన్నో కష్టాల్ని ఎదుర్కొనాలనే సత్యాన్ని విస్మరించి, శిశువు పుట్టగానే పుష్పింగిపోయి, భవబంధాలను త్రొచుకుని, మరణ మనే పేరుతో యహలోక విముక్తుడౌతున్న

అదృష్ట జీవిని చూచి ఏడవటం సామాన్య మానవలక్షణం—
అంటారు విజ్ఞులు.

శవాన్ని దింపి తన రాకను ఆశ్చర్యంతో చూస్తున్న
ఆ నలుగురి వ్యక్తుల్ని చూచి రామకృష్ణ తన ఆలోచనలకు
స్వస్తి చెప్పాడు.

“ఎందుకు ఆగారు?” అని ప్రశ్నించాడు.

కొద్ది నిమిషాలు జవాబుకై తడుముకొని “దింపుడు
కళ్ళాంతా బాబూ” అన్నాడు ఒక జడదారి.

‘అవును మరి. మనిషి మరణించినా ఆశ చావదు.
మరికొన్ని తుణాలలో బూడిదగానో, మట్టిగానో మారిపో
బోతున్న మృత శరీరం సజీవమై లేచివస్తుందనే ఆశ ! ఈ
ఆశ మానవుడిని ఎంతటి పిచ్చివాణ్ణిగా చేస్తున్నది’ అను
కున్నాడు రామకృష్ణ.

రామకృష్ణ కిప్పుడు స్మశాన వేదాంతం బాగా తల
కెక్కింది.

ఆ నలుగురూ మళ్ళీ తమ పనిని కొనసాగించబోతూ
అన్నారు. “బాబూ — తమరికే వుండండి. ముందంతా
గుట్టలు, తుప్పలూ, ముళ్ళూ. పురుగు, పుత్రా వుంటాయి.
చీకటి గాఢాంధకారం పైగా.”

రామకృష్ణ ఒకసారి ముందుకు చూచి ‘నిజమే’
అనుకుని ఆగిపోయాడు. వారు నలుగురూ శవాన్ని మోసు
కుంటూ సాగిపోయారు వంతెన దాటి.

వెనుదిరగ బోతున్న రామకృష్ణకు మళ్ళీ ఏదో అను
మానం కలిగింది. “సాపం. నీళ్ళు నలుగురే వెళ్ళుతున్నారు.

మరొకరి సహాయం ఏమైనా కావలసి వస్తుందేమో. ఈ గుట్టలోను, తుప్పల్లోను, పురుగూ పుట్రా పున్నా కొంచెం వోర్చుకుంటే వారికి అవసరమైతే సహాయం చేయవచ్చు. చచ్చి స్వర్గానికి వెళ్తున్న ఆ జీవి ఎంతో శాంతి పొందుతాడు”

ఈ ఆలోచనే రామకృష్ణను ముందు సాగిపోయే వాళ్ళకి కనపడకుండా వారి ననుసరించేలా చేసింది. ‘వాగు చూస్తే తను కష్టపడటం సహించలేక వాళ్ళు తనను వెనక్కు వెళ్ళిపోమ్మనవచ్చు, అప్పుడు తను సందిగ్ధావస్థలో పడాలి. అనే సందేహమే కాక, ఆ మృత శరీరాన్ని దహనంచేస్తారో, భూస్థాపితం చేస్తారో కూడా చూచి పోదామనే కుతూహలం కలిగిందతనికి.

రామకృష్ణకు, ముందుకు సాగిపోయిన వారికి అర ఫర్లాంగుదూర మేర్పడింది. కదుల్తున్న ఆకారాలుగా మాత్రమే ఆ వ్యక్తులు గోచరిస్తున్నారతనికి.

చుట్టు ప్రక్కల కీచురాళ్ళ సంగీత స్వరాలు. వుండి ఉండి ఏదో పిట్ట ఏడుస్తున్నట్టు అరుస్తున్నది.

కొంతదూరం వెళ్ళిన తర్వాత ఆ నలుగురూ తాము మోస్తున్న శవాన్ని దింపారు. రామకృష్ణ ఒక చెట్టును చాటు చేసికొని చూస్తున్నాడు. వాళ్ళేం చేస్తున్నదీ సరిగా కను పించక పోవటంతో మరికొంచెం ముందుకు వెళ్దామని కదల బోతుండగా, వాళ్ళు తనవేపే నడిచి రావటం గమనించాడు రామకృష్ణ.

కాని— — కాని— — !

రామకృష్ణ గట్టిగా కళ్లు నులుముకుని మళ్ళీ చూశాడు. సందేహం లేదు.

ఆ వచ్చే వ్యక్తులు ఐదుగురు !—

నడిచి తనవైపే వస్తున్నారు. రామకృష్ణ గిచ్చి చూసుకున్నాడు అది కలేమోనని. నొప్పి పుట్టింది.

‘తమలోని ఒక వ్యక్తిని చనిపోయినట్లుగా నటించ జేసి డబ్బుకోసం ఆడిన నాటక మన్నమాట!

“ఇంపోజ్టర్స్, బ్రూట్స్” కసిగా గొణుక్కున్నాడు రామకృష్ణ.

దగరగా వచ్చారు వాళ్ళు. వారిని నిలవేసి “ఏమిటీ నాటకం ?” అని ఏదో అడగబోయాడు రామకృష్ణ. కాని అంతలోనే ఒకవ్యక్తి కెవ్వుమని కేకవేసి అల్లంత దూరాన ఎగిరి పడ్డాడు. మిగతా నలుగురూ అదిరిపడి, బిత్తరపోయి తమ భాషలో ఏదో అంటూ క్రింద పడిన వ్యక్తి చుట్టూ చేరారు.

పూర్వపు యాచకుడు అగ్గిపుల్ల వెలిగించాడు. ఆ వెలుగులో రామకృష్ణ చుట్టూచేరిన ఆ నలుగురినీ గుర్తు పట్టాడు. వాళ్ళు శవ వాహకులు. క్రింద పడిన వ్యక్తి మరణించినట్లు నటించిన వ్యక్తి అయివుండాలి.

ఆ వ్యక్తులకూ తనకూ మధ్యగా ఏదో జరజరా ప్రాకి నట్లు ముందుకు చూశాడు రామకృష్ణ. ఆ నలుగురు వ్యక్తులూ ఒక్కసారిగా “అమ్మో పాము” అంటూ ప్రక్కకు తొలగారు గాభరాగా.

మరో అగ్గిపుల్ల గీచారు ఎవరో. ఆ గ్రుడ్డి వెలుగులో
తను మూడు నిలబడివున్న రామకృష్ణను చూచి ఆ
నలుగురూ నిలువునా నీరు కారిపోయారు.

మర్నాడు—

ఉదయం ఏడుగంటలకు బస్సుకోసం ఆదరాబాదరా
పరుగెత్తుతున్న రామకృష్ణ కొత్త వంతెన క్రిందుగా, కాలువ
ప్రక్క-గా శవాన్ని పరుండబెట్టి దారిన వచ్చే పోయే వాళ్ళని
యూచిస్తున్న వ్యక్తిని, హృదయ విదారకంగా విలపిస్తున్న
ఇద్దరు స్త్రీలను చూశాడు. అదే ప్రదేశంలో రాత్రి చూచిన
దృశ్యానికి, యిప్పుడు కన్పించే దృశ్యానికి తేడా లేదని
ఎవరైనా అంటే అనవచ్చు. కాని, ఎంతో తేడా వుందని
రామకృష్ణ అంతరాత్మ హెచ్చరిస్తున్నది.

ఇప్పు డా ఆ రేళ్ళ కుర్రవాడు, పసికూనకూడా ఏడ్వ
డంలో ప్రస్ఫుటిస్తోంది—రామకృష్ణ కొక్కడికే తెలిసిన తేడా!

చే దు ని జ య

“ఈ వార్త నిజమే నంటావా?”—మనశ్శంక శేఖరం వంక ప్రశ్నార్థకమై నిలిచింది.

“నిజం కానిది అమ్మ ఎందుకు వ్రాస్తుంది?” అమ్మ మీది నమ్మకం మనశ్శంకతో కు స్తీకి సిద్ధమైంది.

చేతిలోని గ్లాస్ పేపర్ వెయిట్ అప్పటికే టేబిల్ మీద కొన్ని ఫర్లాంగుల దూరం ప్రయాణం చేసింది— ప్రేళ్ళను ఇరుసుగా చేసుకుని, అతని మనో సాగరంలో ఉవ్వెత్తున లేచిన కెరటాలు సగంలోనే విరిగి పడుతున్నై. ఇదమితమని వెలియనిసత్యాన్ని అన్వేషించటానికి ముందుకు సాగుతున్నా యాతని చూపులు.

“మిస్టర్ శేఖర్”

“... ..” శేఖరం ఈ లోకంలో లేడు.

“శేఖరం” ఉక్కు ఢక్కను బ్రద్దలు కొట్టినట్లయింది.

శేఖరం అదిరిపడి లేచాడు. ప్రక్కన మొహం కంద గడ్డలా చేసుకుని శివతాండవం చేస్తున్న ఆఫీసరు! కలవర పడి. “సారీ సార్” అన్నాడు తల దించుకుంటూ.

“ఏమిటీ పరధ్యాన్నం? ఇదేమన్నా, ఆఫీసా? అయ్య గారి ఆలోచనా మందిరమా? ప్యూన్ చేత కబురు చేస్తే ఆరుసార్లు ‘ఊ’ అనటమేగాని, కదిలే పనిలేదా? ఆఫీసర్లంటే ఇంత నిర్లక్ష్యమైతే ఉద్యోగాలు వెలగబెట్టే అవకాశమే ఉండదు.... జాగ్రత్త అగ్గి బరాటాలా అతి కోపంతో గడగడా అరిచేశాడు ఆఫీసరుగారు.

బదులు చెప్పలేక పోయాడు శేఖరం.

“మీరు నాతో రండి”

తన దురదృష్టాన్ని లోలోపలే నిందించుకుంటూ ఆయన్ననుసరించేడు శేఖరం.

పావుగంట తర్వాత చేతిలో ఘుమారు రెండు కిలోల బరువుగల ఆఫీసు ప్యాడుతో తన స్టీల్ కోచ్చాడు. అతని గుండెల్లో రాయి పడింది. ఆ పనిని ఆ రోజే పూర్తి చేసి సంతకాలకు పంపాలట—ఆఫీసరు గారింటికి. భయ భయంగా మరోమారు ప్యాడ్ నంక చూసేడు. తన విధి నిర్వహణను సవాలు చేస్తూ టపటప లాడుతున్నాయి ఫైళ్ళలోని కాగితాలు.

శేఖరం మనస్సు మనస్సులో లేదు. అతని ఆలోచనలన్నీ అమ్మ వ్రాసిన జాబుమీద ఉన్నై. టేబుల్ సారుగులాగి ఉత్తరం తీశాడు. మళ్ళీ చదువుకున్నాడు. ఏదవసారి చదువుకున్నా, అందులోవున్న విషయాలు నూరలేదు. ఉత్తరం మడిచి ఏదో నిశ్చయానికి వచ్చిన వాడిలా ఫైళ్ళను తనముందుకు లాక్కుని చూడటం ప్రారంభించాడు.

రెండు గంటలు గడిచినై.

ఆఫీసరుగారు కేటాయించిన పనిని పూర్తి చేసి ప్యాడ్ ను ప్రక్కకు నెట్టాడు, శేఖరం. ఒక పావుతావు కాగితం తీసికొని హడావిడిగా ఏదో వ్రాసి స్టీట్ లోంచి లేచాడు. కాగితాన్నీ, ప్యాడ్ నీ పుచ్చుకుని ఆఫీసరుగారి గదిలోకి ప్రవేశించాడు.

ఆఫీసరుగారు దీర్ఘాలోచనా నిమగ్నులై ఉన్నారు.

“సార్” అని నెమ్మదిగా పిలిచాడు శేఖరం.

ఆఫీసరుగారి చూపులు శేఖరం మీదికి, అక్కడి నుంచి టేబుల్ మీది ప్యాడ్ మీదికి ప్రయాణం చేశాయి.

“ఓ... యూ హావ్ కంప్లీ టెడ్ యిట్!” ఆశ్చర్యా నందాలు తొణికిసలాడే ముఖంతో ప్రశ్నలాంటి మాట పలికాడు.

“యస్ సార్” — శేఖరం సమాధానంలో వినయం, విధేయత.

“గుడ్. సిన్సియారిటీ అంటే యిలా ఉండాలి” తెచ్చి పెట్టుకున్న మెచ్చికోలు కాబోలు ఇది.

ఒక్క క్షణం ఏమీ మాట్లాడక, సందేహంగా తన చేతిలో కాగితాన్ని ఆఫీసరుగారి ముందుంచాడు శేఖరం.

దానిపై తన సురసుర దృక్కుల్ని బరపి, తలెత్తి అదోలా శేఖరంవైపు చూసేరు ఆఫీసరుగారు.

శేఖరం హృదయం వేగంగా కొట్టుకోసాగింది. ఆయనేం మాట్లాడ బోతున్నాడో ననే భయంతో అతని మనస్సు వూగిపోతోంది.

“చూడండి శేఖరం. మీ స్టీటు ఎంత ‘అప్ టూ

డేట్ 'గా ఉన్నా ఆఫీసంతా అల్ల కల్లోలంగా వున్న సంగతి మీకు తెలియందికాదు. పైగా వచ్చేవారం 'ఇన్ స్పెక్ షన్' కూడా ఉంది. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో సెలవుకోరి నన్ను ఇరుకున పెడుతున్నారు." కుర్చీలో వెనక్కువాలి, రెండు చేతులూ కలిపి తనూమాగా త్రిప్పతూ, సాలోచనగా శేఖరాన్ని చూశారు ఆఫీసరుగారు.

శేఖరం నీరు కారేడు. బదులు చెప్పటానికి కూడా, పచ్చి వెలక్కాయ గొంతున పడినట్లయ్యింది. నీళ్ళు నములుతూ, హీనస్వరంతో "చాలా అవసరం సార్" అన్నాడు ప్రాధేయ పూర్వకంగా.

"ఉం"

"పైగా ఉద్యోగంలో చేరిన తర్వాత ఇంతవరకూ సెలవు తీసుకోలేదు నేను" — ఇది తన ప్రత్యేకత.

గదిలో నిశ్శబ్దం తాండవించ సాగింది. కొద్దికాలం గడిచింది.

"పోజిషన్ చూసి పంపుతాను. మీరు వెళ్ళండి" కుర్చీలోనుంచి ముందుకు లేస్తూ అన్నారు ఆఫీసరుగారు.

అర్ధాశతో బయట పడ్డాడు శేఖరం. వచ్చి తన స్టీట్ కూర్చున్నాడు. శరీరమంతా చెమటలు పట్టింది. తన పరిస్థితి తనకే చిరాకుగా ఉంది. ఉత్తరం తీసేడు మళ్ళీ. కత్తిపోటులాంటి కబురును చేరవేసిన ఆ ఉత్తరాన్ని తగలపెట్టాలన్నంత కోపమొచ్చింది దతనికి. అంతలోనే 'అమ్మో వ్రాసిన ఉత్తరం' అని హెచ్చరించింది మనస్సు. అయినా కొంత

మరిగి ఉత్తరాలలో వ్రాయదగిన వార్తలేవో, తగనివేవో తెలియదు. పిడుగులాంటి వార్తల్ని ఉత్తరాల ద్వారా తెలిపి హృదయంలో ఆవేదనాగ్నిని రగుల్కొలుపుతారు.

అరటివూచ పీచులా తీవలు సాగుతున్నా యాతని ఆలోచనలు. పైన గిరగిర తిరుగుతున్నది, సీలింగ్ ఫాన్. శేఖరం మనస్సు యింటి చుట్టూ పరిభ్రమిస్తున్నది. ఎప్పుడెప్పుడు ఇంటికి చేరటమా అని తొందర పెడుతున్న దాతని మనస్సు. అంతలోనే పెద్ద సందేహం ఎదురైంది. 'సెలవు యిస్తారో లేదో,

ఉన్నట్టుండి సీలింగ్ ఫ్యాన్ ఆగిపోయింది. గంట గంటకూ కలెంటు ఆగుతూ ఉండటం ఆ శాఖ పనితనానికి నిదర్శనం.

హడావిడిగా అక్కడికి చేరుకున్న జవాను తన చేతిలో వున్న కాగితాన్ని శేఖరాని కందించాడు.

సంతృప్తిగా ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు శేఖరం—సెలవు మంజూరైంది.

ఒంటిగంట అయిన సూచనగా లంచ్ బెల్ కొట్టారు. లేచి గబ గబా అడుగులు వేస్తూ సాగిపోయాడు.

*

*

*

“నేను నెల్లూరు వెళ్ళొస్తానమ్మా!” తల్లి చెప్పిన విషయాలన్నీ విన్న తర్వాతనే అన్నాడు శేఖరం.

“చూడు శేఖర్, నెల్లూరు వెళ్ళి చేసేదేముంది? బాబాయి రాసిన ఉత్తరాన్ని చూసివిగదా. ఆయన

కాలుకు ఆపరేషన్ చేయించుకుని హాస్పిటల్లో ఉన్నాడు. ఆ ఆసుపత్రిలోనే ఉన్నాడుట ప్రమామయ్యా. వాళ్ళు కూడా. ఇంకా నమ్మలేకపోతే ఎలా? పైగా మీ బాబా యేమన్నా ఆషామాషీ మనిషా ఏమన్నానా, ఏదో రాశాడని సందేహించటానికి” అని ఒక్క క్షణం ఆగి “ఏమో నాకు మాత్రం నిజమేనని పూర్తి నమ్మకం కుదిరింది” అన్నది రాఘవమ్మ కొడుకు ముఖ కవళికల్ని గమనిస్తూ.

శేఖరం మానం వహించాడు.

“అయినా నేను మొదట్నుంచీ చెపుతుంటే చెవిని పెట్టావా? ఉద్యోగం రాగానే ఆ మూడుముళ్ళు వేసెయ్యరా. అంటే నీకేమీ తలకెక్కకపోయె. ఇప్పుడెంతగా బాధపడి ఏం లాభం?”

అయోమయంగా అమ్మవైపు చూశాడు శేఖరం. తప్పు తనదేనని ఆమె అభియోగం. నిజమేననిపించింది.

తనకు ఉద్యోగంవచ్చి రెండేళ్ళయింది. ఉద్యోగంలో చేరిన కొత్తలో అమ్మ తన పెళ్ళిసంగతి తీసుకొచ్చినమాట నిజమే. కాని, తానప్పుడే అంగీకరించలేకపోయాడు. ప్రమోషన్ పరీక్షలు కూడా ఒక్క ఏడాదిలో పూర్తి చేసి, సుఖవంతమైన జీవితంతో సంసారంలో ప్రవేశిద్దామని ఆశించాడు. అందుకనే అమ్మ ఎన్ని సార్లు చెప్పినా వినలేకపోయాడు. ఈ రెండేళ్ళలో పరీక్షలు పూర్తి చేయటం, ప్రమోషన్ రావటం జరిగింది. యాంత్రికమైన ఆఫీసు జీవితానికి, పరీక్షల

చదువుకూ అంటిపెట్టుకుపోయి ఇంటికి కూడా వెళ్ళలేక పోయాడు. అధవా వెళ్దామనే కోరిక కలిగినా, సెలవు మంజూరు కావట మనేది అంతంత మాత్రమనే కటిక సత్యం ఆ కోరికను మొదట్లోనే అంతరింప చేసేది. వివాహ విషయంలో తను చూపిన నిర్లక్ష్యమే ఈ పరిణామాలకు కారణమంటున్నది అమ్మ. తీరా తను పెళ్ళిచేసుకోవాలని తహ తహలాడే తరుణంలో పిడుగులాంటి ఈ వార్త తన ఆశా సాధాల్ని నేలకూల్చింది!

అల్లిబిల్లిగా అల్లుకో జూస్తున్న ఆలోచనా వల్లరుల్ని త్రుంచి “ఏది ఏమైనా ప్రత్యక్షంగా చూస్తేతప్ప నమ్మ లేనమ్మా నే నీ విషయాన్ని” అన్నాడు శేఖరం.

“అవునా నువ్వెలా నమ్మగలవు. ఇదైతే నమ్మ లేనంటున్నావేగానీ, ఆనాడు సరోజ పలికిన ముఖప్రీతి మాటల్ని మాత్రం ప్రత్యక్షం సత్యాలుగా నమ్మి పొంగి పోకుండా ఉండలేక పోయావ్”

తల్లిమాటల్లోని ఎత్తిపొడుపునకు బాధ కలిగింది శేఖరానికి. ఆమాటకొస్తే అమ్మ మాత్రం పొంగిపోలేదా?— ఇప్పుడిలా అంటున్నదే కాని ఆమె మాటల్లో అతని తలపులు గతంలోకి పరుగులు తీశాయి.

*

*

*

దసరా పండక్కి నెల్లూరునుంచి వచ్చింది సరోజ. సరోజ రాకతో తమ యిల్లు కళకళలాడింది. అమ్మకు సరోజంటే వల్లమాలిన అభిమానం, అమితమైన ప్రేమ ఉండేవి.

మా బంధువర్గంలోని ఆడపిల్లలందరికీ సరోజ ఒక్క శే. స్కూలుఫైనల్ వరకూ చదవటం వలన, పదవ యేటనే తల్లిని కోల్పోవటం వలన సరోజంటే ప్రత్యేకమైన ఆప్యాయత, జాలి, సానుభూతి పొంగిపోయేవి, అమ్మ హృదయంలో.

సరోజ ఉనికే పండుగగా మారింది తమకు. ఆరోజు విజయదశమి. నూతన వస్త్రాలు ధరించి అమ్మకు నమస్కరించింది సరోజ.

“గంపెడు బిడ్డల్ని కని, వెయ్యేళ్ళు వర్ధిల్లుకోడలా” అంటూ దీవించింది అమ్మ. ఆమె కండ్లలో తిరిగిన ఆనంద భాషాలు సరోజ తలపై మంగళాక్షతలు చల్లాయి.

ముసిముసిగా నవ్వుకుంటూ మొహం చేతుల్లో దాచుకుంది సరోజ.

“జాగ్రత్త సరూ... .. అంతమంది పిల్లలైతే నేవేగలేను సుమా” — సరోజను ఉడికించాలనే అన్నాడు తను.

ఆమె చెక్కిళ్ళపై పూచిన గులాబీల మురిపాలు, ఆమె పెదవులపై విరిసిన మల్లెల సోయగంతో పోటీపడినై.

ఆ రాత్రి... ..

భోజనంచేసి ఆరుబయట వెన్నెల్లో పడుకుని భవిష్యజీవితాన్ని స్వర్గధామంగా చిత్రించుకుంటూన్నాడు తను. లోపల అమ్మా, సరోజా భోజనాలుచేస్తూ మాట్లాడుకుంటున్నారు.

“మీ భావకీ సంవత్సరంతో చదువైపోయింది. ఎక్కడో ఒకచోట ఉద్యోగం రాకపోతుందా. ఇక మీ

నాన్నదే తొందర. నువ్వు ఎంత కాలమని కాచిపోస్తా వాయనకు. ఆ మూడు ముళ్ళూ పడితే అందరం ఒకే చోట ఉండొచ్చు.... ఏమంటావ్?”

“అమ్మ కప్పుడూ నా పెళ్ళి ఆరాటమే” అనిపించింది తనకు.

“నాదేముం దత్తయ్యా” అన్నది సరోజ—ఆమె మాటల్లో పొందిక, శారవం.

“అది సరే సరూ. నిన్నొక మాటడుగుతాను చెప్తావ్?”

“అడుగ త్తయ్యా”

“బావను గురించి నీ వుద్దేశ మేమిటి సరూ?” అమ్మ ప్రశ్నకు తనే ఆశ్చర్యపోయాడు.

“అదేమి ట త్తయ్యా అలా అడుగుతావు?”

“మరేం లేదు సరూ... మా సంగతి తెలియంది కాదుగా నా భారమే కాకుండా కాపురాలు చేస్తున్న నలు గురి ఆడపిల్లల బాధ్యత వాడిమీద వుంది. వెనకాముందూ చూడబోతే ఏమీ లేదుగా. ఈ ఇంటికి రాబోయే కోడలు తెలుసుకోవాల్సిన విషయాలు కావూ ఇవి?”

“అ త్తయ్యా... కేవలం ఈ ఇంటి కోడలుకావటమే మహద్భాగ్యంగా భావిస్తానుగానీ, ఇలాంటి ఆలోచనలే నాకు కలుగవు” అని ఆవేశంగా అని, “నన్నర్థంచేసుకున్న నీవే ఇలా ప్రశ్నించటం...?” అని అర్థోక్తిలో ఆపేసింది సరోజ. ఆమె స్వరంలో బాధ ధ్వనించింది.

“నీ మనస్సు తెలియక కాదు సరూ. నా శాశ్వత నేను నెరవేర్చుకోవటంకోసం. అంతే; మరేమనుకోకు” అని రెండు క్షణాలాగి “అయితే మీ నాన్నకు చెప్పావా నే నన్న సంగతి? త్వరలో ముహూర్తం చూసి జాబు వ్రాయనుచు” అంది అమ్మ.

సరోజ మౌనం వహించింది.

భోజనాలు పూర్తిచేసిన తర్వాత మంచినీళ్ళు తీసు కుని తన దగ్గర కొచ్చింది సరోజ. లోపల వంటిల్లు సర్దు కుంటున్నది అమ్మ.

సరోజ చేతుల్లో మంచినీళ్ళ చెంబు తీసుకుంటూ, “ఏం సరోజా, మీ యింటి చిలకమ్మ పెళ్ళటగదా” అన్నాడు తను, సరోజ ముఖ కమలంలోని మధువును కళ్ళతోనే గ్రోలుతూ.

“అవును. ఈ ఇంటి గోరింకతో” అన్నది సరోజ, తలను లాలసంగా ప్రక్కకువంచి, చక్రాలాంటి కళ్ళతో చిలి పిగా నవ్వుతూ. ఆమె చూపులు తన గుండెల్లో తూపులై బాధించాయి.

*

*

*

ఆనాటి సరోజ చూపుల్లో గోచరించిన నైర్మల్యం, అమాయకతా, జాలువారిన అనురాగం. తన పట్ల శాశ్వత మౌతాయనుకున్నా డేగానీ, ఇలా జరుగుతుందనికలగన్నాడా తను మాత్రం?

కొడుకు పట్టుదల వహించటంతో మరేమీ అనలేక “నీ యిష్టం” అని వూరుకుంది రాఘవమ్మ.

తల్లికి అంతగా ఇష్టంలేకపోయినా, తన మనస్సాక్షికి విరుద్ధంగా నడవలేక నెల్లూరు బయల్దేరాడు శేఖరం.

శేఖరం వీధిలోకి వెళ్ళేసరికి; ఇంటి వీధివాకిట నిలబడి మరో స్త్రీతో ఏదో మాట్లాడుతున్నది సరోజ. అతను రిక్తా దిగటంచూసి గబగబ లోపలికి వెళ్ళారు వాళ్ళిద్దరూ. రిక్తా దిగి లోపలికి ప్రవేశించాడు శేఖరం. అతని హృదయం బరువెక్కింది. తను చూడబోయే దృశ్యాలను తలచుకుని మనస్సులో ఏదో తెలియని బాధ మొదలైంది.

పనిమనిషి చెంబుతో నీళ్ళు తెచ్చి అక్కడ ఉంచి వెళ్ళింది.

“కాళ్ళు కడుక్కోబావా...”

సరోజ మృదుమధుర స్వరం శేఖరం హృదయంలో గూడుకట్టుకుని దోబూచులాడుతున్న అనుమాన విహంగాల నన్నిటిని పారద్రోలింది ఒక్కసారిగా.

మంత్రముగ్ధుడిలా ఆ పని నెరవేర్చాడు. వెనకకు తిరిగేసరికి ఎదురుగా టీపాయ్మీద కాఫీగ్లాసు.

“కాఫీ తీసుకో” - మర్యాదపూర్వకమైన ఆదరణ.

కాఫీ త్రాగేడు. ఊహ. సమాచారాల పరామర్శలైన తర్వాత నెమ్మదిగా బయటకొచ్చింది సరోజ.

శేఖరం హృదయాన్ని పిండిసినట్లయింది. అతని గుండెల్లో మండుతున్న అగ్నిపర్వతం బ్రద్దలై కళ్ళు తేలిపోతున్నట్లయి - యెదురుగా వచ్చున్న దృశ్యాన్ని లీలగా కను పింపజేసినై. మానసికంగా అర్థంకాని భావ సంఘర్షణ, శారీర

కంగా అర్థమవుతున్న అశక్తత-ఈ రెంటిలో అతను కర్తవ్యతా విమూఢుడైనాడు.

కొద్ది ఊణాలైనాయి.

కళ్ళు నులుముకుని మళ్ళీ చూసేడు శేఖరం. సందేహంలేదు. పూచిన స్థితాగేడులా మంగళమూర్తి సరోజ! చేతిలో దబ్బపండువంటి పిల్ల!

“మా అమ్మాయి బావా. మొన్ననే నెల వెళ్ళింది” మాతృత్వం నిండిన పులకింపుల పలుకులా

శేఖరం అయోమయంగా ఆమెవైపు చూసేడు. తెచ్చిపెట్టుకున్న చిరునవ్వుయినా లేకుండా అతని అవస్థను అర్థంచేసుకుంది సరోజ. పిల్లను ఒళ్లోపెట్టుకుని, తనూ కూర్చుంది.

కొద్ది నిమిషాల నిశ్శబ్దం తర్వాత మొదలెట్టింది.

“ఊణానికి జరిగేది మనకు తెలియదనే సూక్తి ఎంత నిజమో నాకిప్పుడు బాగా అర్థమైంది. నన్నీ స్థితిలో చూసి నువ్వెంతో బాధ పడటం సహజం. కాని ఆ ఊణం అలాంటిది. అవును—కాదు, మంచి—చెడుల మధ్య పూగిసలాడిపోయి ఈ మార్గానికి మళ్ళింది నా మనస్సు. ఇది అందరి దృష్టిలోను చెడు కావచ్చు. నీకు ద్రోహం చేసినట్లు నువ్వు అనుకోవటంలో తప్పులేదు. నిజానికి నేను నీకు ద్రోహమే చేసేను. కాని నే నీ పనికి పూనుకోవటంలో నీ బాధ్యత కూడా కొంత ఉంది.”

శేఖరం తలెత్తి చూసేడు.

“అవును” అని దృఢంగా అన్నది సరోజ, అతని కళ్ళ

లోకి చూస్తూ. శేఖరం ఆమె కళ్ళలోకి నూటిగా చూడలేక తలను ప్రక్కకు తిప్పుకున్నాడు.

ఆమె చెప్పకు పోతున్నది “అమ్మ పోయిన నాటి నుంచీ, నేనంటే ఎంతో అభిమానం, ఆప్యాయతా చూపేరు అత్తయ్యా, నువ్వును. అభం శుభం తెలియని చిన్న వయస్సులోనే నీమీద మమతలు పూచి, మనసు నీ కోసమే ననే భావన కలిగింది నాకు. నీ ఆధారంతో నా జీవితం నందనవన మవుతుందని కలలు కన్నాను. కానిఎన్నాళ్ళు?—

“ఎన్నేళ్ళు నీ కోసం కన్నులు కాయలు కాచేలా ఎదురు చూసేది? ఉత్తరాలమీద ఉత్తరాలు వ్రాసినా, నీ దగ్గరనుంచి సమాధానం రాదు. అత్తయ్య దగ్గరనుంచి ‘ప్రమోషన్ రాగానే అదేప్రయత్నం’ అనేమాట. నీ వంటే నాకు ప్రేమ, అభిమానం, గౌరవం ఉన్నమాట నిజమే. కాని నా పరిస్థితి అడకతైరలోని పోక చెక్కలా అయిపోయింది.

“బావా, ఈ విషయం నీకు తెలిసి ఉండదు. మా నాన్న ఒక స్త్రీతో అక్రమ సంబంధం పెట్టుకున్నాడు. ఇంట్లో ఈడొచ్చిన ఆడపిల్ల ఉందనే విచక్షణయినా లేకుండా నా ఎదుట వారి ప్రవర్తన మితిమీరిందనే చెప్పాలి. అలాంటి సమయాల్లో నాలోని స్త్రీత్వం విజృంభించి నా అంతరాత్మ నన్ను ప్రోత్సహించేది. ‘నీ వయసు, సొగసు ఎందుకిలా నాశనం చేసుకుంటా’ వని. కాని నిన్ను నమ్ముకున్న మనస్సు హెచ్చరించేది. ‘బావకు ద్రోహం చేస్తావా’ అని. ఈ సంఘర్షణలో చివరికి నేను పరాజితనై పోయాను. దానికి

ఆ పరిస్థితుల్లో. నా ఉనికి, నీ ఉదాసీనతలే కారణం. నీహృదయంలో కలిగించిన గాయానికి నన్ను క్షమించు బావా?”

సరోజ కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ పూర్తిచేసింది.

పొడి ఆరిపోయిన నాలుకను తడుపుకుంటూ అడిగేడు శేఖరం. “జరిగిందేదో జరిగిపోయిందనుకో. పోనీ అతనితోనే వివాహం చేసుకోకుండా. ముందుగా ఎందుకు వేశా నీ తప్పటడుగు?”

“మాటకు కట్టుబడి ఉండాలికాని, ఈ సంఘపు కట్టుబాట్లు మన కెందుకనే తత్వం వారిది. నే నెన్ని చెప్పినా వినలేదు” — ఆమె మాటల్లో అసహాయత.

“ఏం చేస్తూఉంటాడు?” యథాలాపంగా ప్రశ్నించాడు.

“నీ కెందు కీ వివరాలన్నీ?” అనిసణిగింది — మనసు.

“ఏమైనా సరోజ శ్రేయోభిలాషిని నేను” — తను. సమాధానం చెప్పుకున్నాడు.

“ముప్పై ఎకరాల పొలం ఉంది. ఏదో వ్యాపారం చేస్తున్నారట. ప్రస్తుతం ఊళ్లో లేరు. నాన్న కూడా ఏదో పనిమీద తిరుపతి పోయాడు.”

మరో కొద్ది సేపు ఉండి “వెళ్ళొస్తా సరోజా” అంటూ లేచాడు. ఒక్కపూటయినా ఉండిపోమ్మని బలవంతం చేసింది సరోజ. “పనిమీద మద్రాసు పోతున్నా” నని అబద్ధమాడి బయలుదేరాడు శేఖరం. తిరుగు ప్రయాణంలో నన్నా రమ్మనమని మరీ మరీ చెప్పింది సరోజ. సరే నని వచ్చేశాడు శేఖరం.

*

*

*

హాస్పిటల్ కుపోయి బాబాయిని చూశాడు శేఖరం. సరోజ పురిటికి ఆ ఆసుపత్రిలోనే ఉన్నదని నురోమారు చెప్పేడు ఆయన. నెల్లూరును వదిలి రైలెక్కిన శేఖరం మన స్సులో ఊహలు ప్రోవులైనాయి. సరోజను గురించిన నిజాన్ని కళ్ళారా చూసిన శేఖరం, తనను గురించి వెల్లడింప బడిన సత్యాన్ని గురించి ఆలోచించటం మొదలెట్టాడు.

రైలు చీకట్లను చీల్చుకుంటూ సాగుతున్నది. చవితి చంద్రుని గ్రుడ్డి వెలుగులో శూన్యంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు శేఖరం. వెనుకకు పోతున్న పొలాలను భూమి గుండ్రంగా ఉందన్న విషయానికి ఋజువుగా చెప్పేవాడు, ఎలి మెంటరీ స్కూల్లో జాగ్రఫీ మాస్టారు. నిజమేననిపించింది. సరోజను చూసేడు. తిరిగి వెళ్తున్నాడు. పైగా ఆమెచేత అనిపించుకోవలసిన మాట అనిపించుకున్నాడు తను. అమ్మ అన్న మాటే సరోజా అన్నది. ఈ పరిణామానికంతా తన ఉదాసీనతే కారణమట.

తన అసమర్థతమీద తనకే అసహ్యం వేసింది శేఖరానికి. జీవితంలో ఏదో మహత్కార్యం సాధించి, సంసార సాగరంలో దూకుదామని రోజులు గడిపాడు తను. తీరా తాను సిద్ధపడేసరికి సాగరమే ఎండిపోయింది. దానికి బాధ్యుడు తానా?—

ఎదురు బల్లమీద కూర్చున్న యువకుడు తన వంక అదేపనిగా చూస్తూ, ఏదో మాట్లాడించాలని ప్రయత్నిస్తున్నట్లు గమనించి అతని వైపు చూసేడు శేఖరం—తన ఆలోచనలను తాత్కాలికంగా ఆపి.

“మిమ్మల్ని ఎక్కడో చూసినట్లుండే” సాలోచనగా అన్నా డతను.

ఈ రకపు పలకరింపులు మామూలైపోయాయి ఈ కాలంలో. శేఖరం గమనించి చూశాడు. గుర్తుకొచ్చింది. నాలుగేళ్ళక్రితం తనకు నెల్లూరులో సరోజా వాళ్ళయింటి సందు చూపిన ఆపద్బాంధవు డతను. ఆవ్యక్తి జ్ఞాపకశక్తికి కొంచెం ఆశ్చర్యమే పొందా డతను.

“అవును. మీది నెల్లూరేకదూ?” అన్నాడు శేఖరం.

“ఆ గుర్తు కొచ్చింది. నాలుగేళ్ళక్రితం మీరు మధ్య పతివారి వీధిలోనం వెతుకుతుంటే...” అతనుసంతోషంతో అరిచేశాడు.

“ఇప్పుడెక్కడుంటున్నారు?” అతనేమళ్ళీ ప్రశ్నించాడు.

“బందరులో ఉద్యోగం చేస్తున్నాను. మరి మీరో?”

“మాది నెల్లూరే. మీ బంధువులుండే వీధే. తిండికీ, గుడ్డకూ దిగులేదులెండి. ముప్పై ఎకరాలు పొలం ఉంది. వ్యాపారం చేస్తున్నాను. పనిమీద బెజవాడ పోతున్నా.”

శేఖరం గతుక్కుమన్నాడు. అతని ఊహ పథంలో అడ్డుగా ఈ వ్యక్తి, సరోజా ఎదురైనారు. ఏవేవో ఆలోచనలు ముసురుకో చూసే యతన్ని.

“బందరేనా వెళ్ళటం?” హాల్డూలు పరుచుకుంటూ అడిగా డతను.

“కాదండి, తెనాలి వరకూ. మాస్వగ్రామం తెనాలి లెండి” అని, “మీ పేరు” అన్నాడు శేఖరం.

“కృష్ణ” అతను జవాబిచ్చాడు.

రై లేదో స్టేషనులో ఆగింది. జనం లోపలికి రావటంతో వారి నూటలకు అంతరాయం ఏర్పడింది. కంపార్టు మెంటులో రద్దీ ఎక్కువ కావటంతో వేసిన హోల్డాలు తీసేసి ప్రయాణీకులకు చోటిచ్చాడు కృష్ణ. నలుగురైదుగురు వ్యక్తులు వచ్చి అతను కూర్చున్న బల్లమీద కూర్చున్నారు.

రైలు మళ్ళీ బయలుదేరింది. కృష్ణ మానం వహించేడు. జనమంతా నిద్రతో జోగుతున్నారు. శేఖరం ఆలోచనలన్నీ కృష్ణమీద కేంద్రీకృతమై ఉన్నాయి. కృష్ణను చూస్తుంటే సరోజ ఎంతో అదృష్టవంతురాలనిపించింది. అతని వేష భాషల్ని బట్టి, అతని మాట తీరునుబట్టి ఎంతో సంస్కారిలా కనిపిస్తున్నాడు కృష్ణ. అతనే కనుక సరోజ భర్త అయిఉంటే—ఆమె ఎన్నిక గొప్పదనే చెప్పాలి. ఏ విధంగా చూసినా తాను కృష్ణకంటే అధికుడు కాలేడు. ఆలోచనలతో కొడిగట్టిన శేఖరం మేధస్సు నిద్రాదేవి ఒడిలో సోలిపోయింది.

తెల తెలవారబోతుండగా మెయిల్ తెనాలి స్టేషన్లో ఆగింది. అరుప్పులతో కోలాహలంగా ఉంది. స్టేషన్ వాతావరణం. శే రం లేవి గబ గబా క్రిందకు దిగాడు. కృష్ణ కూడా లేచాడు. కంపార్టు మెంటు గేటు వరకూ వచ్చి శేఖరానికి వీడ్కోలు చెప్పాడు. దినపత్రిక కొంటూ జేబులో చెయ్యి పెట్టాడు. ఏదో పోగొట్టుకున్నవాడిలా తొక్కుపడి లోపలకు వెళ్ళాడు. ఊణంలో ఒక వ్యక్తిని చొక్కా పట్టుకుని స్టాబ్ ఫారం మీదికి లాక్కొచ్చాడు. వాళ్ళచుట్టూ జనం గుమిగూడాను.

వెళ్ళిపోతున్న శేఖరం కూడా ఈ గలభానుచూసి సహజమైన ఉత్సుకతతో అక్కడి కొచ్చాడు.

“చూశారా సార్. రాస్కెల్. ప్రక్కన కూర్చున్నట్టే కూర్చుని పర్సు కొట్టేశాడు...” ఇంకా ఏదో చెప్పున్నాడు కృష్ణ.

ఇంతలో పోలీస్ ఆ వైపునవచ్చి విషయం కనుక్కున్నాడు. కృష్ణనుకూడా దిగమన్నారు. నోట్లూలుదించుకుని క్రిందికొచ్చాడు కృష్ణ.

అంతా పోలీసు స్టేషనుకి చేరుకున్నారు. పోలీసులు నాలుగు తగల నిచ్చేసరికి పర్సు దొంగిలించినట్లు ఒప్పేసుకున్నాడా యువకుడు. అతని జేబులు సోదాచేసి రెండుజేబుల్లోను రెండు పర్సుల్ని తీసి టేబుల్ మీద పడేశాడొక కానిస్టేబుల్.

ఆ రెండు పర్సుల్లో ఒకటి కృష్ణది. దాన్ని కృష్ణకిచ్చేశారు. రెండవది తన స్వాంతమని బిక్కు బిక్కుమంటూ చెప్పున్నాడా యువకుడు. కానిస్టేబుల్ ఆ యువకుని పర్సు తీసి చూడసాగాడు. శేఖరం తలముందుకువంచి దాన్ని గమనించాడు.

పర్సు మొదటి ఫోల్డులోనే ఒక ఫోటో!

ఫోటోలో ఆ యువకుడు—ప్రక్కనే సరోజ!

“ఈమె.... ఈమె....” అని ఆశ్చర్యంగా గొణుక్కున్నాడు శేఖరం.

“నాభార్య” తలను పైకెత్తి మరీ అన్నాడా యువకుడు. శేఖరం నిస్సబ్దుడైనాడు.

ఎత్తు పల్లాలు

మొదకుంభి కుంభస్థలాన్ని తప్ప అన్యమొల్లనికేసరి-
చిట్టిన ఎముకలు దొగకని చిల్లర మృగాలు, ఒకే కాంతా
రంలో జీవయాత్ర సాగిస్తున్నాయి. శాఖోపశాఖలై విస్త-
రిల్లిన మహా వృక్షాలు - ఆరడుగులకన్నా మించి పెరుగని
అలతిచెట్లు, అంబర చుంబితోత్సాహులైన అవనీధరాలు -
కొండల ఆకారాన్ని మాత్రం కలిగిన చట్టుబండలు - ఇవన్నీ
ప్రకృతిలో గోచరించే వింతలే.

భిన్నత్వం, అంతరం, అసమానత్వం ప్రకృతిధర్మాలు.
ప్రకృతిలోని భిన్నత్వాన్ని మించిన అంతరం మానవుల్లో
సైతం వుంది. మన స్వత్వాల్లో - వ్యక్తిత్వాల్లో, రూపాల్లో -
వయస్సుల్లో, ఉనికిలో - జీవన మార్గాల్లో కొట్టవచ్చినట్లు
కనపడుతుంది ఈ భేదం.

అయితే ఏం? భారతదేశ, సాంఘిక, రాజకీయ,
ఆర్థిక విధానాలలోవలె, భిన్నత్వంలో ఏకత్వం పొసగుతూ

ఉంటుంది. ఈ అనేకత్వంలోని ఏకత్వం శాశ్వతమా అంటే సందేహించకుండా “అవునని” సమాధానం చెప్పలేం.

రోడ్డుమీద రిక్తా ఆగింది.

రిక్తాలోని పెద్దమనిషి క్రిందికి దిగి జేబులో పర్పు తీశాడు. రోడ్డుకు ఈ వైపున ఉన్న గుడిసె బయటి యిసుక దిబ్బమీద పడుకున్న ఆ రేళ్ళ కుర్రవాడు రిక్తాను చూసి గబ గబా పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు. రిక్తా గంటచు గణగణ లాడించాడు. ఏదో అవ్యక్తానందంతో చిందలువేయసాగేడు. అతని మొహంలో సంతోషం విరిసింది.

“అరేయ్, ఏవిట్రా వెధవ రొద” అంటూ డబ్బులు రిక్తావాని చేతిలో పడేసి ఎదురుగా ఉన్న భవంతిలోకి సాగి పోయాడు పెద్దమనిషి.

ఆ కుర్రవాడు గంట కొట్టటం మానలేదు రిక్తా అతను చిల్లర జేబులో వేసుకుని వాడి వైపు చూశాడు సంబరంతో పొంగిపోతున్నాడతను. రిక్తావాలా సన్నగా నవ్వుకున్నాడు. పరిసరాల్ని పరికించాడు.

గుడిసె ప్రక్కగా నేలమట్టంవరకూ లేచిన పెద్ద భవంతి తాలూకు గోడలు, దాని ప్రక్కనే భవన నిర్మాణానికి అవసరమైన సామగ్రి ఉన్నాయి. ఆ భవనం తయారు కాగానే యీ గుడిసెకి అక్కడ స్థానం ఉండదు. మరోచోట వెలుస్తుంది. అంతేకాని, శాశ్వతంగా ఆ గుడిసె లేకుండా పోవడానికి అవకాశంలేదు.

రిక్తావాలా రిక్తాను వెనక్కు తిప్పి ముందుకుసాగాడు. కుర్రాడు రిక్తా వెనుక భాగాన్ని పుచ్చుకుని కొంతదూరం

పరుగెత్తి అలసిపోయి మధ్యలో ఆగిపోయాడు. రిక్తా సినిమా హాలు ముందుకొచ్చి ఆగింది. ఆట వదలటానికి యింకా వ్యవధి వుండటంవలనకాబోలు, రిక్తావాలాలంతా బండ్లలో నడుములు వాల్చి పిచ్చాపాటి మాట్లాడుకుంటున్నారు.

“ఏరా, రాఘవులూ, యేమాత్రం తోలావ్, యియ్యాల?” అప్పుడే వచ్చిన రిక్తావాలానూ మరో అతను ప్రశ్నించాడు.

రాఘవులు అన్యమనస్కంగా ఉన్నాడు. అతనికి సమాధానం చెప్పకుండా రిక్తా సీటును ఎత్తి లోపలి అరలో నుంచీ పుస్తకాన్నొకదాన్ని బయటికి తీసుకున్నాడు. రిక్తాలో కూర్చుని దాన్ని చూడసాగేడు.

“ఏందిరా నీ అది. పిలుస్తుంటే పలుకవేం? నిన్నేరా రాఘవులూ” మళ్ళీ హెచ్చరించాడతను.

“ఏందిరా ఎధవగోల. ఆడెంత సంపాదిస్తే నీకేరా, రంగా” యింకొకతను విసుక్కున్నాడు.

రంగడు అతనివైపు తీక్షణంగా చూసి, “పానకంలో పుడకలా మద్దెలో నీ కెందుకు?” అన్నాడు కోపంగా. రంగణ్ణి విసుక్కున్నా తను ఏదో గొణుక్కుంటూ రిక్తా ముందుకు లొక్కుని వెళ్ళిపోయాడు.

“ఏరా రాఘవులూ, అంత యిదిగా చూస్తున్నావే ఏవన్నా బొమ్మా!” అని “ఇహిహి” అంటూ నవ్వాడు రంగడు.

రాఘవులు పుస్తకాన్ని ప్రక్కకు తీసి రంగణ్ణి చూశాడు. రంగడి వెకిలి నవ్వుకు అతనికి బట్ట మండింది.

“వెధవ చేష్టలూ నువ్వును... నేనెంత సంపాదిస్తే నీ కెందుకురా? ఎప్పుడూ ఎవడో ఓడినె తిన చెయి పెట్టటానికి ప్లాన్ వేస్తూనే ఉంటావ్.”

రంగడు మొహం చివ్వుపుచ్చుకుని, ప్రాధేయపడ్డాడు. “అదిగాదు రాఘవులూ, మా అయ్యకు వంట్లో బాగా లేదురా! ఇయ్యాల రూపాయన్నా మిగలేదు. మందెత్తుకు పోవాలా. ఓ రెండు రూపాయలుంటే యియ్యి. రేపు చూసుకుందాం. అమ్మా అయ్యా లేనివాడివి, నువ్వుకాక యింకోడెవడు అప్పు పెడతాడురా నాకు... నువ్వే రచ్చించాలి.”

రాఘవులు సందేహంగా రంగణ్ణి చూశాడు. ఇలాంటి అబద్ధాలాడటంలో రంగడిది పెద్ద తెలివి! కాని, అయ్య మాటనేసరికి, రాఘవులు ఆలోచన తన తండ్రిమీదకు మరలింది. అతని కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగినై.

అది గమనించి రంగడు. “ఏందిరా ఏడుస్తుండావ్?” అన్నాడు.

రాఘవులు కళ్ళు తుడుచుకుని చెప్పాడు, “రేపణ్ణించి మా నాన్నా వస్తాడురా. బామగడబ్బులు సరిపోతవో లేదోనని భయంగా ఉంది. సర్లే. రేపటిసంగతి రేపు చూసుకుందాం. ఇవిగో డబ్బులు. రేపు తప్పకుండా యిచ్చేయ్.” అంటూ జేబులో నుంచీ రెండు రూపాయ నోటు తీసి రంగడిచేతిలో పెట్టాడు. రంగడి కళ్ళు సంతృప్తితో మిలమిల లాడినై. హుషారుగా యీల వేసుకుంటూ రిక్తా తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

రాఘవులు మళ్ళీ పుస్తకం తీసి చూశాడు. అదొక చిన్న నోట్ బుక్. దానినిండా జమా ఖర్చుల అంకెలు చిందర వందరగా వేసివున్నై. పుస్తకం మధ్యపేజీలో పెద్ద అంకెల్లో రేపటి తారీఖు వేయబడి ఉంది. దాన్ని చూస్తూ ఏదో ఆలోచనలో మునిగిపోయాడు రాఘవులు.

*

*

*

రాత్రి పదిగంటలు దాటితే ప్రిడరు రాజశేఖరం గారింట్లో పిట్టా - పురుగు కూడా మేలుకుని ఉండటానికి వీలు లేదు. ఇది ఆయన కఠిన శాసనం. వంటింట్లో కాపురముండే వంటావిడ దగ్గర్నుంచీ, పెరట్లో ఓ మూల కాపురముండే తోటమాలివరకూ అందరూ ఈ శాసనానికి బదులెనవారే. ఇక ఆయన సంతానం—నలుగురి పిల్లలసంగతి చెప్పనక్కర్లేదు. ఎంత పరీక్ష రోజు లెనాసరే, ఎంత చదువుకోవలసిన అవసరం ఉన్నా సరే—ఆ సమయందాటి మేలుకొని ఉండరు. అందుకనే రాత్రి పదిగంటలు కాగానే ఆ భవతిలోని అన్ని గదుల్లోని లైట్లు ఆర్పివేయబడతాయి. అలాంటిది ఈ రోజు ఆ ఇంటి రెండవ అంతస్తులోని ఓ మూలగదిలో లైటు వెలుగుతూ ఉంది—రాత్రి పదికొండు గంటలు కావస్తున్నా కూడా!

రాజశేఖరం గదిలో పట్టెమంచం మీదపడుకుని ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు. మంచానికి ప్రక్కనే కుర్చీలో ఆయన భార్య కాంతం కూర్చుని ఉంది.

చేతిలో వుత్తరాన్ని అటూ యిటూ త్రిప్పుతూ భర్త కళ్ళలోకి చూస్తూ అందామె, “అయితే యీ సంబంధమూ తప్పిపోయినట్లేనన్న మాట. అమ్మాయిని ఎంతమంది వచ్చి చూసి వెళ్తున్నా, ఒక్క సంబంధమూ కుదరకపోవటానికి మీ వాళ్ళ ప్రవర్తనే ముఖ్యకారణం. ప్రతివాళ్ళూ మొరికనే ఎంచుతుండిరి. లేకపోతే మనకామేశ్వరికేం తక్కువ. చదువు, అందం అన్నీ వుండికూడా దాని ఖర్మ లా కాలింది. ఇక ఈ జన్మలో దానికి పెళ్ళవుతుందనే ఆశ నాకేవీ కనపడటం లేదు.”

రాజశేఖరం ఆమెవైపు సాలోచనగా చూశాడు. భార్య మాటలు ఆయన మనస్సుకు కష్టం కలిగించినై. దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి అన్నాడు. “గతించిపోయిన సంఘటనలకు ప్రాముఖ్యాన్నిచ్చి, రంధ్రాన్వేషణచేసి తప్పు తెన్నాలనుకుంటే ఎవరిలోనైనా దొరుకుతాయ్. అంతా మనుషులమేగాని దేవుళ్ళు కాముగదా. అలా జరగాలని రాసిపెట్టి వుంది, జరిగిపోయినై. అందుకే ఒక్క విషయానికి నాకు విచారంగా వుంది. ఈ రోజుల్లో కూడా పూర్వంలోలా యివన్నీ చూస్తున్నారంటే మనమెంత అభివృద్ధిచెందామో అర్థమవుతుంది.”

“సరేలేండి. మీరనేది మళ్ళీబాగుంది. మనవాళ్ళ బుద్ధులలా తగలడటంలో తప్పులేదుకానీ, ఊళ్ళోవాళ్ళు వాటిని ద్వేషిస్తున్నారంటే విచారమెందుకు? పోయేవాళ్ళు పోక యీ అప్రతిష్టలన్నీ మన నెత్తిన పడేసిపోయారు.”
కాంతం కొంచెం నీవ్ర స్వరంలో విసుగ్గా అంది.

రాజశేఖరం ఏమీ మాట్లాడ లేకపోయాడు. అతని హృదయంలో సంచలనం కేగింది. గత జీవిత విషాదరేఖలు అతని కళ్ళకు గోచరించినై. తండ్రి, పినతల్లి చేసిన నేరాలు తను జీవితాలమీద ఎలాంటి చెరగని ముద్రవేసిందీ, అవ గతమై మనస్సు బాధపడింది. కామేశ్వరికి పెళ్ళికి ఆర్థికపు టిబ్బందులుగాని, ఆమె అందచందాలుగానీ ఏదీ ఆటంకం కావటం లేదు. పున్న పెద్ద అవరోధం ఇదొక్కటే—తను వంశం మంచిది కాదనేది!

ఆ విషయంలో తామెంత మెలుకువగా వ్యవహరిస్తున్నా అది బయటికి పొక్కుతూనే వుంది. వచ్చిన వాళ్ళంతా ఆ నంక చూసి నెరుతునే వున్నారు. రాజశేఖరంకు భార్య మాటలే నిజమా తామెమోననే నయం కలిగింది. నిజంగానే కామేశ్వరి కీ జన్మలో పెళ్ళికాదేమోననే సందేహం మొట్టమొదటిసారిగా ఆయన మనస్సులో ప్రవేశించింది. ఈసమస్యను పరిష్కరించటానికి ఏదారీ తోచటం లేదు.

నిశ్శబ్దాన్ని భంగపరుస్తూ అంది కాంతం, “పున్న దుండగా వుపాకర్మ అన్నట్లు, అజ్ఞాతంగా వుంటేనే యిట్లా వుండి దరీదారీ తోచక చస్తుంటే, రేపు మీ నాన్నగారు బయటికొస్తార. గుర్తుందిగా. ఇహ, మనమ్మాయి పెళ్ళి మాటల్లో తప్ప చేతల్లో జరగదు ”

రాజశేఖరానికి రేపటి రోజు ప్రాముఖ్యత గుర్తుకొచ్చింది. రేపు తన తండ్రి విడుదలై బహిః ప్రపంచంలోకి వస్తాడు. సరాసరి తనవద్దకే వస్తే—....

రాజశేఖరం కలవరపడ్డాడు. కాంతం చెప్పినట్లు నేరస్థులు కనపడనప్పుడే తమను వ్రేలెట్టి చూపి పరిహాసిస్తున్న సంఘం—ఆ నేరస్థులు ప్రత్యక్షంగా కనపడుతుంటే సహించదు. బహిరంగంగా విమర్శిస్తుంది. అపహాసిస్తుంది. అంతే కాదు, తమనుంచీ బహిష్కరించవచ్చు.

‘అబ్బ.’ రాజశేఖరం రెండు చేతుల్లో తల పట్టుకుని వెనక్కు వాలిపోయాడు.

కాంతం భర్తను చూసి కలవరపడింది. ఆయన ప్రక్కన కూర్చుంటూ చెప్పింది. “ఎంత తల బ్రద్దలు కొట్టుకుని మాత్రం ప్రయోజన మేమిటి? జరిగిందేదో జరిగింది. కానీ, రేపు ప్రొద్దున్నే ఆయనగార్ని ఇక్కడికి తోలుకు రాకండి. చేచేతులా ఈమాత్రపు ప్రశాంతినికూడా లేకుండా చేసుకోకండి. ఏవంటారు?”

రాజశేఖరం సమాధానం చెప్పలేకపోయాడు. భార్య ఆలోచనని గర్హించాలో, ఆమె ముందు చూపుకు గర్హించాలో తెలియ లే దాయనకు. భార్య కళ్ళల్లోకి చూస్తూ ఉండిపోయాడు.

*

*

*

రాణాలో పన్నెండు గంటలు కొట్టారు.

ఉసూరుమంటూ కంబళిమీద ఆప్పటి వరకూ పొర్లాడిన శంకరయ్య లేచి కూర్చున్నాడు. పున్నమిచంద్రుని కాంతి కిరణాలు వెంటిలేటరుగుండా గదిలో ఓమూల పరుచుకున్న విషాదావృతమైన శంకరయ్య హృదయంలో ఓమూల వెలుగు విరిసింది. గదిలోని వెలుగు చీకట్లతో పోటీ

చేస్తూ శంకరయ్య మనస్సులో సంతోష విషాదాల సంచలనం రేగింది.

ఇరవై సంవత్సరాలు!

అనంతమైన కాల ప్రవాహంలో ఇరవై ఏళ్ళు తృణ కణాలు కావచ్చునేమో కాని, అరవై అయిదేళ్ళ తన జీవితంలో అవి మరపురాని మహత్తర సంవత్సరాలు. గడిచిన ఇరవై ఏళ్ళనుంచీ చీకటికొట్లో బందీగా గడచింది తన జీవితం.

పచ్చని చేలు—పండు వెన్నెల, ప్రాణికోటి—ప్రకృతి సౌందర్యాలను చూసి పులకించే తరుణం మళ్ళీ ఇంతకాలానికి లభించింది. ! బహిః ప్రపంచంలో, స్వేచ్ఛా వాతావరణంలో పక్షిగా విహరించే మహద్భాగ్యం మళ్ళీ తన బ్రతుక్కు లేదనే తలచాడు తను. కాని—భగవంతుడు తాను నిర్దయామయుడిని కానని ఋజువు చేసుకున్నాడు! తనకు వెలుగు చూపబోతున్నాడు.

ఆనందం ముప్పిరిగొని ఉప్పొగిపోతున్న శంకరయ్య హృదయం అంతలోనే క్రుంగింది. నేరస్థుడిగా లోకానికి గోసి కఠిన నరకానికి గురిచేయబడిన తను బయటికి పోయి సాధించే దేమిటనే ప్రశ్న ఎదురైంది. అవును. తాను పొందబోయే సౌఖ్యం కాని, లాభం కాని ఏమిటి? అయిన వారికి కాని, పరాయివాళ్ళకు కాని తా నెలా ఉపయోగపడ గలడు?—లేనప్పుడు వారికి భారమే గదా?

అయినవారి ఆలోచన రాగానే శంకరయ్య మనస్సు

గతంలోకి వెంటింది. కళ్లు మూసుకుని మళ్ళీ నేలమీదికి ఒరిగాడు.

పదేళ్ల పాటు కాపురంచేసి, ఎనిమిదేళ్ళ పిల్లవాణ్ణి పెంచి పెద్దచేసి భారాన్ని తన భుజస్కంధాలమోపి, కామేశ్వరి హఠాత్తుగా యీ లోకాన్ని వీడిననాడు తన హృదయ వీణా తంత్రులు పెటపెటనుని తెగిపోయినై. ప్రపంచమంతా చీకటి మయంగానే కనిపించింది. 'అమ్మేది నాన్నా' అని తల్లడిల్లిపోయే శేఖరాన్ని సముదాయించలేక గుండెలు పిండి నట్లయ్యేది తనకు. స్కూల్లో కో టీచర్స్ బలవంతంవల్ల నై తేనేమి, ఊళ్ళో శ్రేయోభిలాషుల సలహాలకు లొంగి యితే నేమి తాను సుమతిని పెళ్ళాడాడు. ఆనె తన హృదయ వీణాతంత్రుల్ని సరిచేసి, బిగించి, పూర్వవీణాగానా న్నాల పించి తనను మధురగాన ఝరిలో ముంచి తేలుస్తుందని ఎన్నెన్నో ఊహించాడు. కాని, ఆశాభంగమే లభించింది తనకు.

ఆరోజు—

సుమతికి ప్రథమ సమాగమం !—

కాలి అందెల రవళికి, దినపత్రికను మూసి తలెత్తి చూశాడు తను.

అదే సందడి !—కామేశ్వరి కంకణ నిక్వాణానికీ, సుమతి మంజీర శింజితానికీ భేదం గోచరించలేదు తనకు. అయినా తా నావేళ సుమతిచే సమ్మోహితుడు కాలేక పోయాడు.

కారణం?—తనకది ప్రథమ సమాగమం కాకపోవటం.

మనస్సును కాదని ఎంత మరలించినా, కామేశ్వరితో తన సాహచర్య మధురోహాన్ని తన కళ్ళముందు నుంచి పార ద్రోలలేకపోయాడు. 'పోనీ సుమతి అందచందాలైనా తన మనస్సును తట్టి లేపేయా' అంటే అదీ లేదు. సుమతి అంతటి భాగ్యశాలీ కాదు. అలాగని అనాకారీ కాదు. అసలు జీవితంలో ఏ అనుభూతి అయినా పునరావృత్తమైతే తొలిసారి కలిగే హృదయస్పందన కాని, పొందే ఆనందపు పొంగు కాని మలిసారి లభించదు.

పర్యవసానం ?—సుమతి కన్నీళ్లు.

తన ప్రవర్తన వలన ఆమెకు తానంటే ఒక విధమైన అలక్ష్యం ప్రబలింది. మాటల్లో చేతల్లో ఈసడింపు గోచరించేది.

ఋతువుల్లో వసంతం, వసంతంలో మధుమాసం, మధుమాసంలో పున్నమి రేయి, పున్నమి రేయిని ఆమని కోయిల గానం—ఆ ఆహ్లాదకర వాతావరణంలో ప్రియా సమాగమ లబ్ధమైన సమ్మోదం, కలకాలం కాయతల మనసుల్ని కరగించే యిలాంటి వేడుకను సుమతికి తాను తీర్చలేకపోయాడు. ఇప్పుడనిపిస్తున్నది, తా నామె కా విధంగా అన్యాయమే చేశానని. ఎంతసేపటికీ శేఖరం భవిష్యత్తుమీద నిమగ్నమై ఉండేది తన మనస్సు. సుమతికి తన భవిష్యజీవితాన్ని గురించిన ఆరాటం ప్రబలిపోతూ ఉండేది. దాన్ని తాను గమనించి కూడా నిర్లక్ష్యం చేశాడు. తన నిర్లక్ష్యానికి ప్రోద్బలమైన మరో కారణం, రఘు జననం. సుమతి కడుపు పండి బిడ్డడిని కనటమే ఆమె జీవితానికి మహద్భా

గ్వంగా తలచేడు తను. కాని, సుమతి మనస్సు కేవలం మాతృత్వాన్ని పొందటంతో తృప్తిపడ లేదు. తన వయసును తరింప చేసుకుని, గుండెల్లో ఆనందం పండించుకోవాలనే కాంక్ష ఆమె కుండేది.

ఈవిధంగా కొన్ని రోజులు గడచినై.

తానంటే ఈసడింపే కాకుండా, శేఖరమంటే ఈగ్య కూడా ఆమెలో విజృంభించింది. చీటికి మాటికి తిడుతూనో, కొడుతూనో వాణ్ణి వేధించసాగింది. వస్తుతహా మెతక స్వభావం కలిగిన శేఖరం సవతి తల్లి పెట్ట బాధల్ని వేటిసీ తన దాకా చేర వేయకపోయినా, శేఖరమంటే సుమతి చూపుతున్న సవతితల్లి ప్రేమను తాను గమనించకపోలేదు. గమనించినా, పైకి ఆమె నేమీ అనగలిగేవాడు కాదు.

చుట్టపు చూపుగా వచ్చిన శేఖరం అమ్మమ్మ, వాడి పట్ల సుమతి ప్రవర్తనను కళ్లారా చూసి వాణ్ణి తనతో తీసుకు పోతానంది. తానూ అదే మంచిదని భావించాడు. సుమతి 'వాడికి నే నిక్కడేం తక్కువ చేస్తున్నా' నని మొదట్లో కొంచెం రాద్ధాంతం చేసినా వాణ్ణి పంపటానికి సుముఖతచూపింది.

శేఖరం మేనమామ ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు. వాడి కంటే తనకు బెంగ ఎక్కువైంది. కాని, ఆ బెంగ ఎంతో కాలం నిలవలేదు కాలక్రమేణా శేఖరానికి మేనమామ చదువు సంధ్యలు నేర్పటం, పద్దెనిమిదో ఏటే తన కూతుర్నిచ్చి పెళ్ళి చేయటం జరిగిపోయినై. శేఖరం వెళ్ళిన తర్వాత సుమతి ప్రవర్తనలో యింకా మార్పు వచ్చింది

రాణాలో ఒక గంట కొట్టారు. శంకరయ్య కళ్ళు ముడుచుకున్నాడు. కళ్ళు మండుతూ నీళ్లు కారుతున్నై. ప్రక్క కొట్లో ఖైదీ పిచ్చి ముసలయ్య ఏవో అరుస్తున్నాడు. బూతులు తిడుతున్నాడు ఎవరో. అతనూ తనలాగా 'దగా పడిన తమ్ముడే,' హత్యా నేరానికీ శిక్ష ననుభవిస్తున్నాడు. ఏవిటో ఈ జీవిత మనిపించింది శంకరయ్యకు. 'మిథ్య' అని సమాధానం చెప్పుకునేసరికి సన్నగా నవ్వాల్సింది. నేర స్థునిలో పశ్చాత్తాపం, మానసిక పరివర్తన—ఈ రెండూ జైలుశిక్ష విధించటంలో అధికారి ఆశించే పరిణామాలు. కాని, ఎందరిలో ఈ మార్పు కలుగుతోంది?—ఏమో ?

శంకరయ్యకు నిద్ర రావటంలేదు. పూర్వాశ్రమం లోని తన జీవితమంతా నెమరుకువచ్చి మనసును కలత పరుస్తుంటే నిద్రలేం పడుతుంది ?—ప్రక్కకు తిరిగేడు. జైలు గోడమీద పాతబడిన చలనచిత్రం మసక మసకగా కనపడ సాగింది.

క్లాసులో పాఠం పూర్తిచేసుకుని టీచర్స్ రూమ్ లోకి వచ్చాడు తను. గది ద్వారం దగ్గరికి చేరేసరికి తనను గురించిన సంభాషణ వినపడి అలాగే నిలబడిపోయాడు. కృష్ణ మూర్తి—రామ్మూర్తి సన్నగా మాట్లాడుకుంటున్నారు.

“శంకరయ్యగారి పెళ్ళాం పెద్ద నాయకురాలైందిట గదండీ?”—!!

తన కడుపులో దేవినట్లయింది

“ఆ...కాక ఏం చేస్తుందండీ. ఈయనొక పెద్ద విశాల హృదయుడు. ఆమెకు కావలసిన స్వేచ్ఛ నిచ్చాడు

కాని, ఆనందాన్ని వ్వలేదు. దాన్ని పొందే మార్గాన్ని తెలుసుకుందావిడ. అంతే.”

తన హృదయం వ్రయ్యలైంది. మండే గుండెతో కొంపకు చేరాడు. సుమతిని రకరకాల ప్రశ్నలు వేశాడు. ఆమెమీద అనుమానపు దృక్కులను బరపాడు. తన హృదయంలోని గాఢనంతా త్రవ్వి ఆమెముందు కుప్పగాపోశాడు.

సుమతి కళవళపడింది ఏదీ సమాధానం చెప్పలేక పోయింది. దెబ్బ తిన్నదానిలా అయిపోయి అంతలోనే తేరు కుంది. పొడినవ్వు నవ్వి తన దగ్గర చేరింది. చుబకాన్నెత్తి, తన కళ్ళల్లో కళ్ళు పెట్టి “మీ రెంత అమాయకులండీ. ఎందు కంత తికమక పడతార” ని ప్రశ్నించింది.

తా నేమీ చేయలేకపోయాడు. ఆమె చంచల నేత్రాల్లో చంచలత్వాన్ని చపలత్వాన్నీ పసికట్టలేకపోయాడు. కాగా, రగిలిపోతున్న తన హృదయానికి అమృతపు చిలకరింపులైనా యామె పలుకులు. ఏమైనా తనలో అనుమాన బీజాలు నాటుకున్నాయి. మనస్సులో ఆరాటం మొదలైంది. ఎవ రితో కలిసి తిరుగుదామన్నా ఏదో లజ్జ ముంచుకొచ్చేది. తన నెవరు చూస్తున్నా ఏదో చులకనచూపు చూస్తున్నా రని పిస్తూ ఉండేది. ఇద్దరం కలిసి మాట్లాడుకుంటూంటే తనను గురించేననే భావన కలుగుతూ ఉండేది. ఆవిధంగా తనకు తానుగా పదిమందికీ దూరమై పోయాడు.

ఒకసారి తా నేదో పనిమీద పట్నానికి పోయి, మర్నాడు ఊరుకు చేరుకునేసరికి ఊరు ఊరంతా గుప్పు మంది. ఇద్దరు వ్యక్తులు కలిసినచోటల్లా సుమతి మాట విన పడింది. ఏటి ఒడ్డున అమ్మలక్కల దగ్గర్నుంచీ, తన యింటి

ప్రక్క చిల్లరకొట్టు, శేషావతారం వరకూ—అంతా ఇదే విషయాన్ని చీలవలు పలవలుగా చెప్పుకొని ఆనందిస్తున్నారు. తనను చూసి వచ్చే నవ్వును ఆపుకుంటూ శాధపడ్డారు.

తల కొట్టేసినట్లయింది తనకు. ఇంటికిపోయి కోపంతో సుమతిని నానా హింస పెట్టాడు. కాని, సుమతి తాను నిర్దోషినని వగలుపోయింది. నిజా నిజాల్ని తా నెంతగానో ఆలోచించి చివరికి నిష్పలేని పొగ రాజుకోదనే నిశ్చయాని కొచ్చాడు.

ఆనాటినుంచీ తన జీవితం నిష్పలు చెరిగింది. ఇల్లొక నరకకూపంగా మారిపోయింది. సుమతికీ, తనకూ మాటా మంతి లేకుండా పోయాయి.

ఒకరోజున టీచర్సు రూములో తా నేదో ఆలోచించు కుంటూ కూర్చున్నాడు. హిందీ మాస్టరు పూర్ణానందం మాసపత్రిక నొకదాన్ని తెచ్చి “ఈ కథ చాలా గొప్పగా ఉందండీ. చదవడం” టూ పుస్తకాన్ని తనచేతి కిచ్చాడు. ఆయనంటే తనకుగల సదభివ్రావయం తానా కథను చదివే టట్లు చేసింది.

తీరా చదివితే — ఆ కథకూ తన జీవితానికి పోలికలు గోచరించిన్నై. అందులోని పాత్రలు, వాటి మనస్తత్వాలు తను కన్వయించుకుంటే అతికినట్లు సరిపోయినై.

అందులో ఒక భర్త అసమర్థత కారణంగా భార్య పతితగా మారుతుంది. ఆమె చాలా విద్యా సంపన్నురాలు. కవయిత్రి. సంఘంలో మంచి గౌరవస్థానంలో ఉండి కూడా సమాజంలో విచ్ఛలవిడిగా సంచరిస్తూ ఉంటుంది. ఆమె

నైచ్యాన్ని చూస్తూచూస్తూ కూడా సహించి పూరుకుంటాడు భర్త. పైగా ఆమె ప్రవర్తనను తనలో తానుగా సమర్థించుకుంటాడు. కాని, లోలోపల కృశించిపోతూ ఉంటాడు. ఆ బాధతో క్రుంగి రోగంతో తీసుకుపోతాడు.

హృదయాన్ని కదలించే కథ. కాని, భర్త సాత్ర పోషణలో అవా సవికత చోటు చేసుకుందనిపించింది తనకు. ఏ భర్తా అంతటి సాహసశీలిగా ఉండలేడని భావించాడు.

పూర్ణానందం ఆ కథను చదవమని తన కెందు కిచ్చాచో అర్థమైంది తనకు. ఇలాంటి హేళనల కెన్నింటిలో తన కడుపు రగిలిపోయింది.

సుమతి చరిత్రలో తర్వాత అధ్యాయం క్రొత్త సరి గామాన్ని తెచ్చిపెట్టింది. ఊళ్ళో కొందరి పేర్లతో 'సుమతి' పేరు జతచేయబడింది. పైలరు వీరాస్వామి, మునసబు కొడుకు గోపయ్య పేర్లు అలాంటి వాటిలో కొన్ని. తనకు జీవితమంటేనే రోత పుట్టింది. ఆ విషవూరితవాతావరణంలో, ఆ నరకంలో బ్రతక లేననిపించింది. మనుష్య సంచారంలేని ఏ సుదూర తీరాలలో పారిపోవాలనిపించేది. కాని, సుమతి జాలిచూపుల కన్నీటిధారలు తన ముందరి కాళ్ళకు బద్దం వేసినై. ఆమె అమాయకంగా చూస్తూ "దేవుడులాంటి మీకు అబద్ధం చెప్తానా?" అంటే నీళ్లు కారేవాడు తను. అంతలోనే లోకుల మాటలకు బాధతో హృదయం కలత చెందేది. కామేశ్వరి సుగుణ సొపదను, ఆమెతో తను గడిపిన మధుర క్షణాల్ని గుర్తు చేసుకుని, వాటినిసుమతితో పోల్చుకుని మనస్సు వ్యధ చెందేది. హృదయంలో బడబా గ్నుల్ని, అగ్ని పర్వతాల్ని దాచుకొని రోజులు వెళ్ళ

బుచ్చాడు. ఆ బడబాగులు భయంకరంగా ఎగసి, ఆ విష జ్వాలలు తనను దహించివేసిన రోజు, ఆ అగ్నిపర్వతాలు బ్రద్దలై తనను తుత్తునియలు చేసిన దుర్దినం-అదే ఆరోజు!-

శాశాలో మూడు గంటలు మ్రోగినై. శంకరయ్య గుండెలమీద సమ్మెటుపోటు లెనాయా గంటలు.

ఆ రోజున తా నెలా మరువగలడు?

స్కూల్లో మీటింగుకు హాజరై, బజారుపని చూసు కుని తాను ఇంటికి చేరేసరికి రాత్రి తోమ్మిది గంటలైంది. పరధ్యానంగా తలుపు తట్టబోయిన తను లోపలి గుసగుసల్ని విని ఆ ప్రయత్నం నుంచీ ఆగాడు. లోపల ఏవో కిలకిలలు, పకపకలు!—

క్షణంలో సగకాలం, ఒక లిప్తలో సహస్రాంశం సేపు గుండె కొట్టుకోవటం మానేసింది. కాలు వెనుకడుగు వేసింది. కాని, అప్రయత్నంగా తలుపును దడదడ లాడించింది తన చెయ్యి. లోపలి వ్యక్తులు తికమక పడ్డారు. కలవరంతో తలుపు తీసిన సుమతి తనను చూసి దిగ్భ్రమ చెందింది. నేరస్థురాలిలా కంపించిపోయింది. ఈ హఠాత్సంఘటనకు తప్పుకుపోయే మార్గంలేక బిత్తరిచూపులు చూస్తూ గదిలో ఓ మూల ముడుచుకు నిలబడ్డాడు — టైలర్ వీరాస్వామి!

అసంభవమూ, ఊహితీతమూ అనుకున్న సంఘటన సంభవిస్తే కలిగే ఆశ్చర్యం, ఆవేశంకూడా ఊహితీతంగానే ఉంటాయి. తన పెదవులు బిగపడి పళ్లు పటపటలాడినై. కళ్లు నిప్పులు క్రక్కినై. బరితెగించిపోయిన కాముగుల్ని చూసి తనకేదో పిచ్చి ఆవేశం అవరించింది. టేబుల్మీద ఉన్న

మాలర్ ని తీసుకుని 'ఛా' అంటూ ఒకేఒక్క వేటు...!

“అబ్బా” అంటూ కూలిపోయాడు వీరాస్వామి. తాను భయంతో నిలువెల్ల వణికిపోయాడు. ఈగందరగోళానికి నలుగురూ చేరారు. తనకు కళ్లు తిరిగినట్లు కావటం, తల పట్టుకు క్రింద కూలిపోవటం వరకే తనకు తెలుసు.

స్వప్నా వచ్చి చూసేసరికి పోలీసుల ఎదుట పడు న్నాడు తను. తాను వేసిన మాలర్ తగలరాని చోట తగిలి వీరాస్వామి మరణించాడని తర్వాత తెలిసింది. తాను హంతకుడుగా నిరూపింపబడ్డాడు. యావజ్జీవ కారాగారశిక్ష విధించారు తనకు.

చివరిసారి తనను చూస్తూ గుడ్లనీరు గుడ్లకుక్కుకుంది సుమతి. తన కామెవైపు చూడటానికి అసహ్యం వేసింది. ‘నాన్నా — నాన్నా’ అంటూ రోదించాడు రఘు. వాణ్ణి చూసి తన కడుపు తర్కుకుపోయింది. శేఖరం కాంతంతో సహా తనను చూడటానికి వచ్చాడు. శేఖరం కళ్ళల్లో తా నా నాడు ఎన్నెన్నో చదివాడు. తను రెండో పెళ్ళి చేసుకున్నందుకే వాడికి కొంత బాధ ఉన్నట్లు తెలుసు తనకు. అలాంటిది పినతల్లి ఇంత నీచానికి ఒడిగట్టటం, తండ్రి ఒక హంతకుడుగా మారటం శేఖరం మనస్సును కలచివేసి ఉంటే. అందుకనే అతనిలో తానంటే ఏదో ఏహ్యభావం గోచరించింది. కడసారి తనను పలకరిస్తూ అదే అన్నాడు. “ఎలాంటి వాళ్ళం చివరికి ఎంత దుస్థితికి దిగజారేం, నాన్నా” అంటూ కళ్లనీళ్ళు పెట్టుకున్న శేఖరం తన కళ్ళముందు నిలుస్తూ న్నాడు. ఏమైనా తానంటే అసహ్యమే వాడికి. ఆ విధంగా చీకట్లోకి వచ్చేశాడు తను, చిత్రం ముగిసింది.

గాలికి ఎగిరివచ్చి తన ప్రక్కన పడిన జీర్ణపుటాన్ని చదివినట్లయింది శంకరయ్యకు. తన జీవన గ్రంథంలో నలిగిన పేజీ అది.

తాణాలో గంటలు మ్రోగుతున్నై. ఖైదీలు విశ్రాంతి చాలించే వేళయింది. జైలు వరండాల్లో కాపుదార్ల కేకలు ప్రతిధ్వనిస్తున్నాయి.

శేఖరానికి తనమీది ఏహ్యభావం ఇప్పుడు మాసి పోయిందో లేదో మరి? రఘు ఎంతవైదొనాడో? ఏం చేస్తున్నాడో? ఈ రోజు శేఖరం, రఘు—ఇద్దరూ తననుతీసుకు పోవటానికి వస్తారు కాబోలు. సుమతి ఏమైందో?

శంకరయ్య ఆలోచించ లేకపోయాడు. బరువుగా కళ్ళు మూసుకున్నాడు. నులివేడి కన్నీరు కణలన్ని తడిపింది. చేతి చూపుడు వ్రేలితో అశ్రుకణాల్ని తుడుచుకుంటూ లేచి కూర్చున్నాడు. ఒళ్ళంతా విరక్కొట్టినట్లుంది. ఏదో బద్ధకం దాన్ని పారద్రోలుతూ ఏదో ఉత్సాహం. ఆ ఉత్సాహాన్ని వెలుపలికి రానీకుండా భయం. ఆ భయాన్ని పెరుగ నీయని నిర్లిప్తత. అనేక రకాలైన శారీరక, మానసికావస్థలకు లోనై ఊగిపోయాడు శంకరయ్య.

ఖైదీల కోలాహలం హెచ్చింది.

శంకరయ్య లేచి తలుపుదాకా వచ్చాడు. ఊచల్ని పట్టుకుని బయటికి చూడసాగేడు.

కొద్ది సేపటికి ఎవరో వచ్చారు. తలుపుతీసి తమ వెంట జైలు సూపర్నెంటు దగ్గరకు తీసుకుపోయారు.

శంకరయ్య దుస్తులు ఆయనకిచ్చి హితబోధచేశారు సూపర్నెంటు. పరితప్త హృదయంతో నూతన జీవితాన్ని

ప్రారంభించి, జన్మ సార్థకం చేసుకోండి. తప్పచేయటం మానవ సహజం. చేసినతప్పను తిరగిచేయటం రాక్షసత్వం. కనక మళ్ళీ ఏనేరానికి పూనుకోకండి.”

శంకరయ్య ఆయనకు నమస్కరించి ఇవతలకు నడిచాడు.

జైలు బయటికి రాగానే శంకరయ్య చూసిన వ్యక్తి — రికా హేండిల్ మీద ఒరిగి ఆతృతగా గేటువైపు చూస్తున్న రాఘవులు. తన రఘు పోలికల్ని అతనిలో వెతుకు తున్నాడు శంకరయ్య.

నాలుగుకళ్ళూ రెండయి ఆనందంతో మిలమిలలాడాయి.

‘నాన్నా’ అంటూ బావురుమని శంకరయ్య చేతుల్లో వాలిపోయాడు రాఘవులు. పుత్రగాత్ర పరిష్కంగ సుఖంలో పులకించిపోయింది శంకరయ్య హృదయం.

ఆనంద జలధినుంచి బయటపడిన శంకరయ్య చుట్టూ చూసి కొడుకును అడిగాడు “అన్నయ్య రాలేదురా రఘూ అని.”

“వ్చ” అని పెదవి విరిచి, “ఇప్పుడు నాపేరు రాఘవులు నాన్నా” అన్నాడు రాఘవులు, ముందడుగు వేస్తూ.

శంకరయ్య అంతరంగం కలుక్కుమంది. దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. ఆయన కంఠంలో ఏదో కొట్టుకులాడింది.

“మీ అమ్మ...” అని ఏదో అడగబోయేడు గానీ, ఆయన గొంతుమూగవోయింది.

ఎదురుగా ఉన్న ఎత్తు పల్లాల రోడ్డు వారికి స్వాగతం

పల్లికింది.

పంచాయతీ

వేమన గ్రంథాలయం,

తెలప్రోలు :: కృష్ణా జిల్లా

మహిళా ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA127B171
పుస్తకం పేరు	పాగలపంగీకం
తారీఖు	30/10/24
ముందు అర్థం	NO
వెనుక అర్థం	NO
మొత్తం పేజీలు	181
పెద్ద పైజా పేజీలు	NO
భాగం పేజీలు	NO
లేద పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	pragathi
పేజీలు విడదీసినది	pragathi
స్కాన్ చేసినది	pragathi
పరిశీలించినది	pragathi
పేజీలు పరిశీలించినది	
ప్రింటింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	good